

Народна банка на Република Македонија

Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и методологии

Извештај
за банкарскиот систем и банкарската супервизија во Република
Македонија во првата половина од 2009 година

Скопје, октомври 2009 година

СОДРЖИНА

I. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД 2009 ГОДИНА	2
1. Структура на банкарскиот систем.....	2
1.1. Број на банки и штедилници	2
1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем	4
1.4. Пристап до банкарски услуги.....	7
1.5. Број на вработени во банкарскиот систем.....	8
2. Активност на банките	10
2.1. Степен на финансиско посредување.....	10
2.2. Биланс на состојба на банките.....	11
2.3. Биланс на состојба на одделните групи банки	15
2.4. Кредитна активност на банките	17
2.5. Депозитна активност на банките (депозити на нефинансиски лица).....	26
3. Ризици во банкарското работење	30
3.1. Кредитен ризик	30
3.2. Ликвидносен ризик	51
3.3. Валутен ризик.....	61
3.4. Ризик од несолвентност.....	66
3.5 Профитабилност.....	77
II. БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД 2009 ГОДИНА	87
1. Регулаторна рамка на банкарската супервизија.....	87
1.1. Измени на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот.....	87
1.2. Измени на методологијата за управување со кредитниот ризик	88
1.3. Измени на методологијата за управување со ликвидносниот ризик	88
1.4. Измени на методологијата за сигурноста на информативниот систем на банката...	89
1.5. Програма на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот	89
2. Активности на банкарската супервизија	90
2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците	90
2.2. Супервизија на работењето на банките и штедилниците	90
2.3. Преземени корективни активности кон банките и штедилниците.....	92
АНЕКСИ.....	93

I. БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД 2009 ГОДИНА

1. Структура на банкарскиот систем

1.1. Број на банки и штедилници

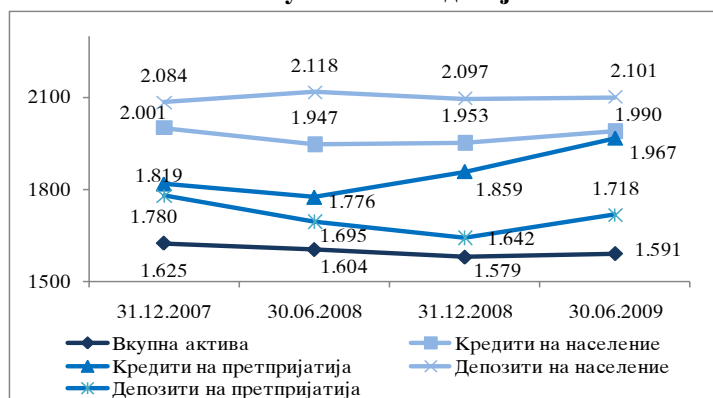
На 30.06.2009 година, во Република Македонија имаше осумнаесет банки и единаесет штедилници, што е непроменета состојба во однос на крајот на 2008 година¹. Притоа, банките и понатаму ја имаат доминантната позиција во сите активности на депозитните институции. Штедилниците учествуваат со само 1,3% во вкупната актива на банкарскиот систем, додека во вкупните кредити на нефинансиските лица и во вкупните депозити на населението нивното учество изнесува 1,8% и 0,5%, соодветно. Во споредба со крајот на 2008 година, учеството на штедилниците во сите сегменти од работењето на банкарскиот систем бележи намалување од 0,1 процентен поен.

Поради ваквата незначителна улога на штедилниците во вкупните активности на банкарскиот систем, натамошните анализи во овој Извештај се фокусираат исклучиво на работењето на банките. Притоа, за да се добие посеопфатна слика за нивното работење, направени се анализи и по одделни групи банки. Како и во изминатите периоди, групирањето на банките се врши според големината на нивната актива².

1.2. Концентрација и пазарно учество

Во текот на првото полугодие од 2009 година, концентрацијата во сите домени на банкарските активности забележа пораст. Со тоа, на 30.06.2009 година се задржа релативно високото ниво на концентрација во банкарскиот систем на Република Македонија. Херфиндал-индексот³ кај кредитите на претпријатијата, како и во доменот на работењето со населението (кредити и депозити) е над нивото што се смета за прифатлива концентрација. Притоа, релативно повисоко ниво на концентрација е присутно кај активностите на банките поврзани со

Графикон бр. 1
Динамика на Херфиндал-индексот за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹ Во август 2009 година, беше одземена дозволата за работа и беше иницирана ликвидациона постапка за една штедилница.

² За големи банки се сметаат банките чијашто актива надминува 15 милијарди денари, групата средни банки ги опфаќа банките со актива меѓу 4,5 и 15 милијарди денари, додека банките чијашто актива е помала од 4,5 милијарди денари ја сочинуваат групата мали банки.

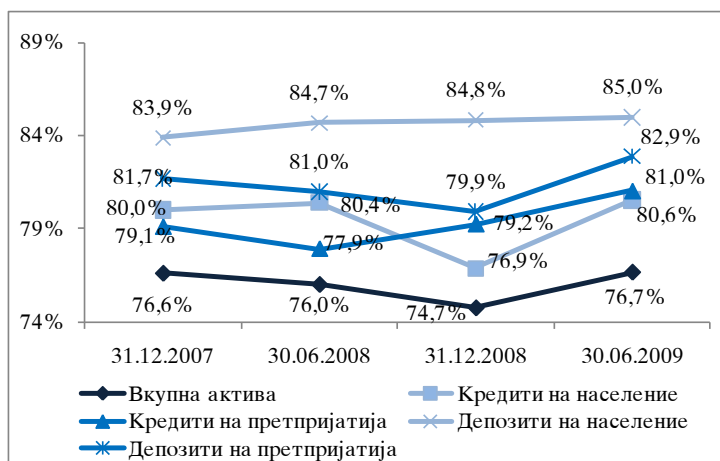
³ Херфиндал-индексот се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учество на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем главно се смета за прифатливо.

населението (депозитна и кредитна активност). Сепак, согласно со динамиката на овој индекс, најголем полугодишен пораст на нивото на концентрацијата (за 108 индексни поени) беше забележан кај кредитирањето на претпријатијата. Исто така, беше прекинат и трендот на намалување на концентрацијата на вкупната актива на банкарскиот систем. Меѓутоа, нивото на концентрација во банкарскиот систем, според овој критериум, и понатаму е најниско, во споредба со останатите категории.

Релативно високиот степен на концентрација во работењето на банките се потврдува и преку показателот ЦР5. Согласно со овој показател, концентрацијата во сите анализирани домени од работењето на банките забележа пораст во првата половина од 2009 година. На 30.06.2009 година, највисоко ниво на концентрација беше забележано кај депозитите на населението (ЦР5 = 85%), додека најголем пораст од 3,7 процентни поени беше забележан кај концентрацијата на кредитите на населението. Преку овој показател, исто така, се потврдува најниското ниво на концентрација кај вкупните средства на банките.

Графикон бр. 2
Динамика на показателот ЦР5 за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 1
Пазарно учество на одделните групи банки

Групи банки	Број на банки		Учество во вкупната актива		Учество во вкупните активности		Учество во вкупните кредити		Учество во вкупните депозити	
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009
Големи банки	3	3	66,1%	66,3%	67,9%	67,7%	69,0%	69,8%	70,1%	72,3%
Средни банки	8	8	28,8%	28,5%	27,5%	27,7%	28,7%	28,4%	26,8%	24,9%
Мали банки	7	7	5,1%	5,1%	4,6%	4,6%	2,3%	1,8%	3,1%	2,8%
Вкупно	18	18	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

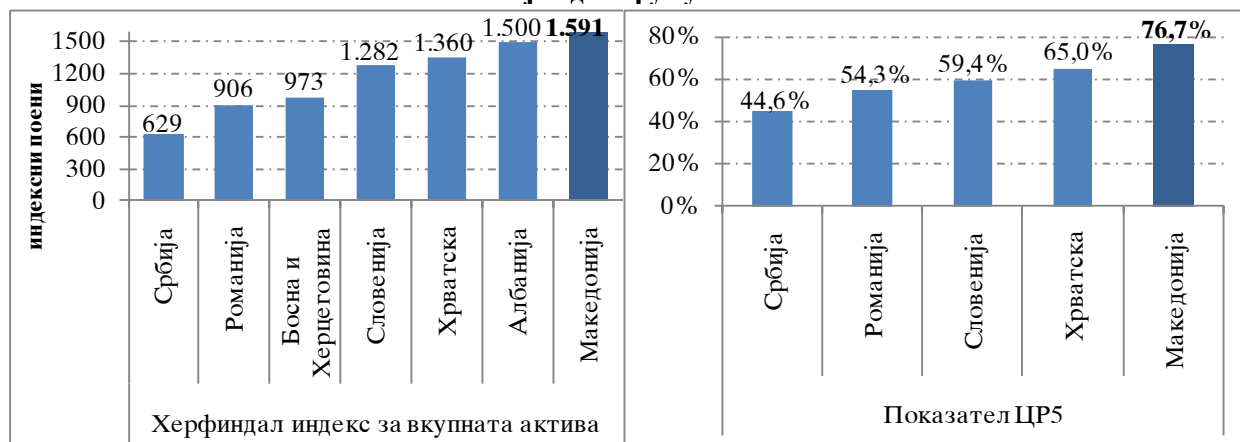
Релативно високото ниво на концентрација во банкарскиот систем се потврдува и преку значењето на одделните групи банки на банкарскиот пазар во Република Македонија. На 30.06.2009 година, не се забележуваат значителни промени во улогата на одделните групи банки, односно и понатаму една од основните структурни карактеристики на банкарскиот систем е доминацијата на групата големи банки. Во однос на 31.12.2008 година, оваа група банки го зајакна своето пазарно учество во речиси сите анализирани сегменти од банкарското работење (со исклучок на вкупните активности⁴). Притоа, особено е изразена доминацијата на групата големи банки во доменот на прибирањето депозити. Од друга страна, учеството на групата средни банки во сите останати сегменти на банкарското работење (со исклучок на вкупните активности) се намали, наспроти досегашниот тренд на постепено зголемување на нивната улога во банкарскиот систем.

⁴ Вкупните активности ги вклучуваат вкупните билансни и вонбилансни активности на банките.

Улогата на групата мали банки во извршувањето на финансиското посредување продолжи да се намалува.

Споредбената анализа со банкарските системи на одредени земји од опкружувањето, исто така го потврдува релативно високото ниво на концентрација во банкарскиот систем на Република Македонија. Според Херфиндал-индексот и показателот ЦР5 коишто се однесуваат на вкупната актива, банкарскиот систем на Република Македонија има највисоко ниво на концентрација, во споредба со банкарските системи од групата анализирани земји.

Графикон бр. 3
Степен на концентрација на активата на банкарскиот систем во Република Македонија и одредени земји од опкружувањето

Извор: Интернет-страниците на централните банки на соодветните земји. Податоците за Србија, Босна и Херцеговина, Словенија и Албанија се со состојба на 31.12.2008 година, за Романија и Хрватска со состојба на 31.03.2009 година, а за Република Македонија со состојба на 30.06.2009 година.

1.3. Сопственичка структура на банкарскиот систем

1.3.1. Сопственичка структура на банкарскиот систем според типот на акционерите

Во текот на првата половина на 2009 година не се случила речиси никакви промени во сопственичката структура на банкарскиот систем на Република Македонија. Финансиските институции⁵ ја задржаа доминантната позиција и на 30.06.2009 година, учествуваа со 63,4% во сопственичката структура на обичните акции издадени од банките, што во споредба со крајот на 2008 година претставува незначителен пад од 0,4 процентни поени. Учествата на другите субјекти во акционерската структура на банкарскиот систем, исто така, не бележат значителни промени. Ваквата ситуација е резултат на отсуството на значајни сопственички реструктурирања во банкарскиот систем во првата половина од 2009 година. Во истиот период, приоритетните акции учествуваа со незначителни 1,2% во вкупните издадени акции во банкарскиот систем, а во нивни рамки, физичките лица и понатаму ја задржаа доминантната позиција, со учество од 50,3%. Истовремено, се

⁵ Како финансиски институции се сметаат: домашните и странските банки, домашните и странските брокерски куќи, инвестициските фондови, пензиските фондови, друштвата за управување со пензиските фондови, друштвата за управување со инвестициските фондови, друштвата за осигурување, како и меѓународните финансиски институции (ЕБРД, ИФЦ и сл.) коишто се јавуваат како сопственици на акции издадени од банките во Република Македонија.

забележува значителен пораст на учеството на финансиските субјекти во сопственоста на приоритетните акции, како резултат на конверзијата на дел од обичните акции во приоритетни акции во една банка, од страна на нејзината странска матична банка.

Табела бр. 2

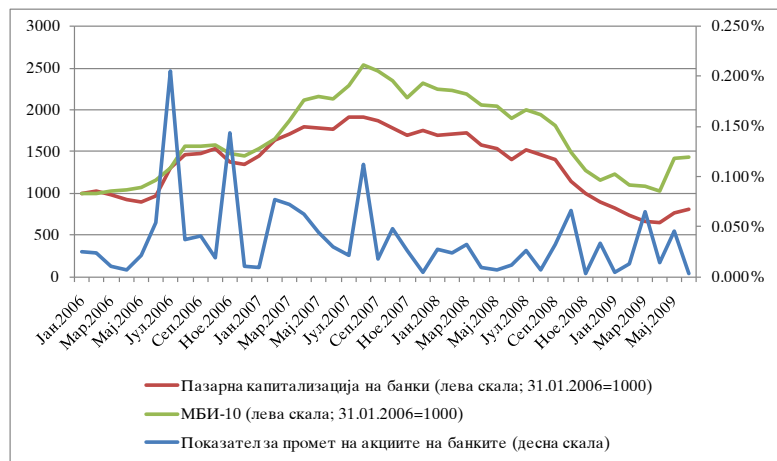
Сопственичка структура на банкарскиот систем според типови акционери

Реден број	Тип акционери	Учество во обични акции			Учество во приоритетни акции		
		30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009
1	Физички лица	10,3%	9,7%	10,2%	54,7%	69,1%	50,3%
2	Нефинансиски правни лица	19,9%	19,7%	19,6%	8,2%	19,1%	14,0%
3	Финансиски институции	62,6%	63,8%	63,4%	36,4%	11,0%	35,0%
4	Јавен сектор, јавни претпријатија, јавни институции и установи - без МБПР	6,6%	6,5%	6,6%	0,1%	0,8%	0,6%
		1,6%	1,3%	1,3%	1,6%	1,3%	1,3%
5	Недефиниран статус	0,6%	0,3%	0,3%	0,6%	0,1%	0,0%
Вкупно (1 до 5)		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Вкупно приватен капитал (1+2+3+5)</i>		93,4%	93,5%	93,4%	99,9%	99,2%	99,4%

Забелешка: со терминот „недефиниран статус“, меѓу другото се опфатени акционерите чија стечајна или ликвидациона постапка е завршена, или акционерите кои не можат да бидат идентификувани од банките. Извор: НБРМ (врз основа на податоците добиени од банките).

Во првото полугодие од 2009 година, намалувањето на вкупната активност во домашната економија како одраз на светската економска криза, отсутството на регионални инвеститори и воздржаноста на домашните инвеститори за вложување во акции, како и релативно заокруженото сопственичко реструктурирање на банкарскиот систем (главно, со преземање од страна на странски акционери), имаа одраз врз понатамошниот пад на цените на акциите на банките што котираат на берза⁶, а со тоа пад и на нивната пазарна капитализација. Така, на крајот од првото полугодие, пазарната капитализација се намали за 10,1% во однос на крајот од 2008 година, со

Графикон бр. 4
Берзански показатели за банките и МБИ-10

Извор: Македонска берза на хартии од вредност.

⁶ На официјалниот пазар на „Македонската берза“ АД Скопје котираат акциите на: „Инвестбанка“ АД Скопје, „Статер банка“ АД Куманово, „Комерцијална банка“ АД Скопје, „Охридска банка“ АД Охрид, „Стопанска банка“ АД Битола и „ТТК банка“ АД Скопје. Почнувајќи од февруари 2007 година, во согласност со промената на правилата за котација на берзата, две од овие банки („Инвестбанка“ АД Скопје и „Комерцијална банка“ АД Скопје) беа котирани на новоформиранiot посебен пазарен сегмент наречен „суперкотација“. На неофицијалниот пазар, во пазарниот сегмент на јавно поседуваните друштва се тргува со акциите издадени од „НЛБ Тугунска банка“ АД Скопје, „Централна кооперативна банка“ АД Скопје, „Стопанска банка“ АД Скопје, и „УНИ банка“ АД Скопје (почнувајќи од март 2007 година).

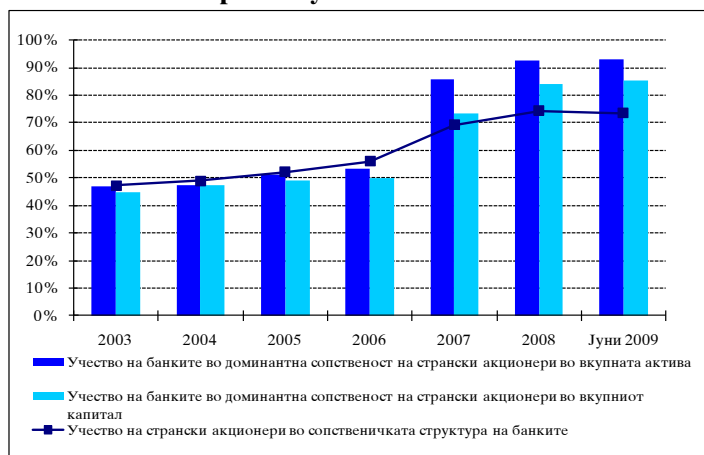
спротивни поместувања во рамки на полугодieto (квартален пад од 21,6% во првиот квартал, а потоа квартален раст од 14,6% во вториот квартал од 2009 година). Стагнацијата на берзанското тргување се гледа и од намалениот промет на акциите на банките. Сепак, особено во вториот квартал од 2009 година е забележлива блага нагорна тенденција во прометот и во цените на акциите, што се совпаѓа со оцените за исцрпувањето на ефектите од кризата врз финансиските пазари, вклучително и берзата. Се очекува надминувањето на последиците од светската економска криза и заздравувањето на економијата во иднина да се одразат и врз берзанските движења. Општото заздравување на економијата се очекува да го смени и чувството за инвестирање на пазарот на капитал. Зајакнувањето на инвестициите од домашните инвеститори веќе се огледува во благо то закрепнување на индексот МБИ-10.

1.3.2. Учество на странскиот капитал во вкупниот капитал на банкарскиот систем

Како резултат на отсуството на сопственички реструктурирања, на крајот на првото полугодие од 2009 година не се забележуваат познателни промени во учеството на странските акционери во банкарскиот систем, во споредба со крајот на 2008 година. Така, на 30.06.2009 година, странскиот капитал учествуваше со 73,5% во вкупниот акционерски капитал на банките (незначително намалување од 0,8 процентни поени во однос на 31.12.2008 година, што е резултат на излезот на мали акционери). Притоа не се забележува промена на бројот на банките коишто се во доминантна сопственост на странски акционери (четинаесет банки, од кои осум во доминантна сопственост на странски банки). Истовремено, учеството на банките во доминантна странска сопственост во вкупната актива и вкупниот капитал на банкарскиот систем достигна 93,2% и 85,1%, соодветно, што во однос на 31.12.2008 година, претставува незначително зголемување за 0,5 процентни поени и 0,9 процентни поени, соодветно.

Како последица на речиси непроменетата сопственичката структура на банкарскиот систем, распределбата на активата по банките според земјата на потекло на нивните доминантни сопственици остана непроменета. Најголем дел од активата на банкарскиот систем и понатаму е сконцентрирана кај банките чишто доминантни сопственици потекнуваат од земјите на Европската унија. На банките коишто се во доминантна сопственост

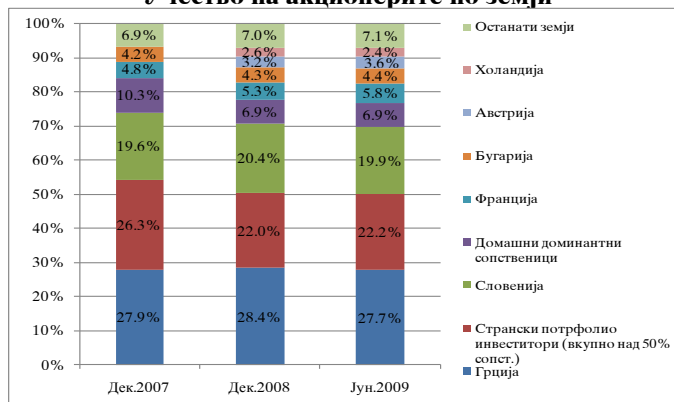
Графикон бр. 5
Странско учество во банките

Извор: НБРМ врз основа на податоците добиени од банките.

Истовремено, учеството на банките во доминантна странска сопственост во вкупната актива и вкупниот капитал на банкарскиот систем достигна 93,2% и 85,1%, соодветно, што во однос на 31.12.2008 година, претставува незначително зголемување за 0,5 процентни поени и 0,9 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 6
Учество на акционерите по земји

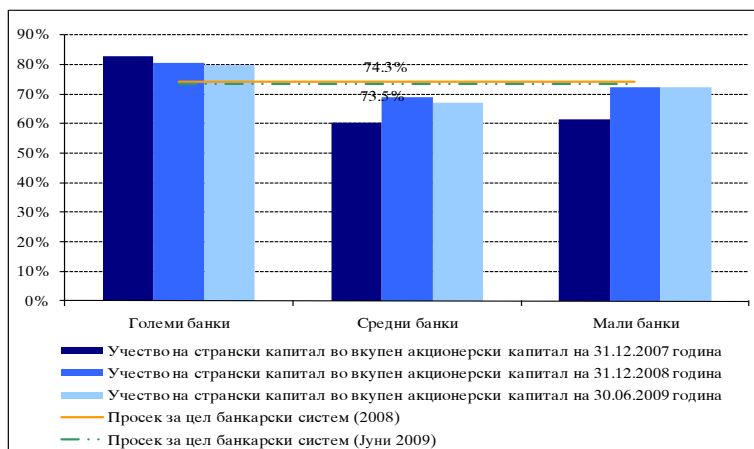

Извор: НБРМ. врз основа на податоците добиени од банките.

на акционери од Република Македонија и понатаму им припаѓаа само 6,9% од вкупната актива на банките.

Во текот на првата половина од 2009 година, отсуството на сопственички реструктурирања беше карактеристично за сите групи банки. Притоа, останува највисоко учеството на странскиот капитал во сопственичката структура кај групата големи банки, иако и кај останатите две групи банки тоа е над 2/3 од нивниот вкупен акционерски капитал.

Графикон бр. 7
Учество на странскиот капитал по групи банки

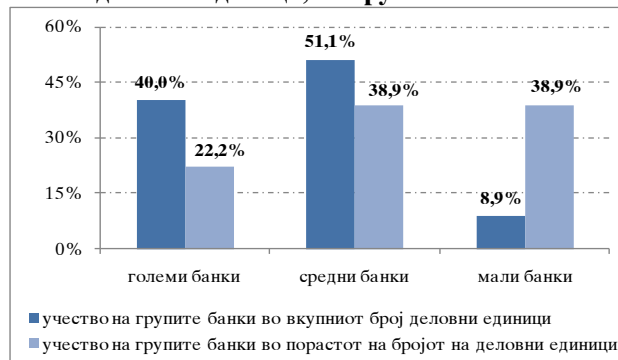

1.4. Пристап до банкарски услуги

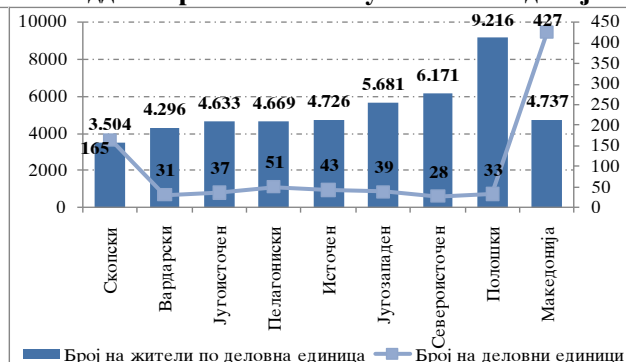
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Во првата половина од 2009 година, иако побавно во однос на претходната година, мрежата на деловни единици на банките во Република Македонија продолжи да се проширува. Во споредба со 31.12.2008 година, бројот на деловните единици се зголеми за 18, наспроти порастот од 33 деловни единици во првото полугодие од 2008 година и 43 деловни единици во второто полугодие од 2008 година. Како резултат на ваквата промена, на 30.06.2009 година, банкарскиот систем броеше вкупно 427 деловни единици на територијата на Република Македонија. Најголемиот број деловни единици (218) им припаѓа на групата средни банки. Во поглед на новоотворените деловни единици, средните и малите банки имаат подеднаков број на новоотворени деловни единици (по 7 нови деловни единици), а на големите банки им припаѓаат 4 новоотворени деловни единици.

Графикон бр. 8
Распоред на вкупниот број и новоотворените деловни единици, по групи банки

Графикон бр. 9
Географска концентрација на банкарската мрежа, по одделни региони во Република Македонија

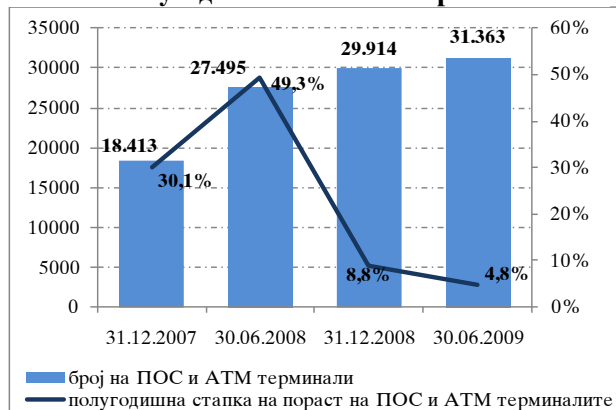

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Бројот на жители по одделни општини и региони е добиен врз основа на спроведениот попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија во 2002 година, книга XIII.

Концентрацијата на банкарската мрежа и во ова полугодие се задржа на територијата на главниот град. Имено, 38,6% од вкупниот број деловни единици припаѓаат на скопскиот регион. Како резултат на ваквата концентрација, овој регион се одликува со најмал број жители по деловна единица, односно во просек една деловна единица во овој регион опслужува релативно најмал број жители, што позитивно влијае на пристапот и квалитетот на добиените услуги. Најголем број жители по деловна единица и понатаму има во полошкиот регион. Анализирани по општини, во Република Македонија, Ново Село сè уште е општина со најголем број жители по деловна единица (11.567 жители по деловна единица), додека најмал број жители по деловна единица има во Ресен (1.869 жители по деловна единица).

Во текот на првото полугодие од 2009 година, бројот на уредите на кои се прифаќаат платежните картички (ПОС и АТМ-терминалите), го продолжи трендот на зголемување, но со забавена динамика во однос на претходните периоди. Забавувањето започна во втората половина од 2008 година, кога полугодишната стапка на пораст на бројот на уредите изнесуваше само 8,8% (полугодишната стапка на пораст на уредите во првата половина од 2008 година изнесуваше 49,3%). Ваквата забавена динамика продолжи и во првата половина од 2009 година, при што стапката на пораст изнесуваше само 4,8%. Како резултат на тоа, годишната стапка на пораст на бројот на уреди на кои се прифаќаат картички на 30.06.2009 година е сведена на 14,1%, наспроти годишните стапки на пораст од 87,1% на 31.12.2007 година и 62,5% на 31.12.2008 година. Забавениот раст во голема мера се јавува како резултат на веќе релативно раширената мрежа на ПОС и АТМ-терминалите, наспроти ниската почетна основа на овие уреди во претходните години.

Графикон бр. 10
Број на ПОС и АТМ-терминали и нивна полугодишна стапка на пораст

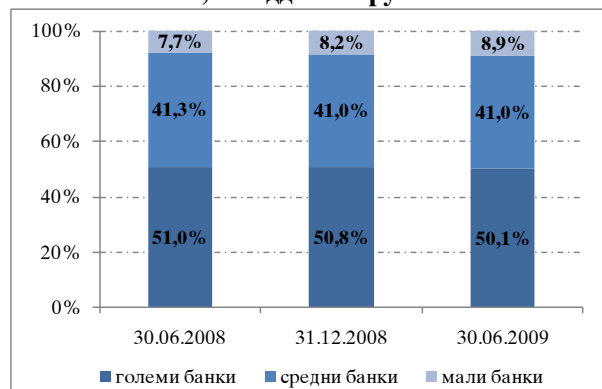

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.5. Број на вработени во банкарскиот систем

Во првата половина од 2009 година, вкупниот број вработени во банкарскиот систем се намали, со што се прекина трендот на постојан пораст присутен во претходните периоди. Наспроти тоа, продолжи трендот на подобрување на квалификациската структура на вработените, изразен преку зголемување на учеството на вработените со високо образование, за сметка на намалувањето на учеството на вработените со понизок степен на образование. И понатаму најголем дел од вработените во банкарскиот систем се ангажирани во рамки на групите големи и средни банки.

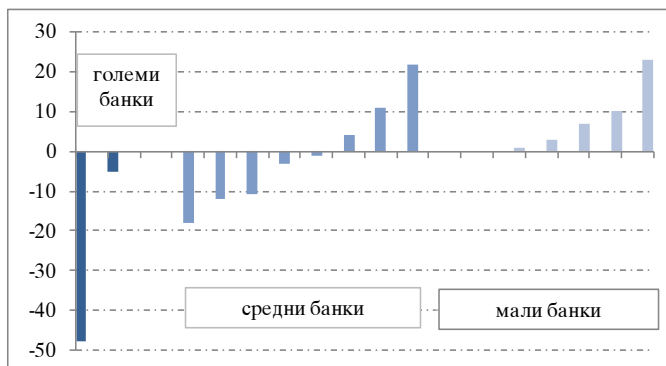
Графикон бр. 11
Структура на вработените во банкарскиот систем, по одделни групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

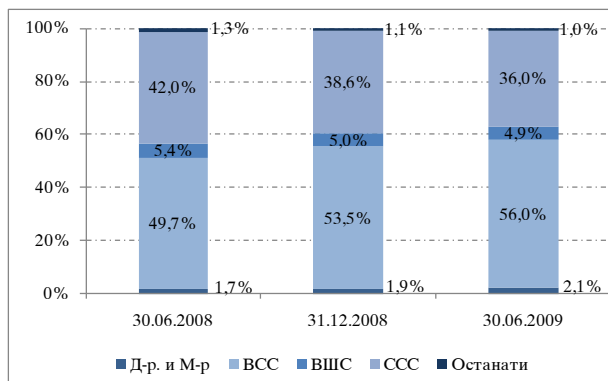
На 30.06.2009 година, вкупниот број вработени во банкарскиот систем изнесуваше 6.094. Во однос на 31.12.2008 година, бројот на вработените во банкарскиот систем се намали за 17, или за 0,3%. Еден од факторите за намалувањето на бројот на вработените во банкарскиот систем е забавената динамика на вкупните активности на банките во Република Македонија. Најголемо намалување на вработените се јавува кај групата големи банки (53), при што над 90% од ова намалување се должат на една банка. Групата средни банки на нето-основа не забележа значителни промени во бројот на вработени. Наспроти тоа, во првото полугодие од 2009 година, единствено кај групата мали банки беше зголемен бројот на вработените (за 44). Притоа, најголем удел (од околу 52%) во овој пораст имаше една банка кај која во 2008 година беше извршена промена на сопственоста. Исто како и во претходните периоди, најголем дел од вработените во банкарскиот систем ѝ припаѓа на групата големи банки. Од друга страна, највисок удел на вработените со високо образование во квалификациската структура на вработените е присутно кај групата средни банки.

Графикон бр. 12
Промена на бројот на вработените по банки

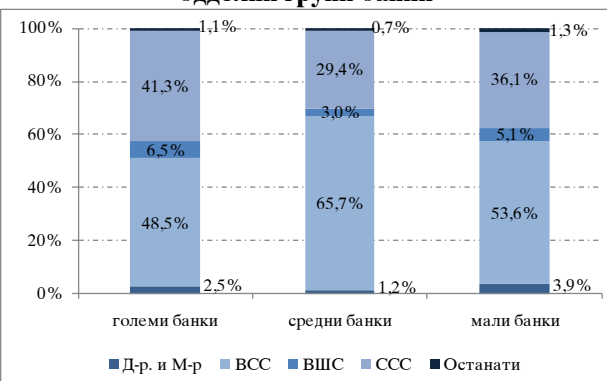

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките

Графикон бр. 13
Квалификациска структура на вработените во банките

Графикон бр. 14
Квалификациска структура на вработените, по одделни групи банки

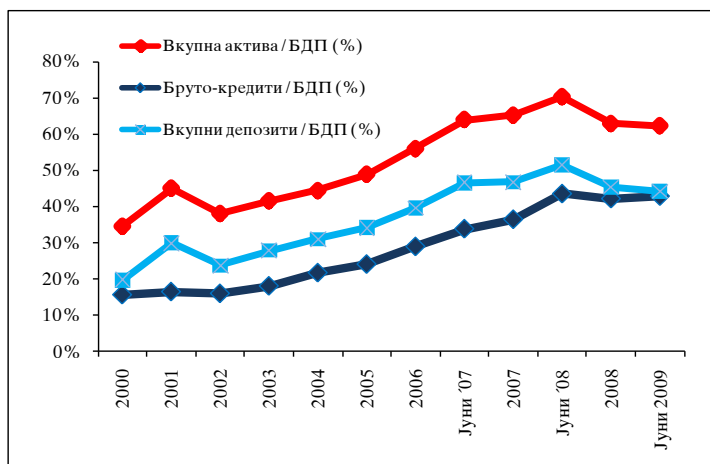
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Активност на банките

2.1. Степен на финансиско посредување

Во првата половина од 2009 година, нивото и динамиката на финансиското посредување во банкарскиот систем на Република Македонија беа под влијание на падот на домашната економска активност и сè уште присутната неизвесност за конечните ефекти од меѓународната финансиска криза врз вкупните економски движења и врз работењето на банките во Република Македонија. Соодветно влијание имаа и заострените услови на кредитирање од страна на банките, како прудентен одговор на влошените макроекономски услови и усогласување со макропрudentните мерки преземени од страна на Народната банка. Во такви услови продолжи трендот на опаѓање на вкупните активности и депозитното јадро, како и забавената динамика на кредитната активност на банките, што имаше соодветен одраз и на степенот на финансиско посредување.

Графикон бр. 15
Степен на финансиско посредување

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за финансиското посредување, мерени преку соодносот на вкупната актива, вкупните депозити и БДП⁷, достигнаа 62,3% и 44,3%, соодветно и во споредба со крајот на 2008 година забележаа намалување за 0,6 и 1,1 процентен поен, соодветно. Единствено степенот на финансиското посредување набљудувано преку кредитната активност продолжи да расте. Соодносот помеѓу вкупните кредити и БДП изнесуваше 42,8% и во споредба со 31.12.2008 година, забележа раст од 0,7 процентни поени. Нивото на финансиското посредување и во ова полугодие беше највисоко кај групата големи банки и како сооднос помеѓу вкупната актива, вкупните депозити, вкупните кредити и БДП изнесуваше 41,3%, 32,0% и 30,1%, соодветно.

Споредбената анализа на нивото на финансиското посредување на банкарскиот систем на Република Македонија со земјите-членки на Европската унија и избрани земји од балканскиот регион, сè уште укажува на понизок степен на финансиското посредување во домашната економија. Според трите основни показатели (соодносот помеѓу вкупната актива, кредитите, депозитите и БДП), нивото на финансиско посредување во Република Македонија се наоѓа кон долната граница во спектарот на анализираните земји.

⁷ Показателите за финансиското посредување за крајот на првото полугодие од 2009 година се пресметани со процентот податок за БДП за 2008 година.

Табела бр. 3
Степен на финансиското посредување во различни земји

Земја	Актива/БДП	Кредити/БДП	Депозити/БДП
Романија	-	40,0%	44,0%
Србија	63,7%	36,4%	36,4%
Албанија	77,7%	-	37,0%
Полска	79,6%	59,2%	51,1%
Словачка	91,1%	67,7%	59,2%
Бугарија	93,5%	83,5%	71,6%
Хрватска	101,8%	65,3%	67,9%
Естонија	131,4%	104,1%	61,2%
Словенија	136,7%	112,3%	62,2%
Италија	170,3%	131,1%	70,8%
Грција	174,4%	147,9%	110,0%
Португалија	264,8%	227,6%	126,7%
Германија	280,2%	138,9%	55,9%
Австрија	303,1%	229,8%	169,2%
Шпанија	315,6%	240,6%	161,2%
Белгија	388,7%	224,7%	161,9%
Холандија	471,6%	318,9%	220,9%
Кипар	677,1%	560,8%	428,4%
Република Македонија (2008)	62,9%	42,1%	45,4%
Република Македонија (Јуни, 2009)	62,3%	42,8%	44,3%

Извор: НБРМ, Извештајот за стабилноста на банкарските системи во ЕУ, ЕЦБ, август 2009 година и интернет-страниците на централните банки на земјите. Податоците за сите земји, освен Република Македонија се однесуваат за 31.12.2008 година.

2.2. Биланс на состојба на банките

Во првото полугодие од 2009 година, продолжи трендот на намалување на вкупната актива на банките, којшто започна во последниот квартал од 2008 година. Полугодишната стапка на раст на вкупната актива беше негативна и изнесуваше -0,9%, што воедно ја сведе годишната стапка на раст на активата на само 3,0%, за разлика од значително повисоките стапки на раст коишто беа карактеристични за изминатите години. Само за споредба, на 30.06.2008 година годишната стапка на пораст на активата изнесуваше 21,1%. Ваквите движења придонесоа кон тоа активата на банките на 30.06.2009 година да се сведе на ниво од 248.345 милиони денари.

Табела бр. 4
Структура на активата и пасивата на банките

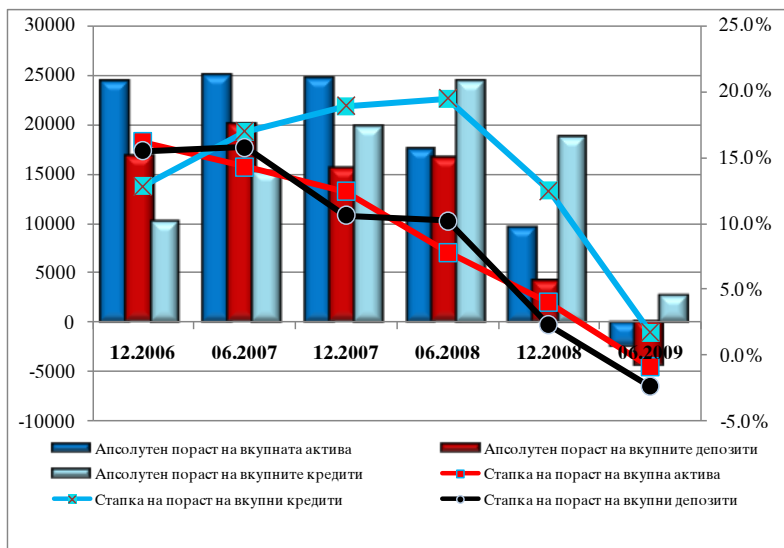
Биланс на состојба	Износ во милиони денари		Структура		Промена 30.06.2009/31.12.2008			
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	Апсолутна промена	Во проценти	Во структурата (во процентни поени)	Учество во промената
Готовина и салда кај НБРМ	26,979	26,797	10.8%	10.8%	-182	-0.7%	0.0	7.7%
Портфолио на хартии од вредност	28,857	20,167	11.5%	8.1%	-8,690	-30.1%	-3.4	368.4%
Пласмани кај други домашни и странски банки	27,168	30,123	10.8%	12.1%	2,955	10.9%	1.3	-125.3%
Пласмани кај други финансиски институции		1,966		0.8%	1,966	0.0%		-83.4%
Кредити на нефинансиски субјекти (нето)*	154,272	155,673	61.5%	62.7%	1,401	0.9%	1.1	-59.4%
Пресметана камата и останата актива	5,260	5,327	2.1%	2.1%	67	1.3%	0.0	-2.8%
Основни и нематеријални средства	8,168	8,579	3.3%	3.5%	411	5.0%	0.2	-17.4%
Неиздвоена исправка на вредноста	0	-286	0.0%	-0.1%	-286	0.0%	-0.1	12.1%
Вкупна актива	250,704	248,345	100.0%	100.0%	-2,359	-0.9%	0.0	100.0%
Депозити од банки и останати финансиски институции	12,006	15,286	4.8%	6.2%	3,280	27.3%	1.4	-139.0%
Депозити на нефинансиски субјекти	180,913	176,555	72.2%	71.1%	-4,358	-2.4%	-1.1	184.8%
Позајмици (краткорочни и долгорочни)	20,238	18,454	8.1%	7.4%	-1,784	-8.8%	-0.6	75.6%
Останата пасива	7,688	6,300	3.1%	2.5%	-1,388	-18.1%	-0.5	58.8%
Посебна резерва за вонбилансни побарувања и останати резервирања	926	1,015	0.4%	0.4%	89	9.6%	0.0	-3.8%
Капитал и резерви	28,932	30,735	11.5%	12.4%	1,802	6.2%	0.8	-76.4%
Вкупна пасива	250,704	248,345	100.0%	100.0%	-2,359	-0.9%		100.0%

* Кредитите на нефинансиски субјекти се прикажани на нето-основа, односно се намалени за исправката на вредноста.

**Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на вкупната актива на банките беше одраз на понатамошното стеснување на депозитното јадро, коешто и понатаму претставува доминантен извор на средства на банките. За разлика од позитивните стапки на пораст коишто се евидентираа во изминатите периоди, на 30.06.2009 година, депозитите на нефинансиските субјекти на полугодишно ниво забележаа намалување за 2,4%, додека нивната годишна стапка на раст изнесуваше -0,1%. Воедно, износот на намалувањето на депозитите од нефинансиските субјекти е речиси двојно повисок од намалувањето на вкупната пасива. Заемите, како друга позначајна категорија во вкупните извори на средства на банките (покрај капиталот и резервите), исто така се намалија на полугодишна основа за 8,8%, со што се намали и нивното учество во вкупната пасива на банките. Во првото полугодие од 2009 година се забележува пораст на учеството на депозитите од други

Графикон бр. 16
Полугодишен пораст на активата, кредитите и депозитите на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

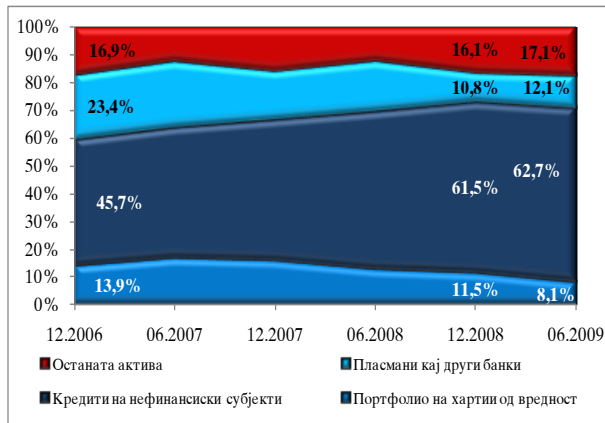
првото полугодие од 2009 година се забележува пораст на учеството на депозитите од други

банки, што во најголем дел се должи на извршените прекнижувања и соодветното прикажување на депозитите од останатите финансиски институции, во билансите на банките.⁸

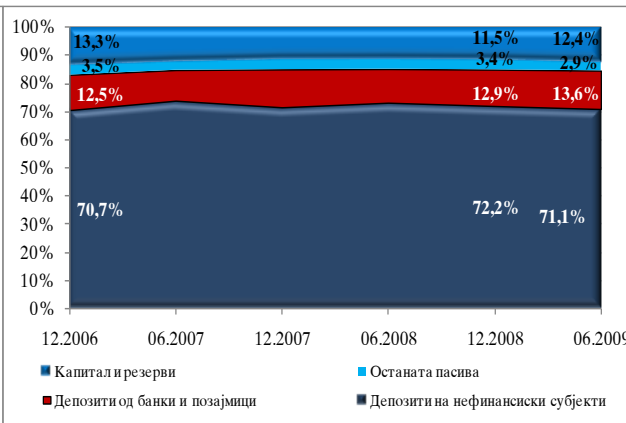
Наспроти негативните стапки на промена на вкупната актива и депозитите на нефинансиските субјекти во првото полугодие од 2009 година, кредитите одобрени од страна на банките продолжија да растат, но со позабавена динамика во однос на претходните периоди. На 30.06.2009 година, полугодишната стапка на раст на вкупните кредити изнесуваше само 1,7%, односно нивото е пониско за 32,7 процентни поени во споредба со полугодишната стапка на раст остварена на 31.12.2008 година и за 17,8 процентни поени, во споредба со полугодишната стапка на раст остварена на 30.06.2008 година. И покрај тоа, на годишна основа вкупните кредити забележаа двоцифрена стапка на раст којашто изнесуваше 14,4%.

Во услови на намалување на депозитното јадро на банките како резултат на неповолните економски движења, главен двигател на растот на кредитната активност и во ова полугодие беше реструктурирањето на активата на банкарскиот систем. Како и во изминатите неколку години, се забележа понатамошно зајакнување на структурното учество на кредитите во вкупната актива на банките, коешто на 30.06.2009 година изнесуваше 62,7% и во споредба со 31.12.2008 година забележа раст за 1,1 процентен поен. Ваквото движење се одвиваше паралелно со натамошното намалување на средствата на банките пласирани во хартии од вредност, а со тоа и намалување на нивното структурно учество во вкупната актива на банките. Во текот на првата половина на 2009 година, намалувањето на портфолиото на хартии од вредност е со значително позасилено темпо (полугодишен пад од 30,1%), во споредба со 2008 година кога годишното намалување изнесувало 18,7%. Намалувањето на портфолиото на хартии од вредност беше во најголема мера отсликано преку полугодишно намалување на запишаните благајнички записи за 7.798 милиони денари, или за 44,7%. Од друга страна, запишаните државни записи забележаа полугодишно зголемување за 344 милиони денари, или за 10,2%.

Графикон бр. 17
Структура на активата на банкарскиот систем

Графикон бр. 18
Структура на пасивата на банкарскиот систем

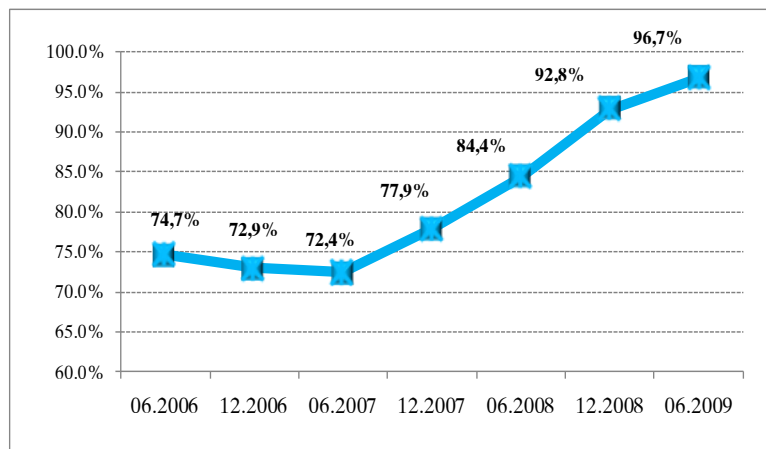
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁸ Со воведувањето на новата сметководствена рамка се извршени прекнижувања на депозитите од друштвата за осигурување и друштвата за управување со пензиските фондови од сметките за депозити на други комитенти, на соодветните сметки за депозити на друштвата за осигурување и друштвата за управување со пензиските фондови.

Друго позначајно движење во активата на банките во првата половина од 2009 година беше зголемувањето на средствата пласирани кај други банки, коешто започна во првиот квартал од 2009 година, за разлика од нивното постојано намалување присутно во изминатите неколку години. Во првото полугодие од 2009 година, средствата пласирани кај други банки забележаа зголемување за 10,9%, со што го зголемија и своето учество во формирањето на вкупните средства на банките. Овој тренд во голема мера се јавува како прудентен одговор на банките со цел да се изврши усогласување со пропишаните минимални нивоа на ликвидност од страна на Народната банка⁹, но и поради затегнувањето на кредитните политики од страна на банките, во услови на сè уште присутната неизвесност во врска со крајните ефекти од меѓународната криза врз реалниот сектор и врз банките во Република Македонија.

Во услови на постојано побрзата динамика на кредитната активност во споредба со побавниот раст, па и намалувањето на вкупните депозити, показателот за соодносот помеѓу вкупните кредити и вкупните депозити на банките го продолжи својот нагорен тренд и во првото полугодие од 2009 година. Во споредба со 31.12.2008 година, овој показател се зголеми за 3,9 процентни поени, додека на годишна основа, порастот беше позначителен и изнесуваше 12,3 процентни поени. Сè поголемата искористеност на депозитното јадро како извор на финансирање на активностите на банките, придонесе и за зголемувањето на конкурентноста помеѓу банките за заземање што поголем дел од пазарот на депозитите, што меѓу другото се одрази и со пораст на пасивните каматни стапки на депозитите. Во иднина, би можело да се очекува зголемување на потребата на банките за насочување кон други извори на финансирање на своите активности, што би значело и намалување на доминацијата на депозитите во нивните извори на средства.

Графикон бр. 19
Динамика на показателот „вкупни кредити/вкупни депозити“

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

⁹ НБРМ на крајот од 2008 година, усвои нова Одлука за управувањето со ликвидносниот ризик на банките. Со оваа Одлука, меѓу другото, се наметна обврската за банките да одржуваат одредено минимално ниво на коефициент на ликвидност, дефиниран како однос меѓу билансните и вонбилансните средства и обврски коишто достасуваат во рочните сегменти до 30 дена и до 180 дена, и тоа посебно за денарските и за девизните средства и обврски.

2.3. Биланс на состојба на одделните групи банки

Во текот на првото полугодие од 2009 година, стеснувањето на депозитното јадро и последователното намалување на вкупните активности на банкарскиот систем се забележуваат кај сите групи банки. Притоа, надолното движење на вкупната актива и депозитната база беше најизразено кај групата средни банки. Ваквите движења придонесоа за прекинување на трендот на постепен пораст на значењето на оваа група банки, присутен во изминатиот период. Падот на активностите кај групата мали банки придонесе и за натамошно намалување на нејзината улога во рамки на банкарскиот систем на Република Македонија. За сметка на тоа, а како резултат на помалите негативни стапки на промена, групата големи банки ја задржа и дополнително ја зацврсти доминацијата во структурата на вкупните средства и извори на средства на банките.

Табела бр. 5

Пазарно учество и пораст на вкупната актива, кредитите и депозитите по групи банки

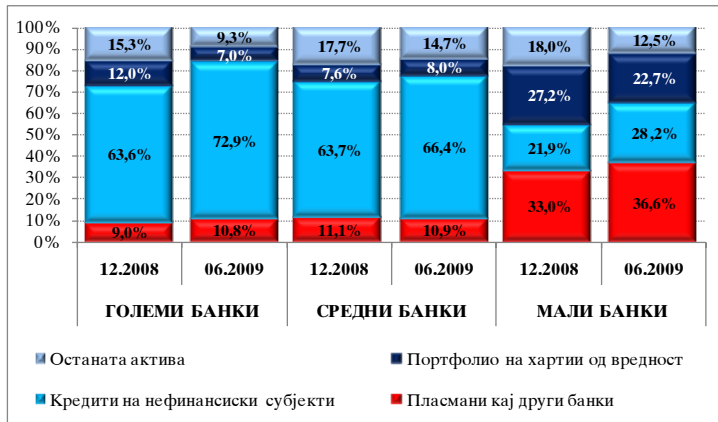
КАТЕГОРИИ	Износ во милиони денари		Структура		Полугодишна промена 30.06.09/31.12.08			
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	Во апсолутни износи	Во проценти	Во структурата	Учество во порастот
Вкупна актива	250.704	248.345	100,0%	100,0%	(2.359)	-0,9%		100,0%
- Големи банки	165.798	164.714	66,1%	66,3%	(1.084)	-0,7%	0,2	46,0%
- Средни банки	72.136	70.893	28,8%	28,5%	(1.243)	-1,7%	-0,2	52,7%
- Мали банки	12.770	12.738	5,1%	5,1%	(32)	-0,3%	0,0	1,4%
Кредити на нефинансиски лица	167.907	170.698	100,0%	100,0%	2.791	1,7%		100,0%
- Големи банки	115.826	120.012	69,0%	70,3%	4.186	3,6%	1,3	150,0%
- Средни банки	48.250	47.099	28,7%	27,6%	(1.151)	-2,4%	-1,1	-41,2%
- Мали банки	3.831	3.587	2,3%	2,1%	(244)	-6,4%	-0,2	-8,7%
Депозити на нефинансиски лица	180.913	176.555	100,0%	100,0%	(4.358)	-2,4%		100,0%
- Големи банки	129.909	127.697	71,8%	72,3%	(2.212)	-1,7%	0,5	50,8%
- Средни банки	45.941	43.960	25,4%	24,9%	(1.981)	-4,3%	-0,5	45,5%
- Мали банки	5.063	4.898	2,8%	2,8%	(165)	-3,3%	0,0	3,8%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на првото полугодие од 2009 година, растот на кредитите одобрени од страна на групата големи банки беше доволен за неутрализирање на кредитниот пад во рамки на другите две групи банки. И покрај забавувањето во однос на претходните периоди, групата големи банки оствари полугодишен пораст на кредитната активност, со што во целост го услови позитивниот тренд на оваа билансна категорија на ниво на банкарскиот систем. Напротив тоа, во првото полугодие од 2009 година групите средни и мали банки забележаа намалување на кредитната активност. Како резултат на забавената динамика на кредитната активност во текот на првото полугодие од 2009 година, на 30.06.2009 година годишната стапка на кредитен раст кај групата големи банки се сведе на само 17,8%, наспроти 38,7% на 30.06.2008 година. Кај групата средни банки, негативната полугодишна промена на кредитите доведе до уште поизразено забавување на годишните стапки на кредитен раст (од 60,6% на 30.06.2008 година, на само 7,1% на 30.06.2009 година). Кај групата мали банки, којашто и претходно се одликуваше со послаба динамика на кредитната активност, не се забележуваат толку изразени промени на годишните стапки на кредитен раст (од 9% на 30.06.2008 година, на 6,2% на 30.06.2009 година).

Во првата половина на 2009 година, структурните поместувања на активата кај сите групи банки беа во ист правец со оние на ниво на целиот банкарски систем. Имено, во структурата на активата на сите групи банки беше присутен пораст на учеството на кредитите. Сепак, кај групите големи и мали банки овој пораст беше за сметка на намаленото значење на портфолиото на хартии од вредност, додека кај групата средни банки порастот беше за сметка на намаленото структурно учество на пласманите кај други банки и останатата актива. Кредитите на нефинансиските субјекти и понатаму претставуваат доминантна позиција кај групите големи и средни банки. Наспроти тоа, учеството на кредитите во вкупната актива на групата мали банки е сè уште на значително пониско ниво, за сметка на повисокото учество на пласманите кај други банки и портфолиото на хартии од вредност.

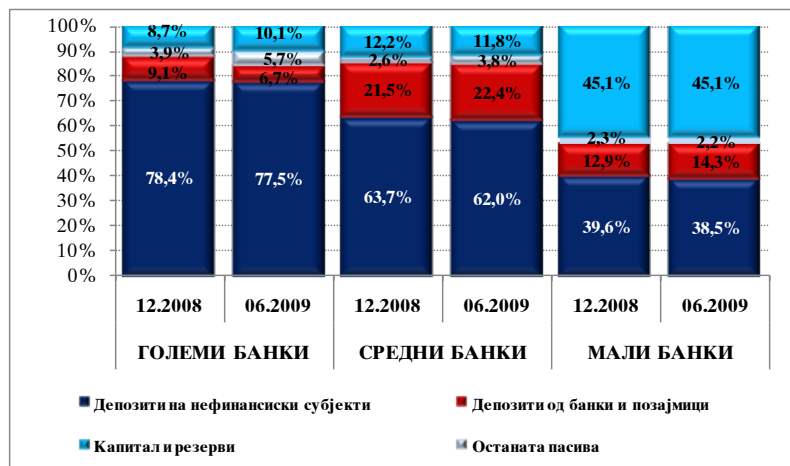
Графикон бр. 20
Структура на активата по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Во првата половина од 2009 година, заедничка карактеристика за сите групи банки беше намаленото учество на депозитното јадро во вкупната пасива. И покрај тоа, депозитите на нефинансиските субјекти и понатаму претставуваат најзначаен извор за финансирање на активностите кај групите големи банки и средни банки. Сепак, кај групата средни банки, присутно е релативно пониско структурно учество на овој извор на средства за сметка на повисокото ниво на користење на т.н. „секундарни“ извори на средства (депозити од банки и заеми). Структурата на вкупните извори на средства кај групата мали банки и понатаму се одликува со значително пониско учество на депозитното јадро, наспроти повисокото ниво на капитализираност на оваа група банки.

Графикон бр. 21
Структура на пасивата по групи банки

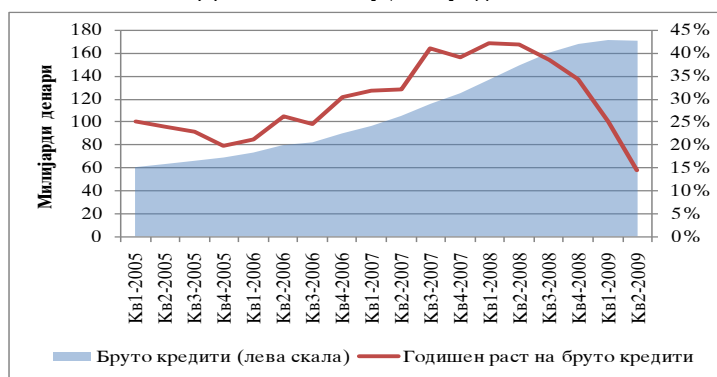

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

2.4. Кредитна активност на банките

Во првото полугодие од 2009 година, продолжи забавувањето на кредитната активност на банките, како одраз на намалувањето на активноста во домашната економија и на нивните извори за финансирање на активностите, но и на заострените услови за кредитирање и макропрудентните мерки преземени од страна на НБРМ. На 30.06.2009 година, бруто-кредитите на нефинансиските субјекти изнесуваа 170.698 милиони денари и во споредба со крајот на 2008 година забележаа незначителен пораст од 1,7%. Ваквата динамика ја сведе годишната стапка на раст на кредитите на само 14,4%, наспроти истиот период минатата година, кога годишната стапка на раст на кредитите беше над 40%. Стагнацијата на кредитната активност којашто отпочна во втората половина од 2008 година, во голема мера се одвиваше паралелно со позасиленото прелевање на светската криза во македонската економија. Уште повеќе, зголемувањето на внимателноста на банките при одобрувањето кредити и продолжувањето на курсот на затегнатата монетарна политика во првата половина од 2009 година придонесоа вкупните бруто-кредити во вториот квартал да забележат и намалување во однос на првиот квартал од 2009 година од 0,4%.

Графикон бр. 22
Движење на бруто кредитите

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Во првото полугодие од 2009 година, макроекономските ризици и ризиците врз финансиската стабилност се засилија. Мерките коишто беа преземени од страна на НБРМ во такви услови имаа за цел да ги ограничат овие ризици, а во тие рамки тие делуваа и врз кредитната активност на банките. Така, уште во текот на 2008 година, НБРМ презеде низа мерки коишто продолжија да важат и во првото полугодие од 2009 година¹⁰. Истовремено, Народната банка продолжи да ја извршува супервизорската функција на редовна основа, со посебен акцент на оцената на евентуалните последици од зголемените макроекономски ризици врз кредитното портфолио на банките. Од друга страна, монетарната политика и понатаму е насочена кон одбрана на стабилноста на денарот, така што во април 2009 година, каматната стапка на благајничките записи се зголеми од 7% на 9%. Освен тоа, во мај 2009 година беше извршена промена на регулативата за задолжителна резерва со која стапките на задолжителна резерва се зголемија од 10% на 11,5% за обврските во странска валута за јулскиот период на исполнување (односно 13% почнувајќи од августовскиот период на исполнување) и од 10 на 20% за денарските обврски со валутна клаузула.

¹⁰ Во март 2008 година следеше заострување на третманот на побарувањата врз основа на кредитни картички и негативни салда врз основа на тековни сметки при пресметката на стапката на адекватност на капиталот на банките. На крајот на јуни 2008 година беше донесена мерка за издвојување на задолжителен депозит кај НБРМ, од страна на банките и штедилниците доколку, на крајот на одреден месец, стапката на раст на кредитите на населението ја надмине стапката на раст определена од страна на НБРМ. Мерката продолжи да се применува и во 2009 година, при што дозволената стапка на раст за првото полугодие изнесува 5,4% односно 11,3% за целата 2009 година. Исто така, на крајот на 2008 година беше пропишана и обврска за одржување минимално ниво на ликвидност во денари и во девизи од страна на банките.

Забавената динамика на кредитната активност во голем дел е условена од заострените услови за кредитирање, на што упатуваат и оцените на банките за остварените и очекуваните промени во условите на кредитирање на реалниот сектор. Во услови на влошени согледувања за макроекономското опкружување и евентуално намалената платежна способност на кредитобарателите, банките ја зголемија внимателноста при одобрувањето нови кредити. Така, повеќе од 3/4 од банките во првото полугодие од 2009 година ги заостриле условите на кредитирање на населението и претпријатијата. Од друга страна, се забележува тенденција на намалување на бројот на банките коишто очекуваат натамошно заострување на условите за кредитирање. Додека во првиот квартал од 2009 година повеќето банки очекувале заострување на условите на кредитирање, веќе во вториот квартал се појавуваат очекувања за нивна непроменетост.

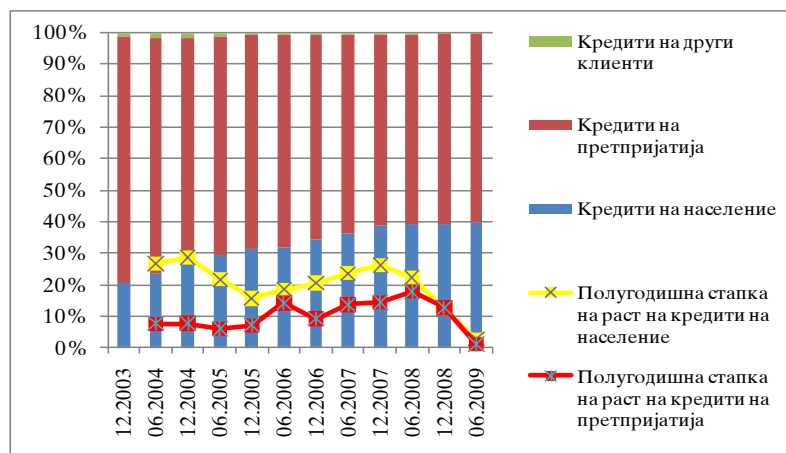
Табела бр. 6
Остварени и очекувани промени на условите за кредитирање

Период	Очекувања на банките за условите на кредитирање во следните три месеци		Остварени промени во условите на кредитирање	
	Претпријатија	Население	Претпријатија	Население
Четврт квартал на 2008 година	3/4 од банките очекуваат делумно заострување на условите на кредитирање	повеќе од 3/4 од банките очекуваат делумно заострување на условите за добивање станбени и потрошувачки кредити	повеќе од половина од банките делумно ги заостриле условите на кредитирање	повеќе од половина од банките делумно ги заостриле условите за добивање станбени кредити, а повеќе од 3/4 за добивање потрошувачки кредити
Прв квартал на 2009 година	повеќе од половина од банките очекуваат значајно заострување на условите на кредитирање	повеќе од 2/3 од банките очекуваат делумно заострување на условите на добивање станбени кредити, а повеќе од 3/4 за добивање потрошувачки кредити	повеќе од половина од банките значително, а повеќе од 1/3 делумно ги заостриле условите на кредитирање	повеќе од 3/4 од банките делумно ги заостриле условите за добивање станбени и потрошувачки кредити
Втор квартал на 2009 година	1/3 од банките очекуваат условите за кредитирање да останат непроменети, а друга 1/3 сметаат дека значително ќе се заострат	половина од банките очекуваат делумно заострување, а половина непроменетост на условите за добивање станбени кредити; повеќе од половина од банките очекуваат делумно заострување, а помалку од половина непроменетост на условите за добивање потрошувачки кредити	повеќе од 1/3 од банките значително, а повеќе од половина делумно ги заостриле условите на кредитирање	повеќе од 3/4 од банките делумно ги заостриле условите за добивање станбени и потрошувачки кредити

Извор: Анкета за кредитната активност на НБРМ.

Како резултат на динамиката на вкупните кредити, во првото полугодие од 2009 година, забави порастот и на кредитите на населението и на кредитите на претпријатијата. Така, кредитите на населението и кредитите на претпријатијата растеа со полугодишни стапки од само 2,8% и 1,2%, соодветно, наспроти стапките на раст од поранешни полугодиа коишто се мереа со двоцифрени бројки. Како резултат на ваквата динамика,

Графикон бр. 23
Кредити според сектори

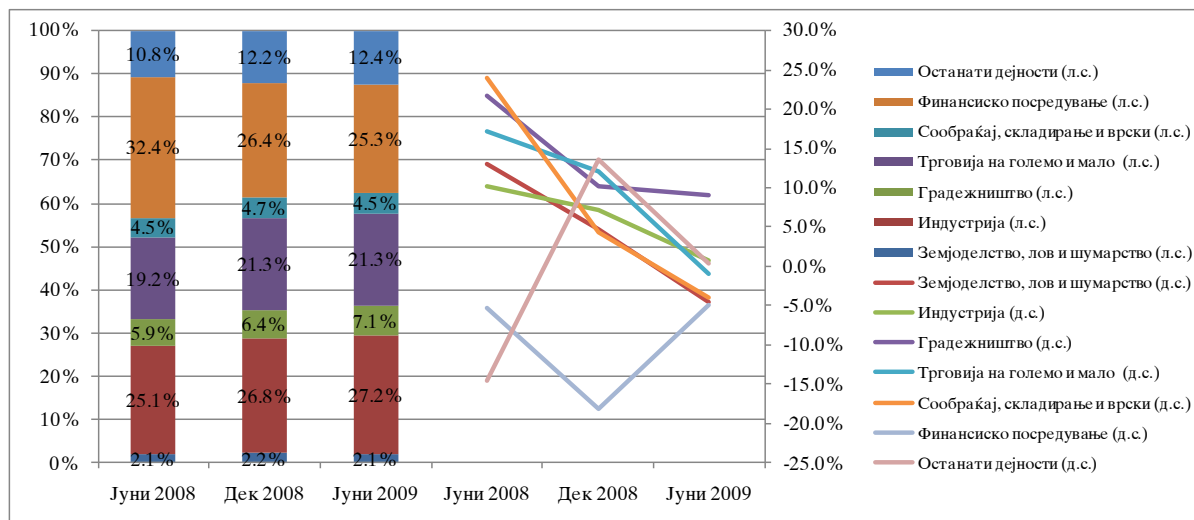

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

учеството на кредитите на населението и кредитите на претпријатијата во вкупните кредити не забележа значителни промени и се задржа на нивото од 39,9% (население) и 59,9% (претпријатија).

Графикон бр. 24

Учество (лево) и полугодишен раст (десно) на кредитите на претпријатијата според дејности

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

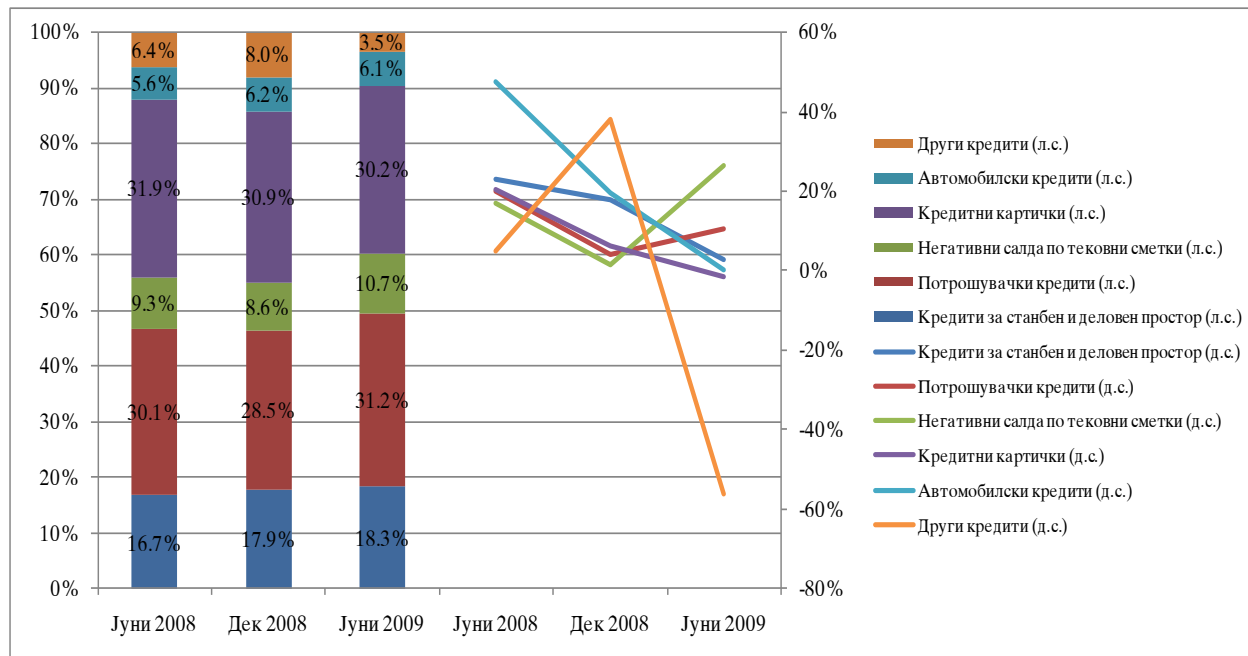
Во структурата на вкупната кредитна изложеност¹¹ кон претпријатијата и другите клиенти, по одделните дејности, и понатаму најголемо учество имаат кредитите кон дејностите „индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „финансиско посредување“. И покрај отсуството на значителни структурни поместувања, како резултат на изразениот надолен тренд на изложеноста кон дејноста „финансиско посредување“, на 30.06.2009 година се забележува намалување на нејзиното учество во вкупната кредитна изложеност за сметка на порастот на учеството пред сè на дејноста „градежништво“. Кредитната изложеност кон дејноста „градежништво“ забележа и најголем апсолутен и релативен полугодишен пораст. Независно од забавената динамика на полугодишниот пораст на кредитната изложеност кај речиси сите дејности, кредитната изложеност кон градежништвото порасна за 9% во однос на 31.12.2008 година¹², со што забележа пораст и на учеството во вкупната кредитна изложеност. Наспроти тоа, пред сè како резултат на намаленото вложување на банките во благајнички записи, најголем пад на кредитната изложеност од 5% во однос на 31.12.2008 година се забележува кај дејноста „финансиско посредување“, што имаше негативен одраз и на нејзиното учество во вкупната кредитна изложеност. Кредитната изложеност кон индустријата забележа незначителен полугодишен пораст од 0,9%, додека кај сите останати дејности беа забележани негативни стапки на промена во однос на 31.12.2008 година.

¹¹ Кредитната изложеност на банките, покрај кредитите, ги опфаќа и побарувањата по други основи (камата, провизии, аванси, вложувања во сопственички хартии од вредност), како и непокриени гаранции, непокриени акредитиви и други потенцијални побарувања на банките коишто претставуваат кредитен ризик.

¹² Што во целост се должи на порастот на кредитната изложеност на една банка кон овој сектор.

Во структурата на вкупната кредитна изложеност кон населението по кредитни производи, и понатаму најзначајно учество имаат потрошувачките кредити, кредитните картички и кредитите за станбен и деловен простор. На 30.06.2009 година, учеството на овие кредитни производи во вкупната кредитна изложеност кон населението изнесуваше 31,2%, 30,2% и 18,3%, соодветно. Во однос на 31.12.2008 година се забележува пораст на учеството на потрошувачките кредити и кредитите врз основа на негативни салда по тековни сметки, за сметка на намалувањето на учеството пред сè на категоријата „други кредити“. Овие структурни поместувања во најголем дел се должат на извршените прекнижувања и соодветното прикажување на одделните типови кредитни производи на населението, од страна на банките.¹³ Сепак, доколку се анализираат потрошувачките кредити, негативните салда и другите кредити збирно, тогаш се забележува благ пораст на збирната категорија од 1,6%, додека нејзиното учество во вкупните кредити е речиси непроменето (од 45,1% на крајот од 2008 година, на 45,4% на крајот од првото полугодие од 2009 година).

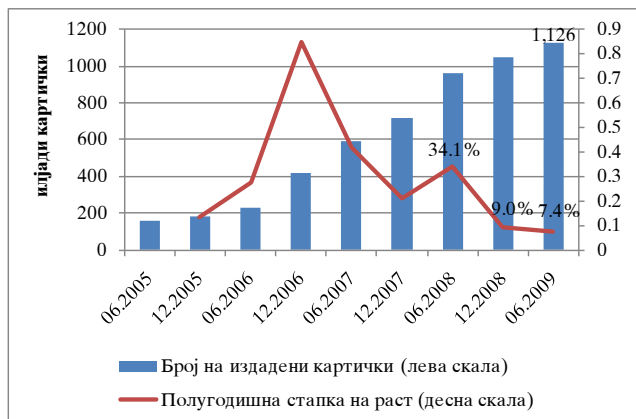
Графикон бр. 25
Учество (лево) и полугодишен раст (десно) на кредитите на населението според кредитни производи

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

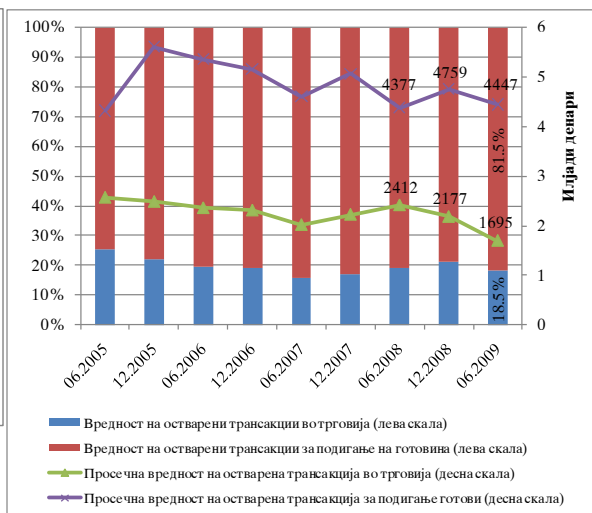
¹³ Овие прекнижувања придонесоа потрошувачките кредити и кредитите врз основа на негативни салда по тековни сметки да се единствените категории на кредитни производи кај кои на 30.06.2009 година се забележани повисоки стапки на полугодишен раст во однос на оние евидентирани на 31.12.2008 година. Така, потрошувачките кредити на 30.06.2009 година остварија полугодишен пораст од 10,5%, наспроти полугодишниот пораст од 3,9% на 31.12.2008 година. Ваквата тенденција е уште поизразена кај негативните салда по тековни сметки, коишто воедно забележаа и највисока полугодишна стапка на раст од 26,3% (наспроти 1,3% на 31.12.2008 година). Спротивно на овие движења, категоријата „други кредити“ забележа најголем полугодишен пад од 56,3%.

Графикон бр. 26
Динамика на бројот на платежни картички

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 27
Динамика на трансакциите со платежни картички

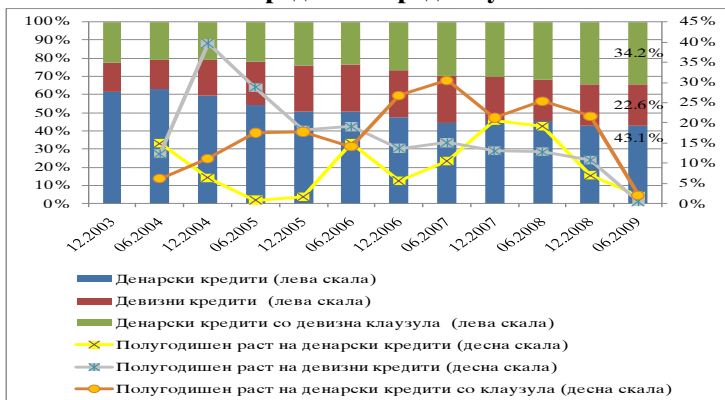

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие на 2009 година, паралелно со забавувањето на кредитната активност, забави и трендот на раст на работењето на банките во доменот на платежните картички, што се потврдува со забавениот раст на бројот на издадени платежни картички и со намалување на бројот и вредноста на склучените трансакции. Порастот на бројот на издадените платежни картички бележи забавување и во првото полугодие од 2009 година изнесува 7,4%. Забавениот раст во голема мера се јавува како резултат на веќе релативно големиот број издадени платежни картички, наспроти нивната ниска почетна основа во претходните години. Од друга страна, вредноста на трансакциите со платежни картички во истиот период се намали за 22%. Притоа, поголемо намалување (од 26%) е остварено во вкупната вредност на остварените трансакции во трговијата, додека кај подигањето готовина е забележано релативно помало намалување на вкупната вредност на трансакциите од 11%. Ваквите промени немаа битно влијание врз структурата на вкупните остварени трансакции со платежни картички. И во текот на првото полугодие од 2009 година, платежните картички повеќе беа користени за готовински трансакции, наспроти нивното користење во трговската мрежа. Притоа, во однос на 31.12.2008 година просечната вредност на трансакцијата во трговијата се намали за 22%, а на трансакцијата при подигање готовина, за 7%.

Во првото полугодие од 2009 година, забавениот раст беше карактеристичен за сите типови кредити од аспект на валутата во која се деноминирани, што не предизвика значителни поместувања во валутната структура на вкупните кредити. И понатаму кредитите со валутна компонента (во девизи и во

Графикон бр. 28
Кредити според валутата

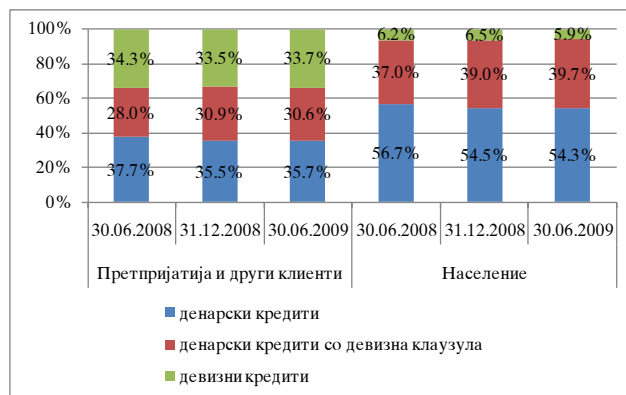
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

денари со девизна клаузула) имаат поголемо учество во споредба со кредитите одобрени во денари. Во текот на првото полугодие од 2009 година, кај сите три типови кредити беше забележливо значителното забавување на растот, изразено преку далеку пониските полугодишни стапки на промена во споредба со претходните периоди. Притоа, за разлика од претходните периоди кога главно беше присутен тренд на побрз пораст на кредитите со валутна компонента (во девизи или во денари со девизна клаузула), на 30.06.2009 година беше забележливо приближувањето на стапките на раст на сите три типови кредити од аспект на валутата во која се деноминирани. Така, во однос на 31.12.2008 година, кредитите во денари пораснаа за 1,9%, кредитите во денари со девизна клаузула за 2,1%, а кредитите во девизи за 0,6%. Ваквата динамика ги сведе годишните стапки на пораст кај кредитите во денари, девизи и во денари со девизна клаузула на 9,1%, 11,4% и 24,2%, соодветно. Само за споредба, на 30.06.2008 година овие стапки кај кредитите во денари, девизи и во денари со девизна клаузула изнесуваа 43,8%, 27,6% и 52,1%, соодветно.

Релативното значење на кредитите со валутна компонента и понатаму е поголемо кај кредитите на правните лица, во споредба со кредитите на населението, каде што денарското кредитирање и понатаму има поголемо учество. На 30.06.2009 година, учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на нефинансиските правни лица изнесува 64,3%, што е речиси непроменето ниво во споредба со крајот на 2008 година. Од друга страна, денарските кредити зафаќаат 54,3% во валутната структура на кредитите на населението, што е незначително намалување во однос на 31.12.2008 година. За ваквата непроменета состојба главно придонесоа ниските и речиси изедначени стапки на промена на различните типови кредити од аспект на валутата во која се деноминирани во рамки и на двата сектора („претпријатија и други клиенти“ и „население“). Притоа, во првото полугодие од 2009 година кај сите типови кредити според валутата во која се деноминирани и кај двата сектора беше видливо забавувањето на растот, изразено преку пониските полугодишни стапки на раст во однос на претходните периоди. Карактеристично е тоа што девизните кредити на населението забележаа дури и полугодишно намалување од 6,4%.

Графикон бр. 29

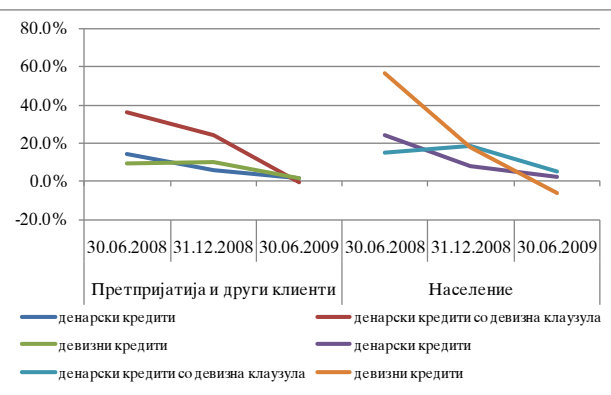
Структура на кредитите на претпријатијата и населението според валутата

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30

Полугодишен раст на кредитите на претпријатијата и населението според валутата

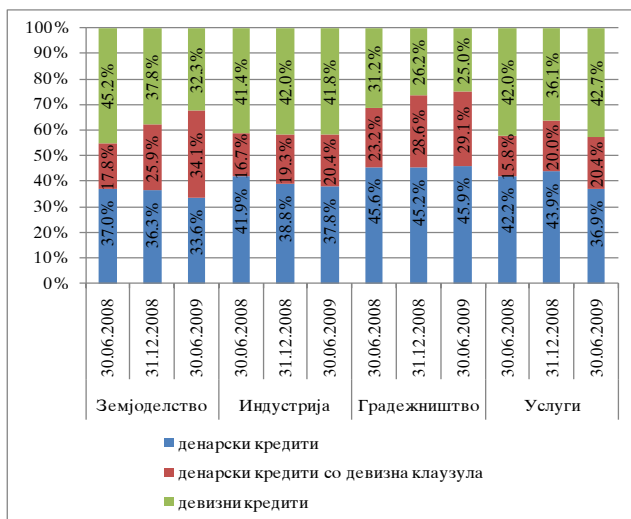
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитирањето со валутна компонента има доминантно учество во кредитните пласмани кон одделните дејности на правните лица. Повеќе од половината од одобрените кредити кај сите дејности се со валутна компонента. На 30.06.2009 година, учеството на

кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на правните лица бележи понатамошно зголемување кај дејностите „земјоделство“ и „услуги“.

Графикон бр. 31

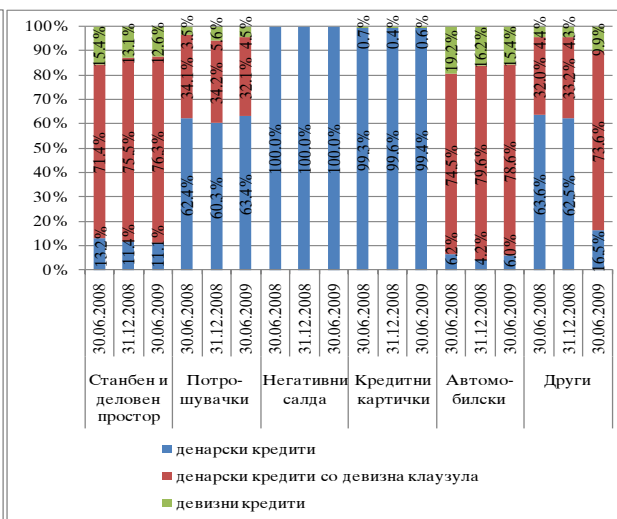
Валутна структура на кредитите кон одделните дејности

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32

Валутна структура на кредитите кон одделните производи

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

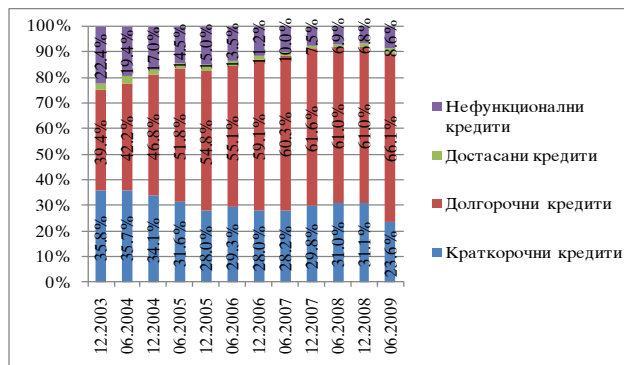
За разлика од кредитите на претпријатијата, во валутната структура на кредитите на населението според одделните кредитни производи, постои нееднаква застапеност на кредитирањето со валутна компонента. Имено, најголем дел од автомобилските кредити, кредитите за станбен и деловен простор и другите кредити е со валутна компонента, додека кај останатите кредитни производи преовладува денарското кредитирање. Притоа, кај кредитите врз основа на негативни салда по тековни сметки целосно отсуствува валутната компонента, додека кај кредитите врз основа на кредитни картички нејзиното значење е многу мало. Во однос на 31.12.2008 година не се забележуваат значителни промени во валутната структура на кредитите на населението според одделните кредитни производи.

Според рочната структура, долгорочните кредити и понатаму имаат доминантно учество во вкупните кредити. Сепак, во првото полугодие од 2009 година е забележано зголемување на учеството на достасаните и нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Во согласност со општиот кредитен пад, краткорочните кредити остварија висока негативна полугодишна стапка на промена од 22,6%, прекинувајќи ја низата високи полугодишни стапки на пораст во претходните периоди. Долгорочните кредити, и покрај забавувањето на растот во однос на претходните периоди, пораснаа за 10% на полугодишна основа. Гледано според сектори, особено изразена беше динамиката на падот на краткорочните кредити кај населението, коишто се намалија за 67,6%¹⁴. Спротивно на ваквите движења, кај кредитирањето на претпријатијата,

¹⁴ Овие структурни поместувања во најголем дел се должат на извршените прекнижувања и соодветно прикажување на кредитите на населението, од страна на банките.

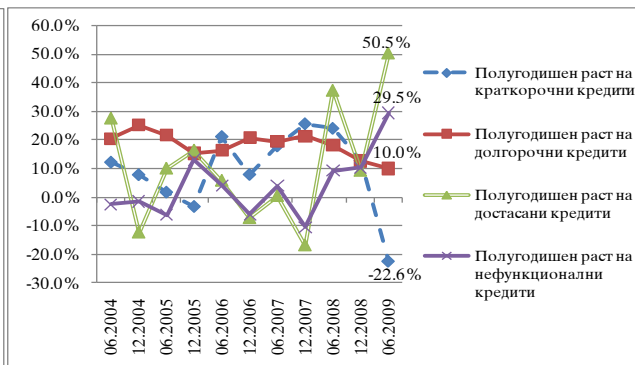
полугодишните стапки на промена беа поумерени (намалување на краткорочните кредити за 3% и речиси непроменета состојба на долгорочните кредити).

Графикон бр. 33
Структура на кредитите според рочноста

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 34
Раст на кредитите според рочноста

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Нефункционалните и достасаните кредити остварија полугодишен пораст од 1,437 милиони денари и 764 милиони денари, соодветно, продолжувајќи го трендот на пораст што започна во втората половина од 2008 година. Со тоа, и учеството на нефункционалните и достасаните кредити во вкупните бруто-кредити на 30.06.2009 година порасна за 1,8 и 0,6 процентни поени, соодветно, и се искачи на 8,6% и 1,7%, соодветно. Ваквата тенденција кај овие две групи кредити е одраз на падот на општата економска активност и следствено, на влошувањето на изгледите за скорешно подобрување на доходот на приватните агенти. Ваквите придвижувања треба да се следат мошне внимателно и повикуваат на соодветен прудентен одговор од страна на банките.

Табела бр. 7
Распределба на кредитите на нефинансиските субјекти по одделни групи банки

Структури на кредитите		31.12.2008				30.06.2009			
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Вкупно	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Вкупно
Секторска структура	Претпријатија	71,3%	26,7%	2,0%	100,0%	72,6%	25,5%	1,9%	100,0%
	Население	65,5%	32,2%	2,4%	100,0%	66,8%	30,8%	2,4%	100,0%
	Други клиенти	68,0%	7,6%	24,4%	100,0%	72,0%	26,2%	1,8%	100,0%
Рочна структура	Краткорочни	75,4%	22,8%	1,8%	100,0%	72,2%	26,3%	1,5%	100,0%
	Долгорочни	65,7%	32,4%	1,9%	100,0%	70,1%	28,1%	1,8%	100,0%
	Достасани	54,5%	40,3%	5,2%	100,0%	66,3%	29,6%	4,1%	100,0%
	Нефункционални	71,2%	21,2%	7,6%	100,0%	67,5%	27,1%	5,4%	100,0%
Валутна структура	Денарски	70,9%	24,8%	4,3%	100,0%	76,2%	20,0%	3,8%	100,0%
	Денарски со валутна клаузула	63,4%	35,5%	1,2%	100,0%	60,0%	38,7%	1,3%	100,0%
	Девизни	73,7%	26,2%	0,1%	100,0%	74,7%	25,3%	0,1%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Групата големи банки и понатаму го задржа доминантното учество во распределбата на кредитите по одделни групи банки. Притоа, во однос на 31.12.2008 година кај речиси сите типови кредити (со исклучок на краткорочните кредити, нефункционалните

кредити и кредитите во денари со валутна клаузула) се забележува и дополнителен пораст на учеството на оваа група банки. Наспроти тоа, се забележува намалување на учеството на групата средни банки, за разлика од претходните периоди кога претежно беше присутен пораст на нејзината улога во рамки на кредитната активност на банкарскиот систем. Улогата на малите банки во кредитната активност во првото полугодие од 2009 година забележа натамошно намалување.

Табела бр. 8

Структурни карактеристики на кредитите на нефинансиските субјекти кај одделните групи банки

Структури на кредитите		31.12.2008			30.06.2009		
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Секторска структура	Претпријатија	62,1%	55,7%	53,6%	61,9%	55,3%	53,5%
	Население	37,4%	44,2%	41,0%	37,9%	44,5%	46,3%
	Други клиенти	0,5%	0,1%	5,4%	0,2%	0,2%	0,2%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Рочна структура	Краткорочни	34,0%	24,6%	24,9%	24,3%	22,5%	17,1%
	Долгорочни	58,2%	68,8%	49,8%	65,9%	67,2%	57,3%
	Достасани	0,9%	1,6%	2,6%	1,6%	1,8%	3,3%
	Нефункционални	7,0%	5,0%	22,6%	8,3%	8,4%	22,2%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Валутна структура	Денарски	44,2%	37,0%	81,7%	46,7%	31,3%	77,8%
	Денарски со валутна клаузула	31,3%	42,1%	17,4%	29,2%	48,0%	21,3%
	Девизни	24,5%	20,9%	0,9%	24,0%	20,7%	0,9%
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

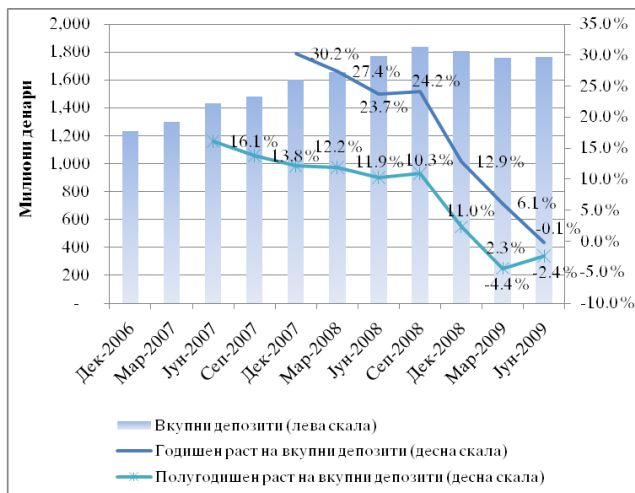
На крајот на првото полугодие кај сите групи банки постои слична секторска и рочна структура на кредитите, наспроти релативно различната валутна структура на кредитите. Од аспект на кредитирањето на одделните сектори, кај сите групи банки е поизразено учеството на кредитирањето на секторот „претпријатија“. Истовремено, кај сите групи банки најголемо учество има кредитирањето на долг рок. Анализата на валутната структура на кредитите покажува дека кај групите големи и средни банки е присутно поголемо учество на кредитите со валутна компонента, во споредба со денарските кредити. Наспроти тоа, кај групата мали банки доминира кредитирањето во денари.

2.5. Депозитна активност на банките (депозити на нефинансиски лица)

Во првата половина од 2009 година продолжи трендот на благо намалување на депозитното јадро на банките, проследен со тренд на валутна трансформација во корист на девизните депозити, којшто започна во втората половина на 2008 година.

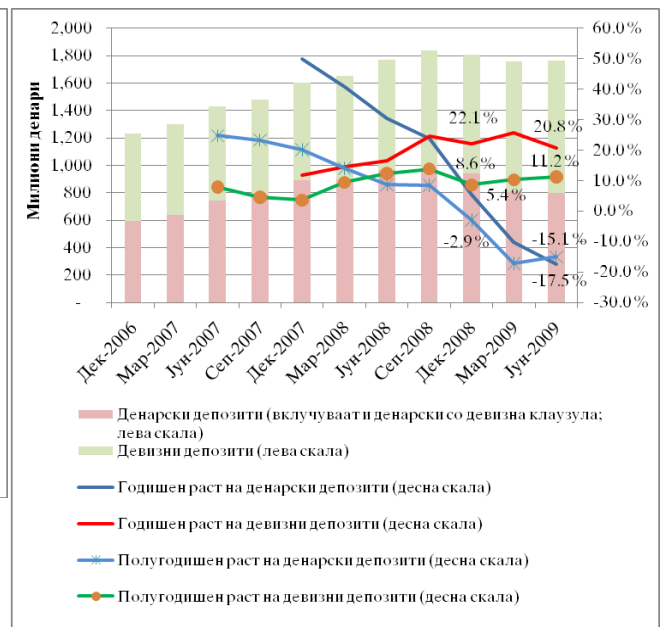
Под влијание на општото забавување на домашната економска активност, депозитите на банките, на крајот на првото полугодие од 2009 година остварија негативна полугодишна стапка на пораст. Притоа, за првпат во изминатите неколку години беше остварена негативна стапка на промена и на годишно ниво. Стеснувањето на депозитното јадро беше поизразено во првиот квартал од 2009 година, додека во вториот квартал депозитите бележат благо зголемување во однос на 31.03.2009 година (од 0,5%). На 30.06.2009 година, вкупните депозити изнесуваа 176.555 милиони денари, што претставува полугодишен пад од 2,4%. На годишно ниво, вкупните депозити забележаа минимална надолна промена.

Графикон бр. 35
Промени на вкупните депозити

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36
Динамика на депозитите според валутната структура

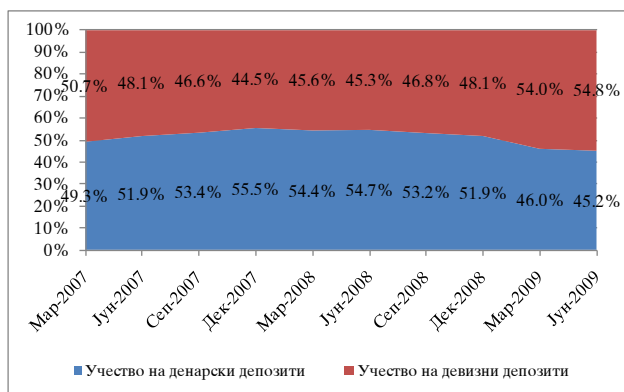

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

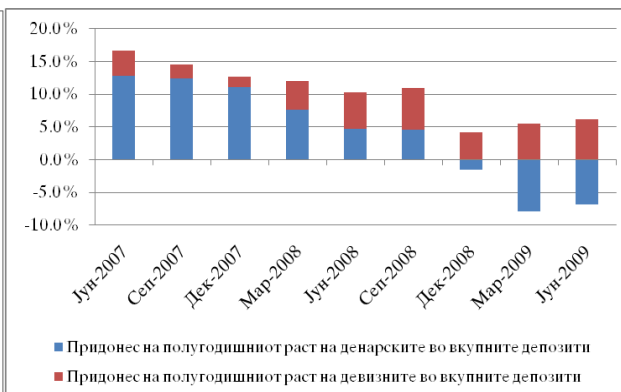
Во првото полугодие од 2009 година, под влијание на сè уште присутната неизвесност предизвикана од светската криза, продолжи валутната трансформација на депозитите којшто започна во втората половина на 2008 година. Таа беше изразена преку побрзиот пораст на девизните депозити, проследен со зголемување на нивното учество во вкупното депозитно јадро на банките. На годишно и полугодишно ниво, девизните депозити ја задржаа стапката на пораст на ниво близу до растот во претходните неколку квартали и изнесува 20,8% и 11,2%, соодветно. Во рамки на првото полугодие од 2009 година, нивен посилен пораст е забележан во првиот квартал (8,9%), којшто во вториот квартал значително забави (2,2%). За сметка на девизните депозити, кај денарските депозити се

забележува значителен пад, од 17,5% на годишно и 15,1% на полугодишно ниво. Кварталната динамика на денарските депозити беше соодветен одраз на динамиката на девизните депозити (пад од 13,8% во првиот квартал, којшто во вториот квартал од 2009 година се намали на само 1,8%). Валутната трансформација на депозитите беше поизразена кај населението. Така, на 30.06.2009 година стапката на раст на девизните депозити на населението на годишно и полугодишно ниво изнесуваше 31,7% и 20,0%, соодветно, наспроти стапките на раст на денарските депозити на населението коишто во истиот период изнесуваа -15,9% на годишно и -15,4% на полугодишно ниво. Кај претпријатијата негативен раст бележат и денарските и девизните депозити; така стапките на раст на денарските депозити се -14,6% и -8,0%, на годишно и полугодишно ниво, соодветно, а на девизните депозити се -10,4% и -13,8%, на годишно и полугодишно ниво, соодветно. Оваа тенденција се должи на намалената економска активност, што свој одраз има и врз депозитите на претпријатијата.

Графикон бр. 37
Валутна структура на вкупните депозити на банките

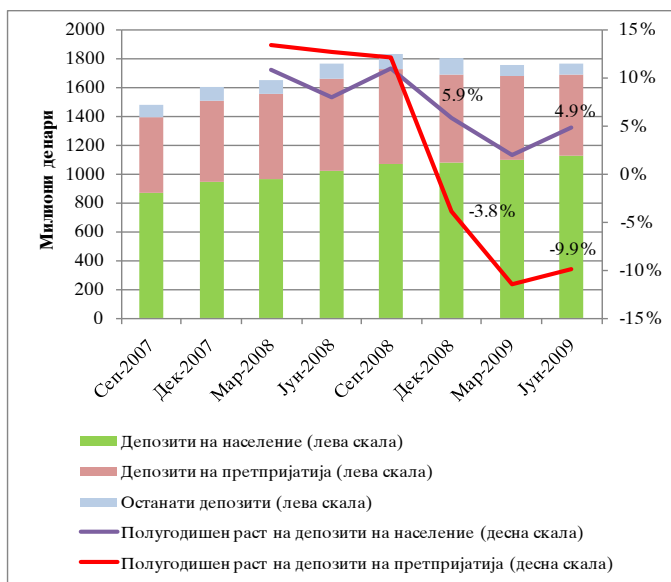
Графикон бр. 38
Придонес на денарските и девизните депозити во вкупниот пораст на депозитите

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие од 2009 година, полугодишната стапка на пораст на депозитите на населението се зголеми, додека стапката на пораст на депозитите на претпријатијата, и покрај благо то подобрување, остана негативна. Депозитите на претпријатијата забележаа значителен пад од 13,3% на годишно и 9,9% на полугодишно ниво, продолжувајќи го трендот што отпочна во втората половина од 2008 година. За разлика од нив, депозитите на населението го продолжија својот раст, со благо засилена полугодишна динамика. Во првото полугодие од 2009 година, тие се зголемија за 11,1% и 4,9% на годишна и полугодишна основа,

Графикон бр. 39
Динамика на депозитите според секторската структура

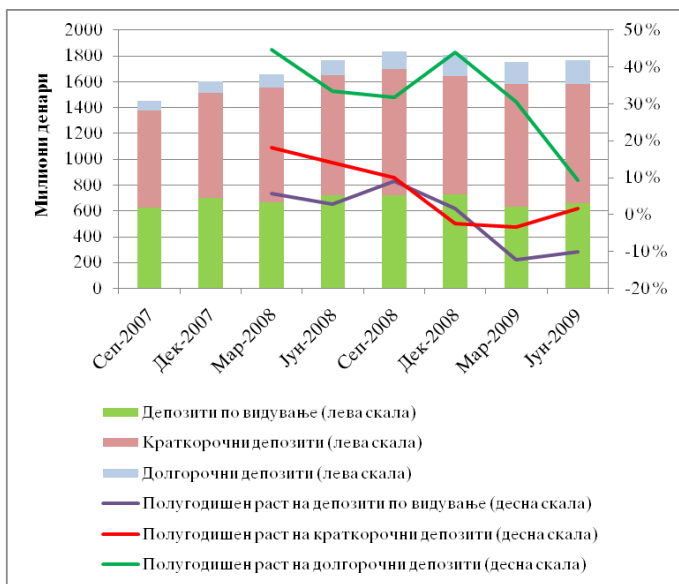
Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

соодветно. Ваквата динамика на депозитите на одделните сектори предизвика понатамошно зголемување на учеството на депозитите на населението во вкупната депозитна база (од 4,5 процентни поени) и намалување на учеството на депозитите на претпријатијата (од 2,6 процентни поени) на полугодишна основа. Депозитите на населението, со учество од 64,1% и понатаму го претставуваат главниот дел од депозитното јадро на банките.

Во првото полугодие од 2009 година, иако со позабавена полугодишна динамика, продолжи трендот на пораст на долгорочните депозити на банкарскиот систем. Долгорочните депозити остварија годишна стапка на раст од 57,5%, иако полугодишната стапка на раст забележа забавување и изнесуваше 9,4%. Сепак, ваквите движења кај долгорочните депозити може да се припишат и на нивното претходно релативно ниско ниво (т.н. „low-base-effect“). Учеството на долгорочните депозити во вкупната депозитна база и понатаму е најниско во споредба со останатите рочни сегменти (депозитите по видување и краткорочните депозити). На крајот на првото полугодие од 2009 година тоа достигна 10,3% (полугодишен пораст од само 1,1 процентен поен). Постепеното зголемување на учеството на долгорочните депозити во вкупните депозити во одредена мера е одраз на деловните стратегии на банките насочени кон поттикнување на долгорочното штедење, преку нудење нови депозитни производи и водење привлечна каматна политика во овој домен. Се очекува зголемувањето на значењето на долгорочните депозити во вкупната депозитна база на банките да придонесе кон зголемување на нивото на стабилност на изворите на финансирање на банките (депозитно јадро со подолг просечен рок на достасување).

Во првото полугодие од 2009 година, учеството на депозитите по видување и краткорочните депозити во вкупните депозити остана стабилно. Сепак, додека порастот на депозитите по видување остана негативен (-10,1% на полугодишна основа), краткорочните депозити, по две полугодишни негативни стапки на раст, во првото полугодие од 2009 година забележаа раст од 1,6%. По значителниот квартален пад на депозитите по видување од 13% во првиот квартал, овие депозити бележат раст од 3,4% во вториот квартал од 2009 година. Оваа тенденција се совпаѓа со забавеното квартално темпо на валутната трансформација во корист на девизните депозити, имајќи предвид дека претходно беше забележана тенденција средствата да се депонираат на подолги рокови, по нивното трансформирање во девизи.

Графикон бр. 40
Динамика на депозитите според рочната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Доминантната позиција во формирањето на депозитите и понатаму ѝ припаѓа на групата големи банки. Ваквиот заклучок се потврдува при анализата на структурата на депозитите од сите три аспекти (според секторот, рочноста и валутата).

Табела бр. 9

Распореденост на депозитите по групи банки, со состојба на 30.06.2009 година

Групи банки	Секторска структура			Рочна структура			Валутна структура		
	Претпријатија	Население	Останати	По видување	Краткорочни	Долгорочни	Денарски	Денарски со валутна клаузула	Девизни
Големи банки	66,1%	75,8%	66,9%	73,8%	72,8%	64,8%	72,6%	52,7%	74,4%
Средни банки	30,1%	22,3%	25,8%	22,1%	25,3%	32,7%	23,3%	43,3%	24,0%
Мали банки	3,8%	2,0%	7,3%	4,1%	1,9%	2,5%	4,1%	4,0%	1,7%
Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.06.2009 година не се забележуваат значителни промени во структурата на депозитите на ниво на одделните групи банки. Депозитите на населението формираат најголем дел од депозитната база на сите групи банки, иако разликата помеѓу нивното учество и учеството на депозитите на претпријатијата кај малите банки станува мала. Од аспект на рочноста на депозитите, и понатаму, кај групите големи и средни банки постои повисоко учество на краткорочно орочените депозити, наспроти групата мали банки кај којашто поголем дел отпаѓа на депозитите по видување. Во валутната структура на депозитите кај групите големи и средни банки преовладува учеството на девизните депозити, додека кај групата мали банки нивното релативно значење е помало, за сметка на денарските депозити. Кај сите три групи банки, денарските депозити со девизна клаузула имаат мало релативно значење.

Табела бр. 10

Структура на депозитите по групи банки, со состојба на 31.03.2009 година

Групи банки	Секторска структура				Рочна структура				Валутна структура			
	Претпријатија	Население	Останати	ВКУПНО	По видување	Краткорочни	Долгорочни	ВКУПНО	Денарски	Денарски со валутна клаузула	Девизни	ВКУПНО
Големи банки	28,8%	67,1%	4,1%	100,0%	37,9%	52,8%	9,3%	100,0%	39,0%	4,6%	56,4%	100,0%
Средни банки	38,1%	57,3%	4,6%	100,0%	33,0%	53,4%	13,6%	100,0%	36,3%	10,9%	52,8%	100,0%
Мали банки	42,8%	45,5%	11,7%	100,0%	55,6%	35,0%	9,4%	100,0%	57,4%	9,0%	33,6%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3. Ризици во банкарското работење

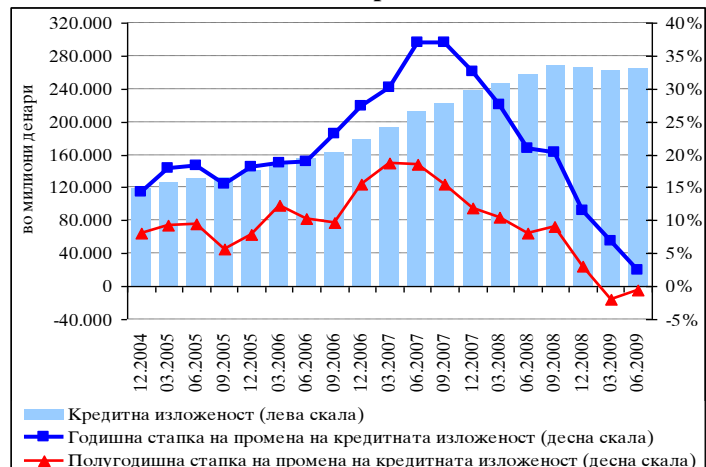
3.1. Кредитен ризик

Во услови на зголемени макроекономски ризици, проследени со неповолни движења во реалниот сектор и намалување на депозитите како главен извор за финансирање, во првото полугодие од 2009 година, банките применуваа кредитни политики со повисок степен на прудентност. Истовремено, заради ограничување на ризиците коишто произлегуваа од високиот кредитен раст карактеристичен за минатите неколку години, Народната банка презеде мерки коишто предизвикаа зголемување на прудентноста на банките при кредитирањето. Во такви услови, банките во значителна мера ги променија своите согледувања во однос на преземањето ризици, што се одрази со засилено забавување на динамиката на кредитната изложеност на банкарскиот систем. Меѓутоа, и покрај зголемената внимателност во вршењето на кредитната активност од страна на банките, во првото полугодие на 2009 година продолжи трендот на влошување на показателите за квалитетот на кредитното портфолио. Тоа се манифестира преку раст на изложеноста со повисок степен на ризичност, зголемување на идентификуваните загуби поради оштетување и намалување на нивото на покриеност на изложеноста со повисок степен на ризичност со соодветен износ на извршена исправка на вредност и посебна резерва. Овие движења во кредитното портфолио на банките првенствено ги одразуваат отежнатите услови за работа на домашните кредитокорисници како последица на економската криза. Меѓутоа, преку ова се потврдува и процикличниот карактер на банкарското работење и склоноста на банките во експанзивни периоди повеќе да ги релаксираат стандардите за кредитна активност, што во периоди на забавување на економската активност, преку преоцената на ризиците, води кон зголемен обем на загуби поради оштетување и воздржување од кредитирање на нефинансиските субјекти.

3.1.1. Кредитна изложеност на банките¹⁵

На крајот од првото полугодие на 2009 година, кредитната изложеност на банкарскиот систем изнесуваше 263.252 милиони денари. На полугодишна основа, таа забележа благо намалување од 1.425 милиони денари, односно за 0,5%. Со тоа, годишната стапка на раст на кредитната изложеност се сведе на 2,5% и е најниска во последните пет години. Ова намалување, во поголем дел, произлегува од стеснувањето на опфатот и дефиницијата за кредитна изложеност на банките, согласно со Одлуката за управување со кредитен ризик¹⁶. Врз оваа основа, произлегуваат повеќе од три

Графикон бр. 41
Движење и стапки на пораст на кредитата изложеност на ниво на банкарскиот систем

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

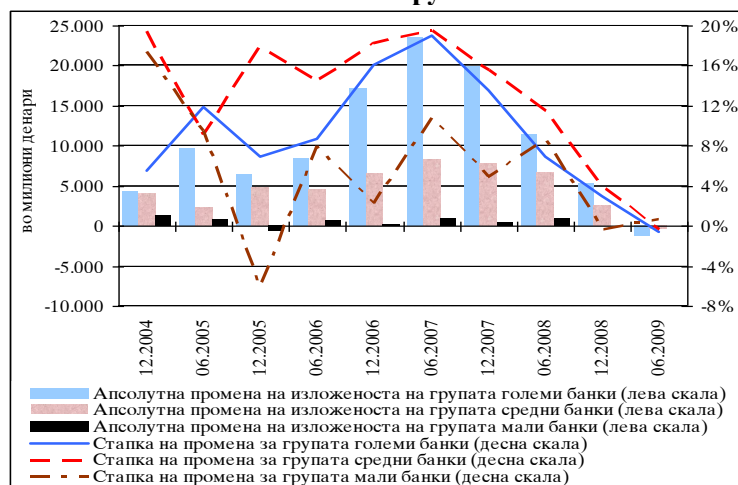
¹⁵ Извор: При изработката на овој дел од извештајот, користени се податоци коишто банките ги доставуваат до НБРМ, во врска со структурата и квалитетот на нивната кредитна изложеност.

четвртини од апсолутниот полугодишен пад на изложеноста. Свое влијание врз полугодишниот пад на кредитната изложеност на банкарскиот систем имаа и намалените вложувања на банките во благајнички записи на НБРМ, но и забавувањето на растот на кредитирањето на нефинансиските субјекти.

Полугодишното намалување на кредитната изложеност беше карактеристично за групите големи и средни банки,

коишто во изминатите неколку години беа главните двигатели на засилениот кредитен растеж. Сепак, падот на кредитната изложеност беше со мал интензитет и не предизвика поголеми поместувања во структурните учества на одделните групи банки. И покрај полугодишниот пад на кредитната изложеност од 0,7%, односно за 1.234 милиони денари, на 30.06.2009 година, групата големи банки, зафаќаше високи 69,5% од вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем, што е речиси идентично со крајот на 2008 година. Полугодишното намалување на кредитната изложеност на групата средни банки изнесуваше 0,4%, односно 267 милиони денари и нивното учество во вкупната кредитна изложеност се задржа на ниво од 25,8%. Единствено групата мали банки во првото полугодие од 2009 година, забележа симболичен раст на кредитната изложеност од 0,6%, односно за 77 милиони денари.

Графикон бр. 42
Апсолутна и релативна полугодишна промена на изложеноста по групи банки

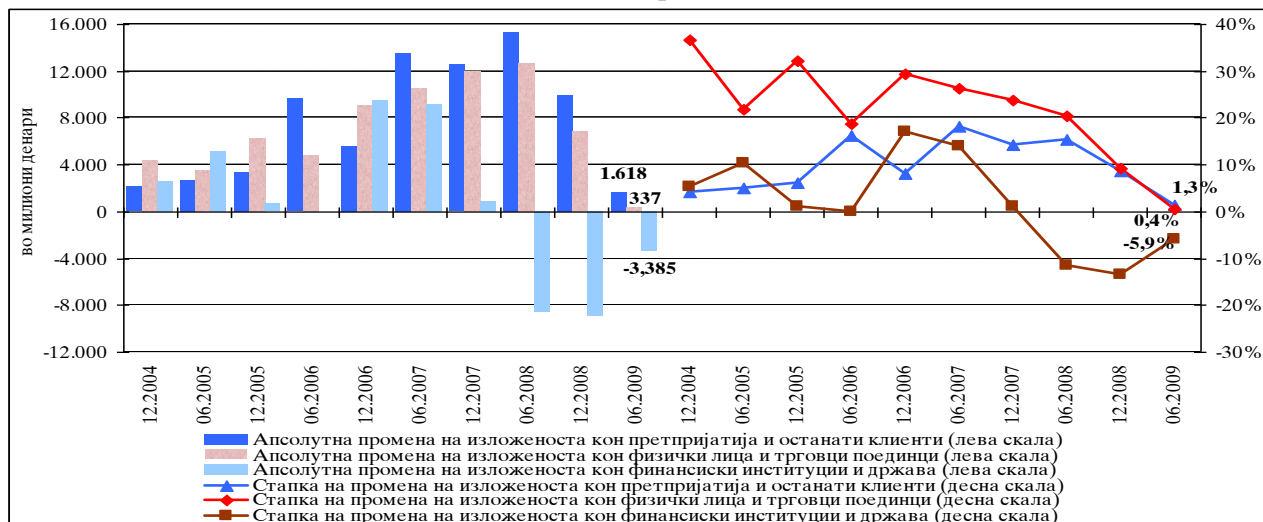

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹⁶ Од 01.01.2009 година, започна да се применува Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и бр.31/2009). Со оваа Одлука се пропишува методологијата за управување со кредитниот ризик, којашто вклучува критериуми за класификација на активните билансни и вонбилансни ставки според степенот на ризичност, начинот на утврдување и висината на исправка на вредноста и на посебната резерва, како и опфатот и содржината на системот за управување со кредитниот ризик. Во споредба со претходната регулатива, постојат разлики во однос на опфатот и дефиницијата на кредитната изложеност, начините и критериумите за класификација на кредитната изложеност, разлики во постапката на утврдувањето на исправката на вредноста (загубите поради оштетување) на кредитната изложеност на банките и слично. Според оваа Одлука, вкупната изложеност на кредитен ризик не ги опфаќа: вложувањата во хартии од вредност и други финансиски инструменти коишто се чуваат за тргување, коишто се мерат по објективната вредност преку билансот на успех, вложувањата во подружници, придружени друштва и заедничките вложувања и кредитите и побарувањата коишто се мерат по објективната вредност преку билансот на успех (овие позиции, заклучно со 31.12.2008 година беа вклучени во дефиницијата за кредитната изложеност). На 30.06.2009 година, овие позиции на банките изнесуваа 1.195 милиони денари, што претставува 0,4% од вкупната кредитна изложеност на 30.06.2009 година.

Графикон бр. 43

Апсолутен (лево) и релативен (десно) полугодишен пораст на кредитната изложеност кон одделни сектори

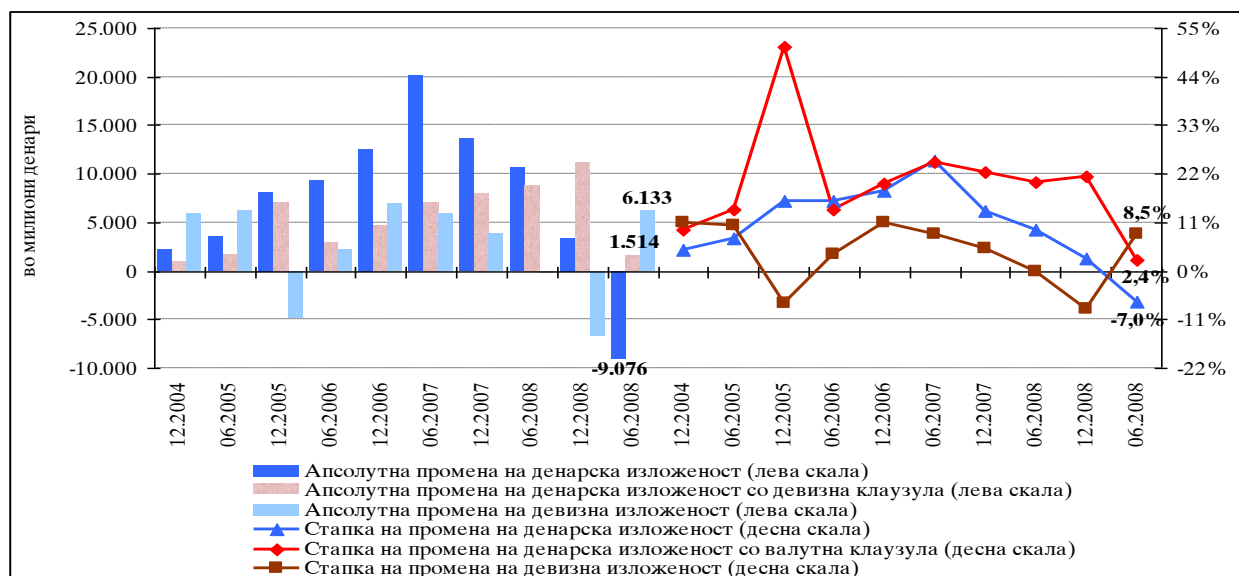

Извор: НБРМ. врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалувањето на кредитната изложеност кон финансиските институции и државата и скромниот пораст на кредитната изложеност кон нефинансиските сектори, не предизвикаа позначајни структурни поместувања во вкупната кредитна изложеност на банките во првото полугодие од 2009 година. Полугодишното намалување на кредитната изложеност кон финансиските институции и државата за 5,9% (вкупно за двете дејности), првенствено произлегува од намаленото вложување на банките во благајничките записи на НБРМ, но исто така се должи и на стеснувањето на опфатот на кредитната изложеност на банките, согласно со новата Одлука за управување со кредитниот ризик¹⁷. Тоа предизвика пад на учеството на кредитната изложеност кон финансиските институции и државата во вкупната кредитна изложеност за 1,2 процентни поена. Од друга страна, полугодишниот пораст на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ за 1,3% и на изложеноста кон „физички лица и трговци поединци“ за 0,4%, доведе и до пораст на учеството на овие два сектори во вкупната кредитна изложеност од 0,9 и 0,3 процентни поени. Со тоа, на 30.06.2009 година, кредитната изложеност кон секторите „претпријатија и останати клиенти“, „физички лица и трговци поединци“ и „финансиски институции и држава“ зафаќаа 48,2%, 31,1% и 20,7% од вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем, соодветно.

¹⁷ Согласно со Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на РМ“ бр. 17/2008 и бр. 31/2009), вложувањата во хартии од вредност и други финансиски инструменти коишто се чуваат за тргување не влегуваат во опфатот на кредитната изложеност на банките. На 30.06.2009 година, вкупниот износ на вложувањата на хартии од вредност коишто се чуваат за тргување изнесува 980 милиони денари, од кои 614 милиони денари се хартии од вредност издадени од Република Македонија, 221 милион денари се должнички хартии од вредност издадени од банки, 95 милиони денари се сопственички хартии од вредност и 50 милиони денари се благајнички записи издадени од НБРМ.

Графикон бр. 44
Апсолутна (лево) и релативна (десно) полугодишна промена на кредитната изложеност според валутната структура

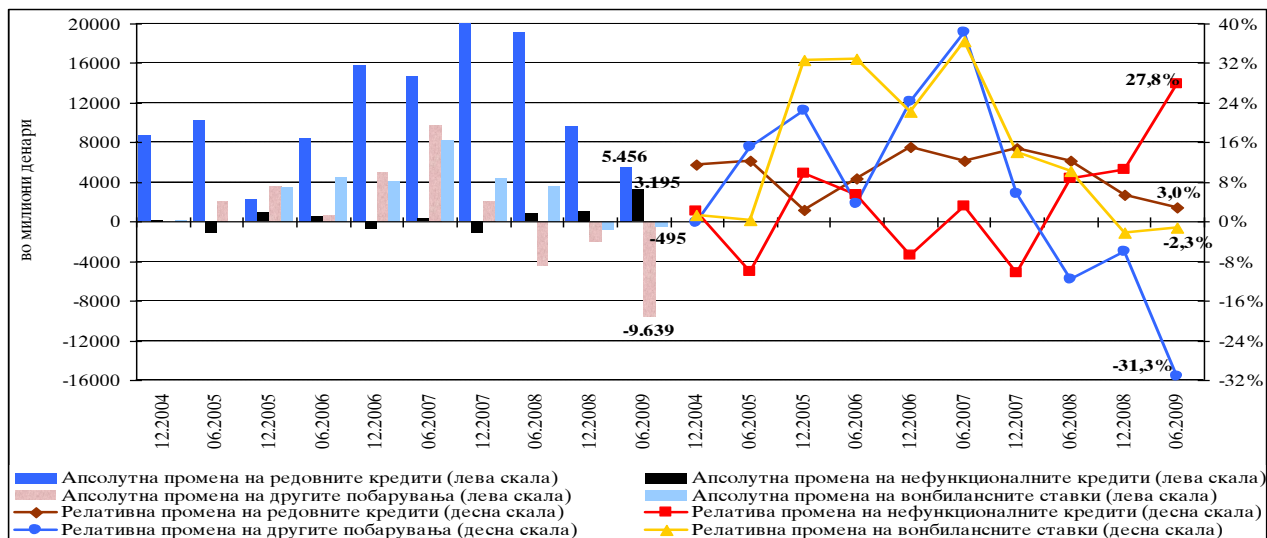
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Намалениот интерес за вложување во благајничките записи, за сметка на зголемувањето на средствата во странски банки, предизвика одредени поместувања во валутната структура на кредитната изложеност на банките. Полугодишниот пад на денарската кредитна изложеност целосно го услови падот на вкупната кредитна изложеност на банките во истиот период. Наспроти тоа, кредитната изложеност со валутна компонента забележа полугодишен раст од 7.647 милиони денари, при што околу 80% од овој раст се однесуваше на девизната кредитна изложеност и главно произлезе од зголемените склоности на банките за вложувања на девизните средства во странски банки. Токму овие спротивни движења предизвикаа поместувања во валутната структура на кредитната изложеност на полугодишна основа, во насока на зголемување на учеството на девизната изложеност и денарската изложеност со валутна клаузула за 2,5 и за 0,7 процентни поени, соодветно, за сметка на намаленото учество на денарската кредитна изложеност, за 3,2 процентни поена. Со тоа, на 30.06.2009 година, кредитната изложеност со валутна компонента зафаќаше 54,5%, наспроти учеството на денарската кредитна изложеност од 45,5% во вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем.

Полугодишниот пад на вкупната кредитна изложеност на ниво на банкарскиот систем беше проследен со одредени структурни поместувања на нејзините компоненти. Овие промени беа предизвикани пред сè од забрзувањето на растот на нефункционалните кредити, изразениот пад на другите побарувања, но и значителното забавување, па и намалување на растот на останатите компоненти коишто ја сочинуваат кредитната изложеност. Редовните кредити на банките, како ставка со најголемо учество во вкупната кредитна изложеност од 71,8%, забележаа умерен полугодишен раст. Наспроти тоа, во првите шест месеци од 2009 година, изложеноста на банките врз основа на другите побарувања се намали за 31,3% (или за 9.639 милиони денари), со што придонесе најмногу за кварталниот пад на вкупната кредитна изложеност на ниво на банкарскиот систем. Притоа, 81,5% од намалувањето на кредитната изложеност врз основа на други побарувања

е резултат на падот на вложувањата на банките во благајнички записи на НБРМ. Падот на изложеноста врз основа на други побарувања го намали нивното учество во структурата на кредитната изложеност на ниво на банкарскиот систем, од 11,6% на крајот од 2008 година, на 8,0% на 30.06.2009 година.

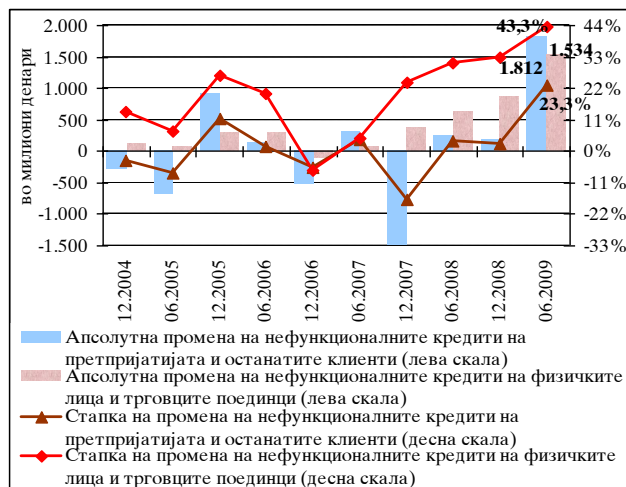
Графикон бр. 45
Апсолутна (лево) и релативна (десно) полугодишна промена на кредитната изложеност по одделни ставки (компоненти)

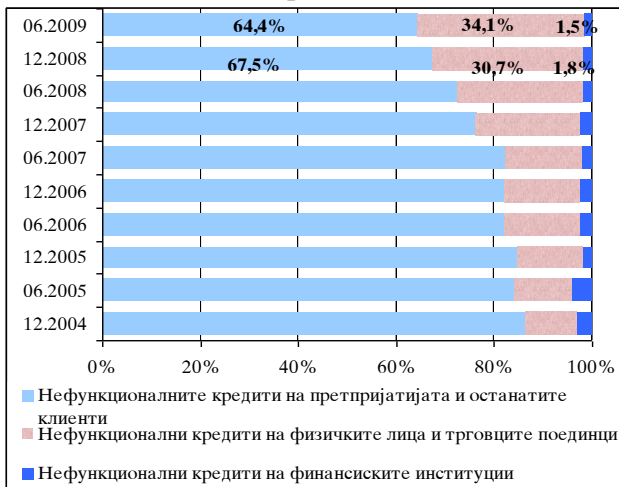
Извор: НБРМ врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Нефункционалните кредити беа најбрзорастечката компонента на кредитната изложеност во првото полугодие на 2009 година. Тие забележаа полугодишен пораст од 3.195 милиони денари (27,8%), со што нивното учество во кредитната изложеност на 30.06.2009 година се зголеми за 1,2 процентни поена и изнесуваше 5,6%. Растот на нефункционалните кредити е уште поизразен ако се набљудува на годишна основа. Имено, годишната стапка на раст на нефункционалните кредити од 41,2% е највисоката стапка на раст во последните пет години, што влијаеше во насока на зголемување на степенот на ризичност на кредитната изложеност.

Графикон бр. 46
Апсолутна и релативна полугодисни промена на нефункционалните кредити по сектори

Графикон бр. 47
Секторска структура на нефункционалните кредити

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на нефункционалните кредити во првото полугодие на 2009 година беше карактеристичен кај сите сектори, што уште еднаш ги потврдува влошените остварувања на домашните кредитокорисници во услови на тековната глобална економска криза и неповолните економски движења во земјата. Вкупниот раст на нефункционалните кредити во првото полугодие на 2009 година, во најголем дел беше концентриран кај секторот „претпријатија и останати клиенти“ (со придонес од 53,8%), по што следи растот на овие кредити кај секторот „физички лица и трговци поединци“ со придонес од 45,6% и кај финансиските институции со придонес од 0,6%.

3.1.2. Степен на ризичност на кредитната изложеност на ниво на банкарскиот систем

Во првото полугодие на 2009 година, показателите за квалитетот на кредитното портфолио на банките продолжува да се движат во негативна насока. Промените во нивото на ризичност на кредитното портфолио на банките во првото полугодие на 2009 година во одреден степен беа очекувани, со оглед на проблемите со кои се соочува домашниот реален сектор како последица на економската криза. Намалувањето на вкупната економска активност влијаеше во насока на забрзување на процесот на миграција на кредитната изложеност кон категориите со повисок ризик. При оцена на кредитниот ризик на банките, треба да се има предвид и почетокот на примената на новата Одлука за управување со кредитниот ризик¹⁸, којашто содржи измени во начинот и критериумите за класификација

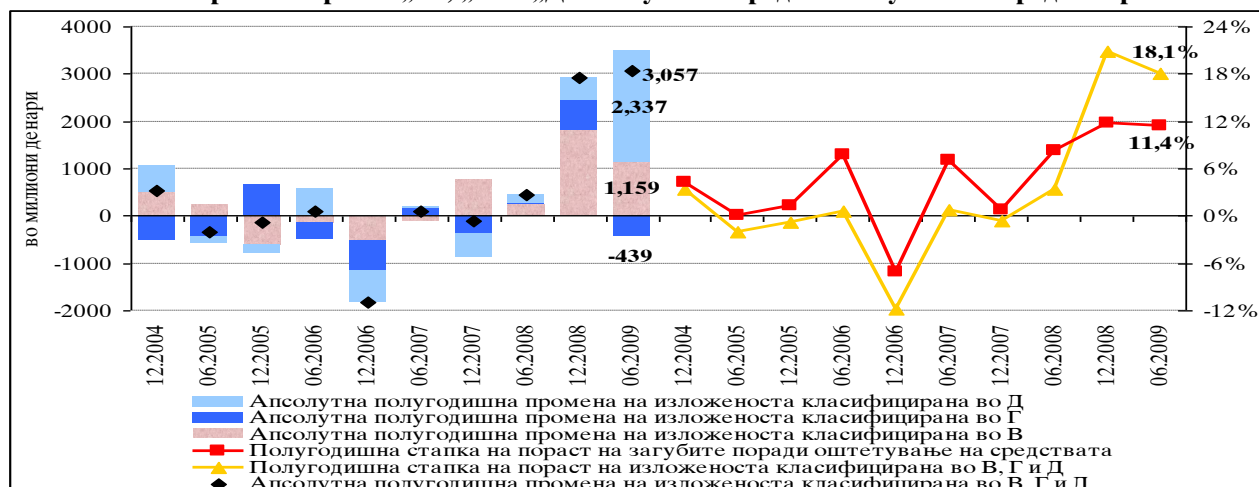
¹⁸ Со новата Одлука се пропишува можност за банките да вршат класификација на поединечно значајни ставки, на портфолио на мали кредити, но и на група слични финансиски инструменти. Покрај тоа, извршени се измени во критериумите (новата Одлука пропишува општи и посебни критериуми) и начинот на класификација на кредитната изложеност на банките во една од петте категории на ризик. Загубите поради оштетување на средствата (т.е. исправката на вредноста за билансната кредитна изложеност и посебната резерва за вонбилансната кредитна изложеност) се утврдуваат како разлика меѓу сметководствената вредност и утврдената сегашна вредност преку дисконтирање на очекуваните идни парични текови. За разлика од претходно, кога за секоја категорија на ризик имаше точно утврден процент на посебна резерва, со новата Одлука се пропишани интервали за утврдување на исправката на вредноста, односно посебната резерва, за секоја одделна категорија на ризик (за „А“ - од 0-10%, за „Б“ - над 10 до 25%, за „В“ - над 25 до 50%, за „Г“ - над

на кредитната изложеност, како и измени во постапката и начинот на утврдување на исправката на вредноста и посебната резерва за кредитен ризик.

Наспроти намалувањето на вкупната кредитна изложеност на банките во првото полугодие од 2009 година, кредитната изложеност со повисок степен на ризичност (класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“) забележа забрзување на растот. Притоа, засилувањето на растот на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност, главно произлегува од растот на кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „Д“. Имено, кредитната изложеност класифицирана во категоријата со највисок ризик создаде околу три четвртини од вкупниот полугодишен пораст на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност. Влошените остварувања на домашниот реален сектор и падот на економската активност создаваат очекувања за продолжување на растот на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност.

Графикон бр. 48

Апсолутна (лево) и релативна (десно) полугодишна промена на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и загубите поради оштетување за кредитен ризик

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Подинамичниот раст на изложеноста класифицирана во категориите со повисок ризик во првата половина на 2009 година, услови влошување на сите показатели за ризичноста на кредитната изложеност. Така, на крајот од првото полугодие на 2009 година, просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност изнесуваше 6,5% и во споредба со крајот на 2008 година бележи зголемување за 0,7 процентни поени. Притоа, просечното ниво на ризичност на изложеноста класифицирана во одделните категории на ризик¹⁹, пресметано како учество на идентификуваните загуби поради оштетување во кредитната изложеност класифицирана во одделните категории за ризик изнесуваше: 1,1% за

50 до 75% и за „Д“ - над 75 до 100%). Одлуката за управување со кредитниот ризик е изготвена во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување.

¹⁹ При пресметката на просечното ниво на ризичноста за одделните категории на ризик земена е предвид само изложеноста којашто е класифицирана и за која е утврдена исправка на вредноста (или посебна резерва) на поединечна основа, а не и изложеноста којашто е класифицирана на групна основа (портфолио на мали кредити, група на слични финансиски инструменти за кои на поединечна основа не се пресметани загуби поради оштетување), како и вложувањата класифицирани како расположливи за продажба.

изложеноста во категоријата на ризик „А“, 10,8% за „Б“, 27,0% за „В“, 57,4% за „Г“ и 95,8% за „Д“. На овој начин, во споредбата со претходната Одлука, банките главно извршија намалување на утврдените загуби поради оштетување на средствата за кредитен ризик, за категоријата на ризик „Д“, но го зголемија износот на утврдените загуби за оштетување за категориите на ризик „Б“, „В“ и „Г“. На овој начин, банките во суштина ја прераспредија исправката на вредноста и посебната резерва меѓу одделните категории на ризик. Сепак, и покрај проширувањето на интервалот во кој може да се определат загубите поради оштетување за секоја категорија на ризик (на пример: за „А“ - од 0-10%, за „Б“ - над 10% до 25%, за „В“ - над 25 до 50%, за „Г“ - над 50 до 75% и за „Д“ - над 75 до 100%), практичната примена покажува дека при утврдувањето на загубите поради оштетување (со исклучок на изложеноста класифицирана во категоријата на ризик „Д“), банките вообичаено се придржувале кон долната граница (којашто одговара на минималниот износ на исправка на вредноста/посебната резерва што треба да се издвои) за секоја категорија на ризик.

Табела бр. 11

Исправка на вредноста според новиот (со интервали) и стариот (со фиксни проценти) начин на пресметка по категории на ризик

Категорија на ризик	Износ на изложеност (во милиони денари)	Пресметани загуби поради оштетување на 30.06.2009 година според интервали (во милиони денари)	Загуби поради оштетувања за изложеноста на 30.06.2009 пресметани со користење на фиксни проценти (во милиони денари)	Разлика во пресметаните загуби поради оштетување според новиот и стариот начин на прасметка
А	115.075	1.197	1.151	46
Б	18.592	2.006	1.859	147
В	7.249	1.960	1.812	148
Г	3.815	2.191	1.907	284
Д	8.707	8.347	8.707	-360
ВКУПНО	153.438	15.701	15.436	265

Забелешка: Во табелата е даден делот од вкупната изложеност на кредитен ризик на 30.06.2009 година, којшто согласно со Одлуката за управување со кредитен ризик се класифицира на поединечна основа. Воедно, дадена е пресметка на загубите поради оштетување со користење фиксни проценти (1% за „А“, 10% за „Б“, 25% за „В“ 50% за „Г“ и 100% за „Д“) коишто соодветствуваа на просечната ризичност за секоја поодделна категорија на 31.12.2008 година; разликата меѓу загубите поради оштетување на 30.06.2009 година пресметани од страна на банките и загубите поради оштетување коишто би се добиле со користење фиксни проценти.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките - образец КА, согласно со Упатството за спроведување на Одлуката за управување со кредитниот ризик.

На 30.06.2009 година, учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност на ниво на банкарскиот систем, изнесуваше 7,6% и бележи полугодишно зголемување за 1,2 процентни поена. Истовремено, учеството на изложеноста класифицирана во овие категории на ризик во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем изнесуваше 57,8% и во однос на крајот на 2008 година, бележи зголемување за 7,9 процентни поени. При остварување на екстремното сценарио за целосна ненаплатливост на оваа изложеност, за покривање на загубите би биле апсорбирани 21,8% од сопствените средства на банките, додека на крајот од 2008 година, биле потребни 20,2%. Притоа, стапката на адекватност на капиталот би се намалила од тековните 16,4% на 12,9%.

Забрзувањето на растот на кредитната изложеност класифицирана во категориите со повисок степен на ризичност во првото полугодие на 2009 година, при истовремен поумерен раст на вкупните загуби за оштетување на средствата поради кредитен ризик, придонесе да се намали степенот на покриеност на изложеноста класифицирана во

категиорите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со вкупната издвоена исправка на вредноста и посебна резерва. Полугодишниот пораст на загубите поради оштетување на средствата за кредитен ризик изнесуваше 11,4%, што е за 6,7 процентни поени под полугодишната стапка на раст на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“. Разликите во растот на загубите поради оштетување на средствата и изложеноста класифицирана во категории на ризик со повисоко ниво на ризичност уште повеќе доаѓаат до израз при набљудувањето на годишните стапки на раст. Имено, на 30.06.2009 година, годишната стапка на раст на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ изнесува 42,6%, додека годишната стапка на раст на загубите поради оштетување на средствата изнесува 24,5%. Од вкупните идентификувани загуби поради оштетување на средствата за кредитен ризик, 98,3% се покриени со исправка на вредноста и посебна резерва, додека останатите 1,7%, на 30.06.2009 година не беа издвоени²⁰. Оттука, **на 30.06.2009 година, покриеноста на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ со вкупната издвоена исправка на вредноста и посебна резерва изнесуваше 84,4% и на полугодишна основа, се намали за 6,8 процентни поени.** Намалувањето на степенот на покриеност отвора простор за понатамошен раст на исправката на вредноста, а со тоа и дополнителен негативен ефект врз профитабилноста на банкарскиот систем. Ова произлегува оттаму, што полугодишниот раст на кредитната изложеност во категориите со повисок степен на ризик најмногу произлегува од растот на изложеноста во категоријата на ризик „Д“.

Табела бр. 12

Показатели за степенот на ризичност на кредитната изложеност

Показатели за кредитниот ризик	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009
Просечно ниво на ризичност	5,4%	5,8%	6,5%
Загуби поради оштетување/Сопствени средства	45,5%	45,2%	49,4%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	5,5%	6,4%	7,6%
% на „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	2,4%	2,5%	3,4%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со издвоената исправка на вредност и посебна резерва	98,8%	91,2%	84,4%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	46,4%	49,9%	57,8%
% на „Д“ во сопствени средства	20,1%	19,2%	25,6%
% на нето „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	17,1%	20,2%	21,8%
% на кредити со еднакратна отплата на главницата во вкупните бруто-кредити на нефинансиски субјекти	16,3%	14,8%	15,0%
% на извршени нето-отписи на побарувања во текот на шестмесечен период во вкупна изложеност на крајот на претходниот шестмесечен период	0,6%	0,1%	0,3%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Полугодишниот пад на денарската кредитна изложеност, проследен со структурни промени во насока на намалување на учеството на вложувањата во благајничките записи, но и намалувањето на кредитната способност на претпријатијата и населението се одразија со вложување на показателите за ризичноста на кредитната изложеност во денари. Имено, значителното полугодишно намалување на вложувањата во благајнички записи коишто вообичаено се класифицираат во категоријата на ризик „А“ и за кои нема пресметани загуби поради оштетување, услови зголемување на просечното ниво на ризичност на денарската изложеност за 1,4 процентни поени. Истовремено, денарската кредитна изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ забележа полугодишен пораст од 15,2%, со што нејзиното учество во вкупната денарска изложеност достигна 9,3%

²⁰ Со оглед на релативно нискиот процент на неиздвоена исправка на вредност/посебна резерва, во натамошната анализа тој се занемарува. Оттука, кога се анализира соодносот на утврдените загуби поради оштетување и кредитната изложеност, ќе се користи терминот степен на покриеност на кредитната изложеност со извршена исправка на вредност и посебна резерва. Воедно, по пресечниот датум на анализа, во јули 2009 година банките во целост ја издвоиле пресметаната исправка на вредност и посебна резерва.

на 30.06.2009 година. Во структурата на полугодишниот раст на денарската кредитна изложеност класифицирана во категориите на ризик со поголема ризичност, секторот „претпријатија и останати клиенти“ создаде 54,7%, односно 808 милиони денари (при што 97,3% од овој износ е концентриран кај три дејности: „индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „сообраќај складирање и врски“). Полугодишниот раст на денарската изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кај секторот „физички лица и трговци поединци“ изнесуваше 689 милиони денари и беше најизразен кај изложеноста врз основа на кредитни картички и потрошувачки кредити.

Табела бр. 13

Кредитната изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ и показатели за степенот на ризичност според валутната структура

Кредитна изложеност според валута	Апсолутен износ на изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Апсолутна полугодишна промена (во милиони денари)	Релативна полугодишна промена (во%)	Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик		Просечно ниво на ризичност		Загуби поради оштетување на средствата за кредитен ризик / Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	
	31.12.2008	30.06.2009			31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009
Денарска изложеност	9,650	11,121	1,471	15.2%	7.5%	9.3%	6.9%	8.3%	91.8%	89.7%
Денарска изложеност со девизна клаузула	4,429	4,308	-121	-2.7%	7.0%	6.6%	5.6%	4.8%	80.2%	72.2%
Девизна изложеност	2,853	4,560	1,707	59.8%	3.9%	5.8%	4.1%	5.1%	103.1%	87.8%
Кредитна изложеност класифицирана во категории на ризик „В“, „Г“ и „Д“ и показатели за степенот на ризичност според валутната структура без да земе во предвид изложеноста кон секторот „финансиски институции и држава“										
Денарска изложеност	9,403	10,900	1,497	15.9%	9.1%	10.6%	6.9%	8.3%	91.8%	89.7%
Денарска изложеност со девизна клаузула	4,378	4,256	-122	-2.8%	7.9%	7.3%	6.3%	5.3%	79.1%	73.0%
Девизна изложеност	2,551	4,360	1,809	70.9%	5.3%	9.1%	5.4%	8.3%	102.4%	91.7%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие на 2009 година, зголемувањето на нивото на ризичност беше најкарактеристично за девизната кредитна изложеност. Девизната кредитна изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, оствари силен полугодишен пораст од 1.707 милиони денари (односно за 59,8%), при што 96,3% произлегоа од растот на овој вид изложеност кај секторот „претпријатија и останати клиенти“. Ефектот од влошувањето на кредитната способност на овој сектор врз нивото на ризичност на девизната кредитна изложеност ќе беше уште поголем доколку, во првата половина од 2009 година, банките немаа нагласена склоност за пласирање на своите девизни средства во странски банки, а коишто вообичаено се класифицирани во категоријата на ризик „А“. Така, ако показателите за девизната изложеност би се пресметале без да се земе предвид изложеноста кон секторите „финансиски институции“ и „држава“, тогаш просечната ризичност на девизната кредитна изложеност би се зголемила од 5,4% на 8,3%, а учеството на изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната девизна кредитна изложеноста би пораснало за 3,8 процентни поени.

Во првата половина од 2009 година, речиси сите показатели за ризичноста на денарската кредитна изложеност со валутна клаузула се подобрија, што е поврзано со скромниот полугодишен пад на денарската кредитна изложеност со девизна клаузула класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“. Просечното ниво на ризичност на денарската изложеност со валутна клаузула се намали на полугодишна основа за 0,8 процентни поени и на 30.06.2009 година изнесуваше 4,8%. Ова воедно е пониско ниво во споредба со нивото на овој показател карактеристичен за денарската и девизната изложеност.

Инди­рект­ниот кредитен ризик којшто произлегува од вградените т.н. валутни клаузули и клаузули за т.н. прилагодливи каматни стапки²¹ во кредитните односи со клиентите, остана еден од важните елементи на профилот на ризичност на банките и во првото полугодие на 2009 година. На 30.06.2009 година, валутната компонента беше присутна кај 59,7% од изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ и во споредба со крајот на 2008 година, забележа зголемување за 1,2 процентни поена. Од друга страна, учеството на изложеноста со валутна компонента во вкупната изложеност кон секторот „физички лица“ е нешто пониско и изнесуваше 36,5% на 30.06.2009 година, при што во првата половина на 2009 година забележа пад од 9,0 проценти поени. Истовремено, голема примена имаат и т.н. прилагодливи каматни стапки, како кај кредитите на нефинансиските правни лица (80,8%), така и кај кредитите на населението (88,0%). Инди­рект­ниот кредитен ризик произлегува првенствено од начинот на кој банките ги спроведуваа своите деловни стратегии и кредитни политики во изминатите неколку години, а стана особено значаен во услови на зголемени макроекономски ризици во земјата.

Во текот на првото полугодие од 2009 година, износот на отпишани побарувања од страна на банките се намали, но и наплатениот износ на претходно отпишаните побарувања беше значително понизок, во споредба со првото полугодие од 2008 година. Ова предизвика намалување на износот на извршените нето-отписи²² за 629 милиони денари во споредба со првото полугодие на 2008 година. Отпишаните побарувања на нето-основа претставуваат 0,3% од изложеноста на кредитен ризик на крајот од 2008 година. Доколку банките не вршеле отписи на побарувања во текот на првата половина од 2009 година, на 30.06.2009 година учеството на изложеноста во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност би изнесувало 7,9% (наместо 7,6%) и во споредба со крајот на 2008 година би забележало зголемување за 1,5 процентни поени, наместо за 1,2 процентни поена.

Табела бр. 14
Отпишани побарувања - износ и структурни карактеристики

Период	Износ на нето отпишани побарувања од нефинансиски субјекти (во милиони денари)			Секторска структура на отпишаните побарувања		Валутна структура на отпишани побарувања			Структура на отпишаните побарувања според видот на побарувањето		
	Отпишани побарувања	Наплатени претходно отпишани побарувања	Нето - отпишани побарувања	Нефинансиски правни лица	Физички лица	Денарска изложеност	Денарска изложеност со валутна клаузула	Девизна изложеност	Кредити	Камата	Друго
Прво полугодие на 2008 година	1526	204	1322	87,8%	12,2%	79,1%	17,8%	25,4%	30,5%	61,0%	8,5%
Прво полугодие на 2009 година	751	58	693	90,4%	9,6%	34,0%	192,4%	0,5%	34,2%	63,5%	2,4%

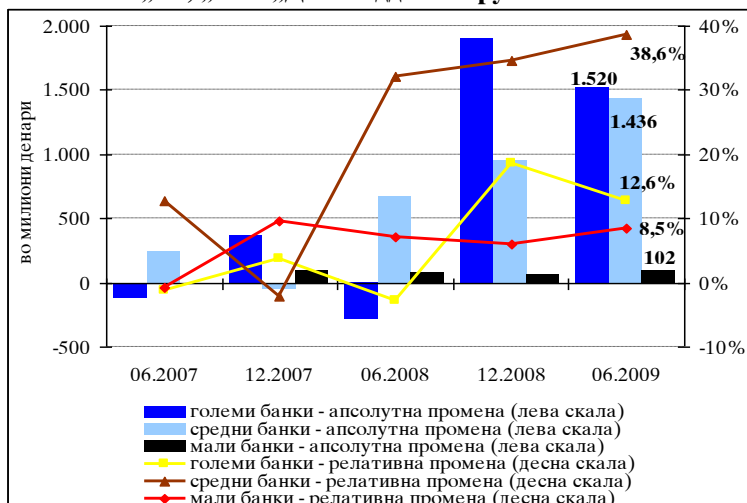
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²¹ Како прилагодливи каматни стапки се сметаат оние каматни стапки чијашто промена се врши со одлука на органите на управување на банката.

²² Износот на отпишаните побарувања на нето-основа се добива како разлика меѓу износот на отпишаните побарувања во одреден период и износот на наплатените отпишани побарувања во истиот анализиран период.

Зголемувањето на степенот на ризичност на кредитната изложеност во првото полугодие на 2009 година беше карактеристично за сите групи банки. Притоа, групите големи и средни банки имаа речиси еднакво учество во вкупниот полугодишен пораст на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ од 49,7% и 47,0%, соодветно. Најзначајен раст на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ од 38,6% беше забележан кај групата средни банки. Тоа предизвика и влошувањето на речиси сите показатели за квалитетот на нејзиното кредитно портфолио. И покрај посилното зголемување на ризичноста на кредитното портфолио на оваа група банки, сепак повеќето показатели се подобри во однос на оние што се карактеристични за останатите две групи банки.

Графикон бр. 49
Апсолутна и релативна полугодишна промена на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ по одделни групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Табела бр. 15

Показатели за степенот на ризичност на кредитната изложеност по одделни групи банки

Показатели за кредитниот ризик	Големи банки			Средни банки			Мали банки		
	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009
Просечно ниво на ризичност	5.8%	6.3%	6.8%	3.5%	3.9%	5.1%	8.9%	9.2%	9.3%
Резервации за потенцијални загуби/Сопствени средства	63.9%	58.6%	60.7%	24.9%	29.0%	38.3%	22.7%	22.6%	23.1%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	5.7%	6.5%	7.4%	4.2%	5.5%	7.6%	9.2%	9.8%	10.5%
% на „Д“ во вкупна изложеност на кредитен ризик	2.5%	2.6%	3.5%	1.1%	1.1%	2.4%	7.4%	7.2%	7.1%
Покриеност на „В“, „Г“ и „Д“ со идвоените ата вкупна исправка на вредност	103.1%	96.5%	92.7%	83.2%	71.8%	61.6%	98.1%	94.8%	88.5%
% на „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	62.5%	61.0%	65.7%	30.1%	40.4%	57.3%	23.3%	23.8%	26.1%
% на „Д“ во сопствени средства	27.4%	24.6%	30.9%	7.8%	8.5%	17.9%	18.9%	17.6%	17.5%
% на нето „В“, „Г“ и „Д“ во сопствени средства	22.1%	23.7%	23.1%	15.5%	21.4%	27.9%	3.0%	4.1%	5.0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

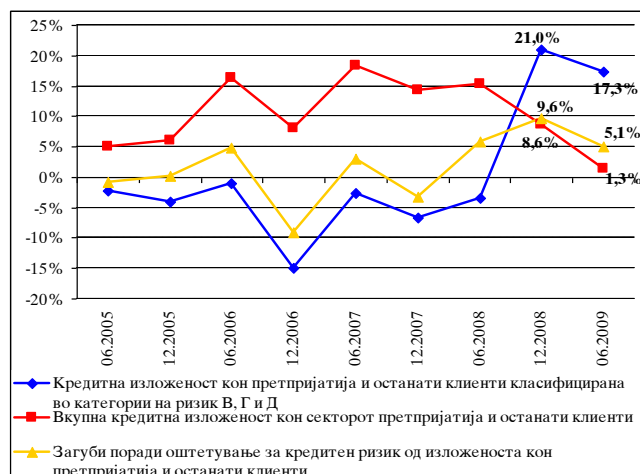
Од друга страна, за одбележување е релативно високото ниво на исправката на вредноста и посебната резерва коешто групата големи банки го издвоила во текот на оваа и минатите години. Тоа поволно влијае врз нивото на покриеност на изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ со издвоената исправка на вредноста и посебна резерва (на 30.06.2009 година изложеноста изнесуваше 92,7%), како и учеството на нето-изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (изложеност за која не е издвоена исправка на вредноста) во сопствените средства (на 30.06.2009 година изнесуваше 23,1%). Воедно, повеќето од овие показатели за групата големи банки се релативно подобри во однос на оние карактеристични за останатите две групи банки.

3.1.3 Степен на ризичност на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“

При намалена економска активност во земјата, влошена наплата на побарувањата и намалена ликвидност во домашната економија, проследени со заострените услови за кредитирање, вклучително и влошените услови за рефинансирање на обврските, условите за работа на претпријатијата, во првото полугодие на 2009 година, продолжија да се менуваат во негативна насока. Тоа предизвика влошување на нивната кредитна способност, што неминовно се одрази и со зголемување на ризичноста на кредитната изложеност кон овој сектор. На 30.06.2009 година, полугодишната стапка на раст на изложеноста во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ изнесуваше 17,3% и беше далеку поголема од полугодишната стапка на раст на вкупната кредитна изложеност кон овој сектор (1,3%). Овој раст беше проследен со многу пониска стапка на раст на идентификуваната исправка на вредноста и посебна резерва (пресметаните загуби поради оштетување на средствата), којашто во првото полугодие изнесуваше 5,1%. Дополнително на тоа, растот на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кон овој сектор создаде 64,4% од вкупниот раст на изложеноста со повисоко ниво на ризичност на ниво на банкарскиот систем, со што имаше најголемо влијание врз влошувањето на показателите за кредитен ризик.

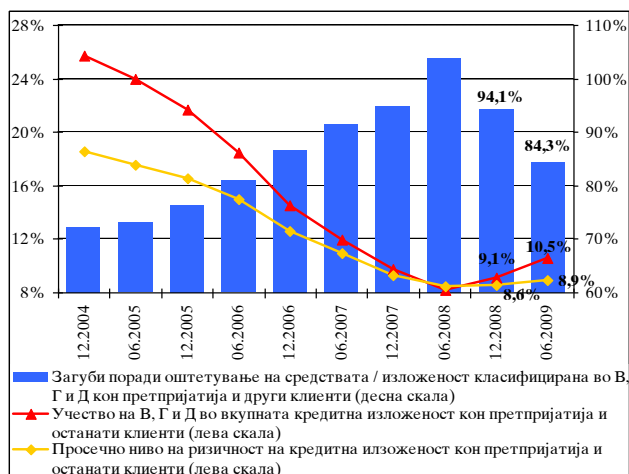
Графикон бр. 50

Полугодишни стапки на промена на кредитната изложеност и на загубите поради оштетување за кредитен ризик од секторот „претпријатија и други клиенти“

Графикон бр. 51

Динамика на показателите за ризичноста на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и други клиенти“

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Паралелно со забавувањето на вкупната кредитна изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“, се забрзува растот на изложеноста со повисоко ниво на ризичност. Тоа предизвика негативни движења на показателите за кредитниот ризик за овој сектор во првото полугодие на 2009 година. Показателот за просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ забележа полугодишен пораст од 0,9 процентни поени, додека учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност кон овој сектор се зголеми за 1,4 процентни поени. Доколку се изземат ефектите од отписот на побарувањата од овој сектор (да се претпостави дека во првата половина на 2009

година, банките не вршеле отпис на побарувањата од овој сектор), тогаш на 30.06.2009 година, показателот за учеството на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност би изнесувал 11,0% и во однос на 31.12.2008 година, би бил поголем за 1,9 процентни поени. Истовремено, како последица на побавниот раст на пресметаната исправка на вредноста и посебната резерва (загуби поради оштетување на средствата) во првото полугодие на 2009 година, нивното учество во кредитната изложеност кон овој сектор којашто е класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, забележа намалување за 9,8 процентни поени и на 30.06.2009 година изнесуваше 84,3%. Дополнителен аспект при анализата на степенот на ризичност на кредитната изложеност кон овој сектор претставува нејзината покриеност со одреден вид обезбедување. Имено, 94,8% од изложеноста кон овој сектор е покриена со одредено обезбедување, што е речиси непроменето во споредба со крајот на 2008 година. Најголемиот дел од изложеноста е обезбедена со одреден недвижен имот (65,2%), што исто така, е непроменета состојба во споредба со 31.12.2009 година.

Табела бр. 16

Промена на кредитната изложеност кон секторот „претпријатијата и останатите клиенти“ класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“

Кредитна изложеност кон претпријатијата и останатите клиенти, по одделни дејности	Кредитна изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Загуби поради оштетување на средствата пресметани од страна на банките (во милиони денари)		Апсолутни полугодишни промени (во милиони денари)		Релативни полугодишни промени (во %)		Распределба на полугодишниот порастот (во %)	
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување
Индустрија	5.724	6.853	5.263	5.584	1.129	321	19,7%	6,1%	57,3%	59,0%
Земјоделство, лов и шумарство	706	629	676	602	-77	-74	-10,9%	-10,9%	-3,9%	-13,6%
Градежништво	1.074	970	896	864	-104	-32	-9,7%	-3,6%	-5,3%	-5,9%
Трговија на големо и мало	2.755	3.283	2.651	2.804	528	153	19,2%	5,8%	26,8%	28,1%
Сообраќај, складирање и врски	609	865	521	595	256	74	42,1%	14,2%	13,0%	13,6%
Останати дејности	522	760	714	816	238	102	45,6%	14,3%	12,1%	18,8%
Вкупна кредитна изложеност кон претпријатија и останати клиенти	11.390	13.360	10.721	11.265	1.970	544	17,3%	5,1%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Анализирано по одделни дејности²³, во првото полугодие на 2009 година, најголем раст, а воедно и најголем придонес во растот на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ беше забележан кај дејноста „индустрија“. Дополнително, на 30.06.2009 година, кредитната изложеност кон оваа дејност, класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ имаше доминантно учество од 51,3% во вкупната изложеност со повисока ризичност кон овој сектор, по што следи дејноста „трговија на големо и мало“ со учество од 24,6%.

²³ Показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик се пресметани за пет дејности коишто на 30.06.2009 година учествуваат со 89,0% во вкупната изложеност на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“. Придонесот на овие дејности во формирањето на БДП за 2008 година, според податоците на Државниот завод за статистика, изнесува 60,5%.

Табела бр. 17

Показатели за степенот на ризичност на кредитната изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Индустија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Вкупна изложеност кон претпријатија и останати комитенти
Просечно ниво на ризичност	30.06.2009	11.3%	16.2%	6.7%	7.2%	7.2%	8.9%
	31.12.2008	10.7%	17.3%	7.6%	6.8%	6.0%	8.6%
	30.06.2008	10.3%	17.6%	7.4%	7.0%	5.5%	8.5%
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност на кредитен ризик	30.06.2009	13.9%	16.9%	7.6%	8.5%	10.5%	10.5%
	31.12.2008	11.7%	18.1%	9.1%	7.1%	7.1%	9.1%
	30.06.2008	10.2%	17.5%	8.5%	6.5%	5.8%	8.2%
Загуби поради оштетување на средствата / изложеноста класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“	30.06.2009	81.5%	95.7%	89.1%	85.4%	68.7%	84.3%
	31.12.2008	91.9%	95.7%	83.5%	96.2%	85.5%	94.1%
	30.06.2008	101.5%	100.5%	87.6%	108.7%	94.9%	103.9%
Херфиндал -индекс	30.06.2009	2,415	1,551	2,496	2,056	1,525	2,067
	31.12.2008	2,349	1,704	2,160	1,986	1,442	1,981
CR 5	30.06.2009	87.0%	79.3%	88.5%	81.4%	70.8%	81.9%
	31.12.2008	86.2%	79.5%	85.3%	81.6%	70.7%	80.7%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Воедно, показателите за нивото на ризичност на кредитната изложеност кон дејностите „индустија“, „трговија на големо и мало“ и „сообраќај складирање и врски“ главно забележаа негативни движења. Особено доаѓа до израз падот на односот меѓу пресметаната исправка на вредноста и посебната резерва (загуби поради оштетување на средствата) и изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ кај овие дејности. Наспроти ова, показателите за степенот на ризичност на кредитната изложеност кон дејностите „градежништво“ и „земјоделство, лов и шумарство“ забележаа подобрување.

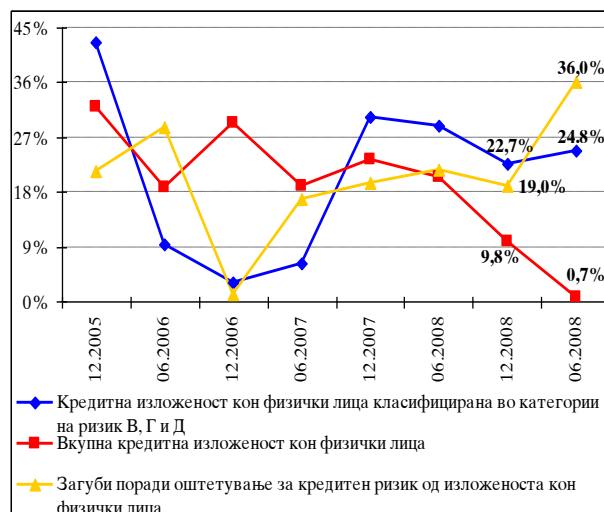
Во првото полугодие на 2009 година, концентрацијата на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ забележа извесно зголемување. Оваа појава во одреден степен произлегува од забавениот раст на кредитната изложеност, примената на конзервативни кредитни политики и заострените критериуми за кредитирање од страна на банките. Имено, полугодишниот скроман раст на кредитната изложеност кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ во целост произлегува од групата големи банки, што всушност имаше клучно влијание за зголемувањето на степенот на концентрација имајќи ја предвид доминантната позиција на оваа група во банкарскиот систем. Дополнително на тоа, спроведувањето поконзервативен пристап во кредитирањето обично значи „пасивен“ настап на пазарот од страна на банките, претставен со воздржување од воспоставување кредитни изложености кон нови клиенти и ориентација кон зачувување на постоечките поголеми клиенти, што од своја страна создава предуслови за зголемување на степенот на концентрација. По одделни дејности, најголем степен на концентрација се забележува кај дејностите „градежништво“ и „индустија“, а најмал кај дејноста „сообраќај, складирање и врски“.

3.1.4. Степен на ризичност на кредитната изложеност кон секторот „физички лица“

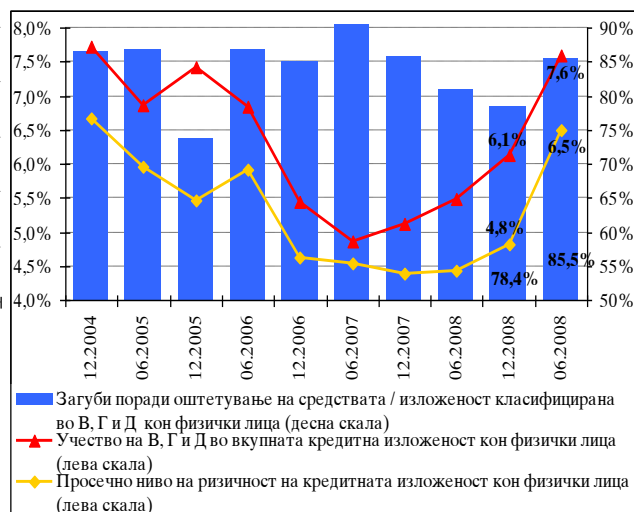
Зголемувањето на степенот на ризичност на кредитната изложеност кон физичките лица продолжи со засилен интензитет и во првото полугодие на 2009 година. При забавен раст на кредитната изложеност, отежнати услови за рефинансирање на обврските, изминување на одреден временски период по првичната експанзија на кредитирањето на населението, како и воопшто влошени општи економски услови, процесот на т.н. „зреење“ на кредитното портфолио коешто се однесува на физичките лица може да се смета како очекуван. Така, кредитната изложеност кон физички лица којашто е класифицирана во

категиорите „В“, „Г“ и „Д“ забележа полугодишна стапка на раст од 24,8%, додека вкупната кредитна изложеност кон овој сектор, врз која било основа, во истиот период, беше зголемена за само 0,7%. Изразената чувствителност на доходот и на кредитната способност на населението на евентуалните негативни промени во економското опкружување може да предизвика натамошен раст на изложеноста со повисок ризик кон секторот „физички лица“.

Графикон бр. 52
Полугодишни стапки на промена на кредитната изложеност и на загубите поради оштетување за кредитен ризик од секторот „физички лица“

Графикон бр. 53
Динамика на показателите за ризичноста на кредитната изложеност кон секторот „физички лица“

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Сепак, показателите за ризичноста на кредитната изложеност кон секторот „физички лица“²⁴ сè уште се на пониско ниво, во споредба со оние што се однесуваат на изложеноста кон секторот „претпријатија и останати клиенти“. Ова произлегува пред сè од фактот што најголемиот дел од оваа изложеност е релативно „млада“, формирана при главно порелаксирани услови за одобрување кредити. Просечната ризичност на изложеноста кон секторот „физички лица“ и учеството на изложеноста класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната изложеност кон овој сектор, на полугодишна основа забележа раст од 1,7 проценти поени и 1,5 процентни поени, соодветно. Од друга страна, на 30.06.2009 година, пресметаната исправка на вредност и посебна резерва (загуби поради оштетување на средствата) покриваше 85,5% од кредитната изложеност кон физичките лица класифицирана во категориите со повисока ризичност, што во споредба со крајот на 2008 година, претставува зголемување од 7,1 процентен поен. Притоа, растот на пресметаните загуби поради оштетување на средствата, на полугодишна основа, беше најизразен кај потрошувачките кредити (672 милиони денари) и кај изложеноста врз основа на кредитни картички (666 милиони денари).

²⁴ При анализата на показателите за ризичноста на кредитната изложеност кон секторот „физички лица“, треба да се има предвид дека во првите шест месеци од 2009 година, дел од банките ја користеа можноста за класификација на дел од нивната кредитната изложеност кон овој сектор во портфолио на мали кредити.

Во првото полугодие на 2009 година, највисок апсолутен пораст на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност беше карактеристичен за кредитните картички. Од друга страна, и покрај релативно ниската споредбена основа, не може да се занемари и највисоката процентуална стапка на пораст на кредитната изложеност со повисок степен на ризичност, којашто произлегува од автомобилските кредити. На полугодишна основа, кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ врз основа на кредитни картички забележа пораст од 584 милиони денари (или за 53,6%), што претставува 49,7% од вкупниот апсолутен пораст на изложеноста со повисок степен на ризичност кон секторот „физички лица“. Кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, врз основа на автомобилските кредити забележа квартален пораст од 136,5%, или за 189 милиони денари. На 30.06.2009 година, најголемо учество во структурата на кредитната изложеност со повисоко ниво на ризичност кон секторот „физички лица“ имаа изложеноста врз основа на потрошувачки кредити (од 42,3%) и кредитните картички (од 28,3%), соодветно.

Табела бр. 18

Промена на изложеноста кон секторот „физички лица“ класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“

Кредитна изложеност кон физички лица, по одделни продукти	Кредитна изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“ (во милиони денари)		Загуби поради оштетување на средствата пресметани од страна на банките (во милиони денари)		Апсолутни полугодишни промени (во милиони денари)		Релативни полугодишни промени (во %)		Распределба на полугодишниот порастот (во %)	
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување	Изложеност во „В“, „Г“ и „Д“	Загуби поради оштетување
Кредити за станбен и деловен простор	388	558	522	453	170	-69	43,7%	-13,2%	14,5%	-5,2%
Потрошувачки кредити	2.207	2.502	1.319	1.991	295	672	13,4%	50,9%	25,1%	50,2%
Негативни салда по тековни сметки	433	298	337	499	-135	162	-31,2%	48,1%	-11,5%	12,1%
Кредитни картички	1.089	1.673	911	1.577	584	666	53,6%	73,1%	49,7%	49,8%
Автомобилски кредити	138	327	159	218	189	59	136,5%	37,1%	16,1%	4,4%
Други кредити	482	554	466	314	72	-152	15,0%	-32,6%	6,1%	-11,4%
Вкупна кредитна изложеност кон физички лица	4.738	5.912	3.714	5.052	1.174	1.338	24,8%	36,0%	100,0%	100,0%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај повеќето кредитни производи наменети за населението, показателите за кредитен ризик забележаа влошување во првата половина на 2009 година. На 30.06.2009 година, највисокото просечно ниво на ризичност беше карактеристично за потрошувачките кредити (10,3%) и категоријата „други кредити“ (20,5%)²⁵. Наспроти тоа, овој показател имаше најниска вредност кај кредитната изложеност врз основа на кредити за станбен и деловен простор. Сепак, системите за класификација на ризичноста на овој кредитен производ од страна на банките заслужуваат внимание, особено ако се има предвид полугодишниот пад од 13,2% на пресметаната исправка на вредноста и посебна резерва при истовремен раст од 170 милиони денари на изложеноста класифицирана во категориите со повисок ризик (од 43,7%), врз основа на овие кредити. Оттука, во првото полугодие на 2009 година, дојде до значителното намалување на односот меѓу пресметаната исправка на вредност и посебна резерва (идентификуваните загуби поради оштетување на средствата) врз основа на кредитите за станбен и деловен простор и соодветната изложеност со повисок степен на ризичност, од 105,2% на 81,2%.

²⁵ Со воведувањето на новата сметководствена рамка, поради извршените прекнижувања на други кредити во потрошувачки кредити, дојде до полугодисен пад на другите кредити за 3.237 милиони денари, односно за 56,3% што придонесе просечното ниво на ризичност на категоријата други кредити да забележи зголемување од 8,1% на 20,5%.

Табела бр. 19

Показатели за степенот на ризичност на кредитната изложеноста кон секторот „физички лица“

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик	Датум	Кредити за станбен и деловен простор		Потрошувачки кредити		Негативни салда по тековни сметки		Кредитни картички		Автомобилски кредити		Други кредити		Вкупна изложеност кон физички лица
Учество на „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност	30.06.2009	3,9%	10,3%	3,6%	7,1%	6,9%	20,5%	7,5%						
	31.12.2008	2,9%	10,1%	6,0%	4,6%	2,9%	8,1%	6,1%						
	30.06.2008	4,3%	8,5%	5,0%	3,8%	4,3%	4,3%	5,4%						
Просечно ниво на ризичност	30.06.2009	3,2%	8,2%	6,0%	6,7%	4,6%	11,6%	6,5%						
	31.12.2008	3,7%	6,0%	4,7%	3,9%	3,3%	7,8%	4,8%						
	30.06.2008	4,6%	5,5%	4,2%	3,2%	4,2%	5,9%	4,4%						
Загуби поради оштетување на средствата / кредитна изложеност класифицирана во „В“, „Г“ и „Д“	30.06.2009	81,2%	79,6%	167,5%	94,2%	66,7%	56,7%	86,1%						
	31.12.2008	129,3%	59,7%	77,8%	83,7%	114,8%	96,8%	78,4%						
	30.06.2008	105,2%	65,0%	83,4%	83,4%	96,9%	134,7%	80,9%						
Херфиндал -индекс	30.06.2009	2.281	1.441	2.745	5.351	2.214	3.861	2.302						
	31.12.2008	2.185	1.469	3.135	5.343	2.260	5.940	2.286						
CR 5	30.06.2009	88,2%	77,2%	91,9%	93,7%	86,9%	92,4%	84,4%						
	31.12.2008	87,7%	75,8%	91,7%	94,0%	89,2%	95,1%	84,3%						

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од првото полугодие на 2009 година, концентрацијата на кредитната изложеност кон секторот „физички лица“ остана на релативно високо ниво. Со исклучок на изложеноста врз основа на потрошувачки кредити, Херфиндал-индексот кај сите други типови кредитни производи наменети за физичките лица укажува на високо ниво на концентрација. Највисоко ниво на концентрација, исто како и на крајот од 2008 година, се забележува кај изложеноста врз основа на кредитни картички.

Во првото полугодие на 2009 година, степенот на обезбеденост на вкупната кредитна изложеност кон физичките лица не забележа поголеми промени. На 30.06.2009 година, необезбедениот дел од вкупната кредитна изложеност кон физичките лица изнесуваше 37,5% и во споредба со крајот на 2008 година, забележа зголемување од 1,8 процентни поени. Порастот на необезбедениот дел е најкарактеристичен за изложеноста врз основа на негативни салда на тековни сметки и кредитни картички. Истовремено, беше намалено нивото на покриеност на изложеноста врз основа на овие два кредитни производи со меници, жиранти, гаранции и други форми на обезбедување. Тоа имаше одраз и врз полугодишното намалување на вкупната кредитна изложеност кон физичките лица, покриена со овие форми на обезбедувања, за 6,2 процентни поена.

Табела бр. 20

Структура на изложеноста кон секторот „физички лица“ според видот на обезбедувањето

Обезбедување	Кредити за станбен и деловен простор		Потрошувачки кредити		Негативни салда по тековни сметки и кредитни картички		Автомобилски кредити		Други кредити		Вкупна кредитна изложеност	
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009
Необезбедена изложеност	0,0%	4,3%	43,2%	16,4%	60,3%	77,9%	0,0%	0,6%	5,7%	6,0%	35,7%	37,5%
Изложеност обезбедена со недвижен имот	90,4%	89,7%	11,0%	27,8%	0,1%	0,0%	0,8%	2,4%	73,4%	65,4%	23,8%	28,1%
Изложеност обезбедена со подвижен имот (вклучувајќи депозити и хартии од вредност)	1,1%	2,8%	4,6%	6,5%	0,4%	0,2%	94,9%	92,2%	8,4%	5,3%	8,8%	8,9%
Изложеност обезбедена со меници, жиранти, гаранции и друг вид на обезбедување	8,5%	3,2%	41,2%	49,3%	39,3%	21,9%	4,3%	4,8%	12,5%	23,3%	31,7%	25,5%

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие на 2009 година, идентично како и на крајот од 2008 година, најголемиот дел од кредитната изложеност на банките кон физичките лица е концентрирана кај лица чии месечни примања врз сите основи се во интервал од 7.000 денари до 30.000 денари. На крајот од првото полугодие на 2009 година, учеството на кредитната изложеност кон лица чии месечни примања се во интервалите од 7.000 до 30.000 денари претставува 58,7% од вкупната изложеност на банките кон физичките лица и во споредба со крајот на 2008 година, бележи благ пад од 0,6 процентни поени. Според одделните кредитни производи коишто се нудат на населението, најголем број од корисниците на автомобилските кредити и кредитите за станбен и деловен простор се лица коишто остваруваат повисок доход. Наспроти ова, лицата со понизок доход се корисници на други кредитни производи како што се кредитните картички, негативните салда по тековни сметки и потрошувачките кредити.

Табела бр. 21

Структура на кредитната изложеност кон физичките лица според месечните примања врз сите основи

Висина на месечни примања	Кредити за станбен и деловен простор	Автомобилски кредити	Кредитни картички и негативни салда по тековни сметки	Потрошувачки кредити	Друга кредитна изложеност	Вкупна кредитна изложнеост кон население
до 7.000 денари	3,9%	6,4%	6,7%	8,4%	4,6%	6,5%
од 7.000 до 15.000 денари	4,4%	6,9%	31,2%	25,3%	17,3%	22,4%
од 15.000 денари до 30.000 денари	15,9%	34,5%	45,2%	32,5%	57,0%	36,3%
од 30.000 денари до 50.000 денари	28,0%	33,4%	10,8%	17,6%	8,0%	17,0%
над 50.000 денари	47,9%	18,8%	6,1%	16,2%	13,0%	17,7%

Извор: НБРМ врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стрес-тест симулација²⁶ за чувствителноста на банкарскиот систем на влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност, кон секторот „претпријатија и останати комитенти“ и/или кон секторот „физички лица“

Стрес-тест симулацијата за чувствителноста на банкарскиот систем на евентуалното влошување на степенот на ризичност на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти се темели на претпоставката за мигрирање на определен процент на кредитната изложеност од секоја категорија на ризик, кон двете следни категории со повисок степен на ризичност, каде што се распоредува во подеднаков износ (на пример, определен процент од изложеноста во категоријата на ризик „А“ мигрира и подеднакво се распоредува во категориите на ризик „Б“ и „В“; определен процент од изложеноста класифицирана во категоријата на ризик „Б“ мигрира и подеднакво се распоредува во категориите на ризик „В“ и „Г“ итн.). Друга важна претпоставка при оваа симулација е дека просечната ризичност на секоја од петте категории на ризик, а со тоа и процентот по кој би се утврдувале загубите поради оштетување (исправката на вредноста и посебната резерва) за прераспоредената изложеност, би останал идентичен како и пред симулацијата. Целта на симулацијата е да се утврди можниот негативен ефект врз адекватноста на капиталот и ризичноста на изложеноста, од миграцијата на кредитната изложеност (како за вкупната изложеност, така и за изложеноста по одделните сектори и дејности) од постоечката во повисоките категории на ризик.

Стрес-тест анализата е изведена со примена на две сценарија: 1) мигрирање на 10% од кредитната изложеност од секоја категорија на ризик, кон наредните две категории на ризик со повисок степен на ризичност, каде што се распоредува во подеднаков износ и 2) прераспоредување на 30% од кредитната изложеност од секоја категорија на ризик кон наредните две повисоки

²⁶ Стрес-тест симулацијата е спроведена со користење на податоците од Кредитниот регистар (од Извештајот за кредитната изложеност и пресметани загуби поради оштетување на средствата по дејности и по категорија на ризик, со состојба на 30.06.2009 година).

категории на ризик. Двете сценарија се изведуваат за секоја од одделните дејности во рамките на секторот „претпријатија и останати комитенти“ и за секој од одделните кредитни производи коишто се нудат на населението.

Резултатот од оваа симулација за изложеноста на кредитен ризик кон секторот „претпријатија и останати клиенти“ покажува можно намалување на стапката на адекватност на капиталот од почетните 16,4%, на 15,2%, при примена на првото сценарио, односно на ниво од 12,8%, при примена на второто сценарио. Истовремено, просечното ниво на ризичност на кредитната изложеност кон секторот „претпријатијата и останатите клиенти“ би се зголемило од почетните 8,9%, на 10,8% (при првото сценарио), односно би достигнало ниво од 14,8%, (при второто сценарио). Анализирани по одделни дејности, најголемо намалување на адекватноста на капиталот на ниво на банкарскиот систем од 0,5 процентни поени (при првото сценарио) и 1,5 процентни поени (при второто сценарио), при евентуалното влошување на квалитетот на изложеноста со миграција во полоши ризични категории, би се постигнало кога тоа би се случило кај изложеноста кон дејноста „индустрија“. Најизразеното влијание врз адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, при зголемувањето на ризичноста на изложеноста кон дејноста „индустрија“, главно се должи на фактот што оваа дејност опфаќа 38,9% од вкупната кредитна изложеност кон секторот „претпријатијата и останатите клиенти“. Од друга страна, најголемо влошување на показателите за квалитетот на кредитното портфолио би забележала изложеноста кон дејноста „земјоделство, лов и шумарство“.

Табела бр. 22

Почетна состојба и резултати од прераспореувањето на кредитната изложеност кон одделните дејности од секторот „претпријатија и останати клиенти“

Показатели		Индустија	Земјоделство, лов и шумарство	Градежништво	Трговија на големо и мало	Сообраќај, складирање и врски	Вкупна изложеност кон претпријатијата и останатите клиенти
Почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,4%					
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	13,9%	16,9%	7,6%	8,5%	10,5%	10,5%
	Просечно ниво на ризичност	11,3%	16,2%	6,7%	7,2%	7,2%	8,9%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	15,9%	16,4%	16,3%	16,1%	16,3%	15,2%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	18,9%	22,3%	12,8%	13,7%	15,3%	15,7%
	Просечно ниво на ризичност	13,3%	18,2%	8,6%	9,2%	9,2%	10,8%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	14,9%	16,3%	16,1%	15,3%	16,2%	12,8%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	28,8%	33,0%	23,4%	24,1%	25,0%	26,0%
	Просечно ниво на ризичност	17,2%	22,2%	12,4%	13,2%	13,2%	14,8%

Извор: Интерни пресметки на НБРМ, засновани на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Се претпоставува изолирано влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон одделните дејности, како и влошување на квалитетот на вкупната кредитна изложеност кон претпријатијата и останатите комитенти.

При претпоставката за миграција во поризични категории на кредитната изложеност кон секторот „физички лица“, стапката на адекватност на капиталот би се намалила од почетните 16,4%, на 15,3% при примената на првото сценарио, односно би се свела на ниво од 14,0% при примената на второто сценарио. Од друга страна, просечното ниво на ризичност на изложеноста кон физичките лица би се зголемило за 2,2 процентни поена при изведувањето на првото сценарио, односно за 6,6 процентни поени при примената на второто сценарио. Анализирани по одделни кредитни производи коишто се нудат на физичките лица, најголемо влошување на стапката на адекватност на капиталот би предизвикало евентуалното зголемување на степенот на ризичност на кредитната изложеност врз основа на кредитните картички. Воедно, изложеноста кон физичките лица врз основа на кредитни картички, заедно со автомобилските кредити и изложеноста врз основа на негативни салда на тековните сметки би забележале најголемо влошување на показателите за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик.

Табела бр. 23

Почетна состојба и резултати од прераспоредувањето на кредитната изложеност кон одделните дејности од секторот „физички лица“

Показатели		Кредити за станбен и деловен простор	Потрошувачки кредити	Негативни салда по тековни сметки	Кредитни картички	Автомобилски кредити	Други кредити	Вкупна изложеност кон физички лица
Почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,4%						
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	3,9%	10,3%	3,6%	7,1%	6,9%	20,5%	7,5%
	Просечно ниво на ризичност	3,2%	8,2%	6,0%	6,7%	4,6%	11,6%	6,5%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,3%	16,2%	16,3%	16,1%	16,4%	16,4%	15,6%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	8,9%	15,4%	9,4%	12,4%	11,6%	24,9%	12,8%
	Просечно ниво на ризичност	5,1%	10,3%	8,0%	9,2%	6,7%	13,8%	8,7%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,0%	15,7%	16,2%	15,6%	16,3%	16,3%	14,0%
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	19,0%	25,6%	21,0%	23,0%	21,1%	33,7%	23,1%
	Просечно ниво на ризичност	9,1%	14,5%	12,0%	14,2%	11,0%	18,2%	13,1%

Извор: Интерни пресметки на НБРМ, засновани на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Се претпоставува изолирано влошување на квалитетот на кредитната изложеност, врз основа на одделните кредитни производи, како и влошување на квалитетот на вкупната кредитна изложеност кон населението.

Доколку се претпостави истовремено прераспоредување од категориите со понизок кон категориите со повисок степен на ризичност на кредитната изложеност кон сите нефинансиски субјекти (односно истовремена миграција и кај секторот „претпријатија и останатите клиенти“ и кон секторот „физички лица“), тогаш адекватноста на капиталот на банкарскиот систем би забележала намалување за 2,0 процентни поена при изведувањето на првото сценарио, односно за 6,0 процентни поени, при примената на второто поекстремно сценарио. При ваква миграција, учеството на изложеноста класифицирана во категории на ризик „В“, „Г“ и „Д“ во вкупната кредитна изложеност на ниво на банкарскиот систем би се зголемило за 4,2 односно за 12,0 процентни поени, при примената на соодветните сценарија.

Табела бр. 24

Почетна состојба и резултати од евентуалното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон секторите „претпријатија и останати клиенти“ и „физички лица“

Показатели		Изложеност кон претпријатија и останатите клиенти и кон физички лица	Изложеност на банкарскиот систем*
Почетна состојба	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	16,4%	
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	9,4%	7,6%
	Просечно ниво на ризичност	8,0%	6,5%
I сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	14,4%	
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	14,6%	11,8%
	Просечно ниво на ризичност	10,0%	8,3%
II сценарио	Коефициент на адекватност на капиталот на ниво на банкарски систем	10,4%	
	% на В, Г и Д во вкупна кредитна изложеност	24,9%	19,6%
	Просечно ниво на ризичност	14,1%	11,3%

Интерни пресметки на НБРМ, засновани на податоците доставени од страна на банките.

*Забелешка: Се претпоставува влошување на кредитната изложеност кон секторот „претпријатијата и останатите клиенти“ и кон секторот „физичките лица“ и се испитува како тоа би се одразило на ризичноста на вкупната кредитна изложеност на банкарскиот систем и на адекватноста на капиталот.

Резултатите од стрес-тест симулацијата упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем во Република Македонија на евентуален кредитен шок, имајќи предвид дека ниту едно од сценаријата не доаѓа до намалување на стапката на адекватност на капиталот под

законски утврденото минимално ниво од 8%. Сепак, неопходно е внимателно следење на движењата во кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, со оглед на утврдената релативно висока корекција на показателите за квалитетот на кредитната изложеност, при изведувањето на секое од сценаријата за прераспоредување на кредитната изложеност.

3.2. Ликвидносен ризик

На крајот на првото полугодие од 2009 година, се забележува извесно забавување на надолниот тренд на ликвидната актива што беше карактеристичен за минатата година и половина. Ваквата појава, од една страна претставува прудентен одговор на банките на влошениот домашен економски амбиент и на зголемените ризици во нивното работење. Но, свое влијание имаше и обврската на банките за усогласување со новата законска рамка во областа на управувањето со ликвидносниот ризик. Речиси сите показатели за ликвидноста на банките се наоѓаат на најниско ниво во изминатата година и половина. Сепак, се забележува запирање на нивниот постојан надолен тренд и одредено стабилизирање, што особено беше изразено во вториот квартал од 2009 година. Истовремено, на 30.06.2009 година, речиси сите банки ја исполнија минималната стапка на ликвидност во рочниот сегмент до 30 дена, (во денари и во девизи), додека во рочниот сегмент до 180 дена, стапка на ликвидност над 1 (во денари и во девизи) постигнаа повеќе од половината банки. И покрај сè уште присутното влијание на турбуленциите во реалниот сектор, променетите склоности на депонентите и намалувањето на депозитното јадро, банките располагаа со доволно средства за покривање на достасаните обврски. Намалувањето на депозитното јадро на банките немаше изразено влијание врз структурата на изворите на финансирање, во која сè уште доминираат примарните извори на средства. Процентот на стабилни депозити според очекувањата на банките се зголеми. Депозитите по видување и понатаму се одликуваат со висока стабилност.

3.2.1. Показатели за ликвидноста на банките²⁷

Банките одржуваат доволно ниво ликвидни средства и навремено и непречено ги исполнуваат своите обврски. Сепак, во изминатите неколку години, одредени показатели за ликвидноста, коишто првенствено ја отсликуваат рочната и валутната усогласеност на нивните средства и обврски, забележаа намалување. Ваквите движења беа последица на силниот раст на кредитирањето на банките (пред сè на подолги рокови), наспроти изразената склоност на депонентите да штедат на пократки рокови. Оваа појава, во услови на заострување на меѓународните текови на капитал, ликвидносните проблеми во банкарските системи на земјите од Западна Европа и брзината со која тие се прошируваа од една во друга земја, ја истакна потребата од одредени прилагодувања на регулативната рамка за управување со ликвидносниот ризик.

Во таа насока, на крајот од 2008 година, НБРМ усвои нова Одлука за управувањето со ликвидносниот ризик на банките. Со оваа Одлука, меѓу другото, се наметна обврската за банките да одржуваат одредено минимално ниво на ликвидност, дефинирано како однос меѓу билансните и вонбилансните средства и обврски коишто достасуваат во рочните

²⁷ При пресметката на одделните компоненти за анализа на ликвидносната позиција на банките не се земаат предвид депозитите кај и кредитите на домашните банки (компоненти од активата), односно депозитите на и заемите од домашните банки (компоненти од пасивата).

сегменти до 30 дена и до 180 дена, и тоа посебно за денарските и за девизните средства и обврски. Воедно, при пресметката на стапката на ликвидност се зема предвид и концентрацијата на депозитите, како фактор што може да влијае на нивото на ликвидносниот ризик кај банките. Очекуваниот ефект од оваа измена во регулативата е постепено подобрување на рочната усогласеност на средствата и обврските на банкарскиот систем, преку забавување на рочната трансформација. Воедно, се очекува оваа мерка да претставува дополнителен предизвик за банките за поактивен пристап во управувањето со пасивата, во насока на обезбедување подолгорочни извори на средства.

Во периодот февруари - јуни 2009 година²⁸ се забележува подобрување на овие стапки на ликвидност на банките во рамки и на двата рочни сегменти²⁹. Заклучно со 30.06.2009 година, во рочниот сегмент до 30 дена, шеснаесет банки (за стапката на ликвидност во денари) и седумнаесет банки (за стапката на ликвидност во девизи) го постигнале минималното ниво, додека во рочниот сегмент до 180 дена, бројот на банките коишто се усогласиле со овој коефициент е единаесет (за денарската ликвидност), односно десет (за девизната ликвидност). Се очекува примената на новата Одлука за управување со ликвидносниот ризик да има подолгорочно влијание врз ликвидносниот статус на банките и крајните ефекти да бидат видливи на подолг рок.

Табела бр. 25

Преглед за исполнувањето на стапката на ликвидност до 30 дена и до 180 дена

број на банки	рочен сегмент до 30 дена				рочен сегмент до 180 дена			
	денари		девизи		денари		девизи	
	28.02.2009	30.06.2009	28.02.2009	30.06.2009	28.02.2009	30.06.2009	28.02.2009	30.06.2009
стапка на ликвидност > 1	14	16	12	17	9	11	8	10
стапка на ликвидност < 1	4	2	6	1	9	7	10	8

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

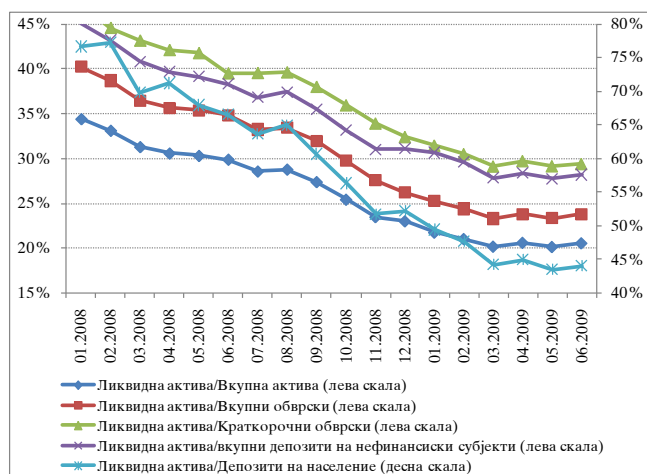
Негативните движења на останатите показатели за ликвидноста на банките бележат забавување. На 30.06.2009 година, учеството на ликвидната актива во вкупната актива изнесуваше 20,5% и забележа намалување за 2,5 процентни поени во однос на 31.12.2008 година. Ова намалување е далеку пониско во однос на претходните месеци, кога овој показател на полугодишна основа се намалуваше и до 7,8 проценти поени. Намалувањето

²⁸ Новата Одлука за управување со ликвидносниот ризик на банките е во примена од 01.01.2009 година, со исклучок на делот што се однесува на исполнувањето и одржувањето на стапките на ликвидност, којшто е во примена од 01.02.2009 година. Притоа, банките беа должни да го изработат и да го достават до НБРМ првиот извештај за стапките на ликвидност со состојба на 28.02.2009 година. Почнувајќи од 31.03.2009 година започна обврската на банките за зголемување на стапките на ликвидност на месечна основа, со почитување на следнава динамика на усогласување, за периодот 31.03.2009 до 30.06.2009 година: 1/24 од разликата утврдена на 28.02.2009 година помеѓу минималното ниво и почетниот износ на стапката на ликвидност до 30 дена и 1/60 од разликата утврдена на 28.02.2009 година помеѓу минималното ниво и почетниот износ на стапката на ликвидност до 180 дена.

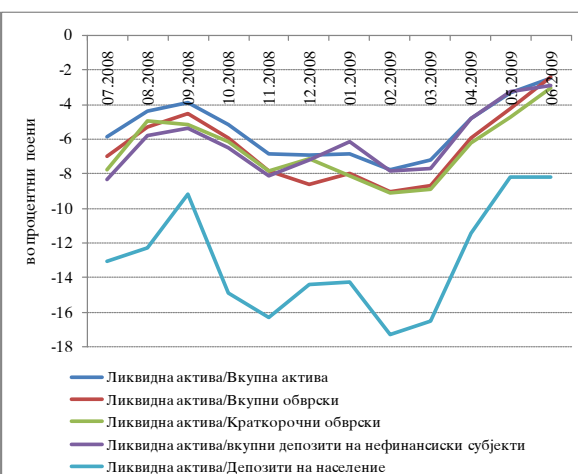
²⁹ На 28.02.2009 година во рочниот сегмент до 30 дена стапка на ликвидност над 1, во денари пријавиле 14 банки, а во девизи 12 банки. Кај останатите банки стапките на ликвидност до 30 дена се движеле во распон од 0,70 до 0,95 во денари и од 0,23 до 0,95 во девизи. На 30.06.2009 година во рочниот сегмент до 30 дена две банки за денарските средства и обврски и една банка за девизните средства и обврски имаа пријавено стапка на ликвидност под 1 (според тековната регулатива, крајниот рок за достигнување на оваа стапка е февруари 2011 година). Во истиот период (февруари - јуни 2009 година), во рочниот сегмент до 180 дена бројот на банките кои оствариле стапка на ликвидност над 1, се зголеми од 9 на 11 (во денари), односно од 8 на 10 (во девизи). Кај останатите банки стапките на ликвидност до 180 дена во денари се движеле во распон од 0,54 до 0,97 на 28.02.2009 година, односно во распон од 0,73 до 0,98 на 30.06.2009 година. Во истиот рочен сегмент, но во девизи стапките на ликвидност се движеле во распон од 0,29 до 0,92 на 28.02.2009 година, односно во распон од 0,52 до 0,96 на 30.06.2009 година.

во однос на 31.12.2008 година, се забележа и кај степенот на покриеност на вкупните обврски и краткорочните обврски со ликвидна актива за 2,4 и 3,0 процентни поени, соодветно. Само за споредба, во претходните месеци овие два показатели на полугодишна основа бележеа намалување до 9,0 и 9,1 процентен поен, соодветно. Најголемо полугодишно намалување (за 8,2 процентни поена) се забележува кај показателот за покриеност на депозитите на населението со вкупната ликвидна актива. Но, и кај овој показател надолниот тренд забавува во однос на претходните месеци, кога на полугодишна основа тој бележеше намалување и до 17,3 процентни поени.

Графикон бр. 54
Месечна состојба на показателите за ликвидност на банките

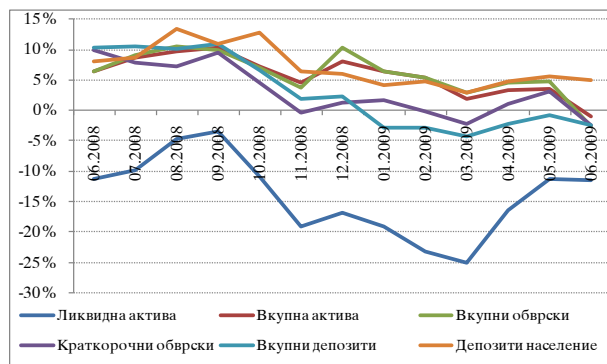
Графикон бр. 55
Полугодишна промена на показателите за ликвидност на банките

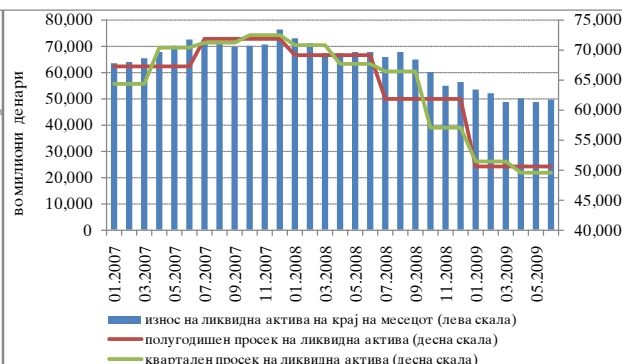
Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Истовремено, во јуни сите показатели за ликвидноста на банките забележаа подобрување од 0,2 до 0,6 процентни поени, во споредба со мај 2009 година.

Графикон бр. 56
Полугодишна промена на компонентите на показателите за ликвидност на банките

Графикон бр. 57
Движење на ликвидната актива на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

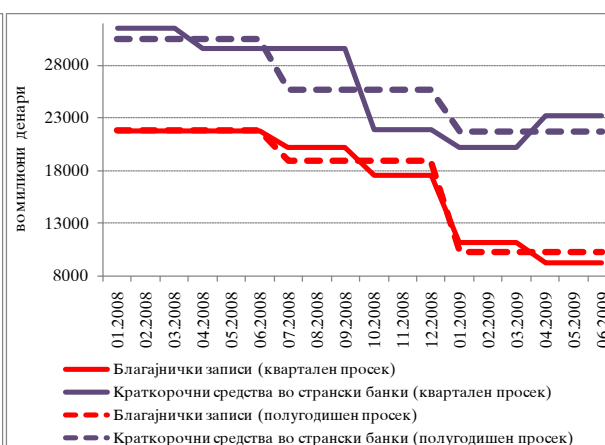
Ваквата динамика на показателите за ликвидноста на банките во голема мера беше определена од негативните стапки на промена на ликвидната актива. И покрај намалувањето во однос на претходните месеци, овие негативни стапки на промена кај

ликвидната актива сè уште се далеку повисоки од оние кај останатите компоненти на показателите за ликвидност. На 30.06.2009 година, ликвидната актива³⁰ на банките изнесуваше 49.818 милиони денари, што е помалку за 11,5% во однос на 31.12.2008 година. Во истиот период, останатите компоненти на показателите за ликвидноста на банките забележаа полугодишно намалување од 0,9% (вкупна актива) до 2,6% (вкупни обврски). Наспроти тоа, депозитите на населението на полугодишна основа се зголемија за 4,9%. Анализата на движењето на просечниот износ³¹ на ликвидна актива во првото полугодие на 2009 година упатува на натамошно намалување на ликвидните средства на банките. Сепак, во рамки на одделните квартали на првото полугодие од 2009 година се забележува забавување на надолниот тренд на ликвидните средства на банките во вториот квартал.

Графикон бр. 58
Месечна состојба на одредени компоненти на ликвидната актива на банките

Графикон бр. 59
Динамика на просечните вредности на одредени компоненти на ликвидната актива на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие од 2009 година, динамиката на ликвидната актива беше определена од динамиката на благајничките записи и пласманите во краткорочни средства во странски банки (кореспондентни сметки и други краткорочни средства во странски банки). Притоа, постојаниот пораст на средствата во странски банки што беше карактеристичен речиси за сите месеци од првото полугодие од 2009 година, не беше доволен за амортизирање на изразениот надолен тренд на средствата пласирани во благајнички записи. Така, на 30.06.2009 година, износот на благајнички записи се намали за 7.798 милиони денари, или за 44,7%, во споредба со крајот на 2008 година. Наспроти тоа, краткорочните средства во странски банки, во истиот период, забележаа зголемување од 1.433 милиони денари (7,2%). Нагорниот тренд на краткорочните средства кај странски банки беше особено видлив во вториот квартал од 2009 година, кога се забележува и прекинување на падот на просечните квартални износи на овие средства на банките. Сепак ваквото придвижување на краткорочните средства кај странски банки не беше доволно за неутрализирање на значителното намалување на пласманите во благајнички записи,

³⁰ Ликвидната актива, во поширока смисла, ги опфаќа готовината и салдата кај НБРМ, благајничките записи на НБРМ, кореспондентните сметки и краткорочните пласмани кај странски банки и пласманите во краткорочни хартии од вредност издадени од државата.

³¹ Просечниот износ на ликвидната актива претставува просек од состојбата на ликвидната актива на крајот на месеците во определен период.

коешто беше карактеристично од аспект и на полугодишните и на кварталните просеци. Останатите компоненти на ликвидната актива не забележаа значителни промени во однос на 31.12.2008 година (пораст на државните записи за 10,2% и намалување на готовината и салдата на сметките кај НБРМ за 4,0%).

Поголемата склоност на домашните банки за пласирање средства во странски банки придонесе за зголемување на девизната компонента на ликвидните средства. Од друга страна, помалиот износ на средства пласирани во благајнички записи ја намали нивната денарска компонента³².

Ваквите движења имаа значително влијание врз валутната структура на ликвидните средства на банките. Намалувањето на учеството на денарската компонента (за 7,9 процентни поени, во однос на 31.12.2008 година) придонесе за речиси изедначено учество на денарската (52,5%) и девизната компонента (47,7%) во вкупната ликвидна актива.

Графикон бр. 60
Месечна состојба и полугодишни стапки на промена на ликвидните средства според валутната структура

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

3.2.2. Извори на финансирање на банкарскиот систем

Намалувањето на депозитното јадро немаше изразено влијание врз структурата на изворите на финансирање на банките, во првото полугодие од 2009 година. Депозитите на нефинансиските субјекти (т.н. примарни извори на средства) сè уште го имаат приматот на доминантен извор на финансирање на банкарските активности. Во споредба со претходните периоди, примарните извори на средства забележаа незначително намалување, како во однос на 30.06.2008 година (за 0,1%), така и во однос на 31.12.2008 година (за 2,4%). Сепак, нивното учество во вкупните извори на финансирање и

Графикон бр. 61
Релативно значење на одделните извори на финансирање

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

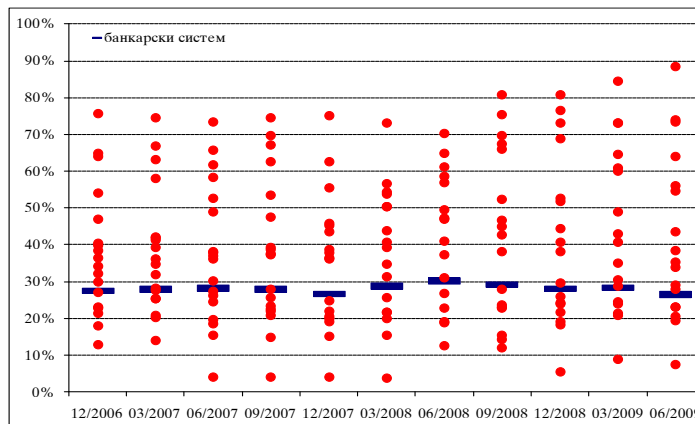
³² За потребите на анализата на ликвидноста на банките, средствата во денари со валутна клаузула се вклучуваат во средствата во денари.

во вкупните обврски остана речиси непроменето. Иако учеството на секундарните извори е мало, сепак за одбележување е нивниот пораст во однос на 30.06.2008 година од 21,5%, а со тоа и порастот на нивното значење во вкупните извори на финансирање на банките. Подеталната анализа на движењата и структурата на депозитите е опфатена во делот 2.3. Депозитна активност на банките.

Битен фактор којшто може да влијае на нивото на ликвидносен ризик кај банките и се зема предвид при пресметката на стапките на ликвидност³³ е концентрацијата на депозитите. На ниво на банкарскиот систем, таа забележа одредено надолно придвижување. Имено, на 30.06.2009 година, учеството на дваесетте најголеми депоненти во вкупните депозити изнесуваше 26,4%, што е намалување од 1,6 и 3,8 процентни поени во однос на 31.12.2008 година и 30.06.2008 година, соодветно. Сепак, набљудувано по одделни банки се забележуваат значителни разлики, при што кај дел од банките концентрацијата на депозитите е прилично изразена и надминува 50%, па и 80%.

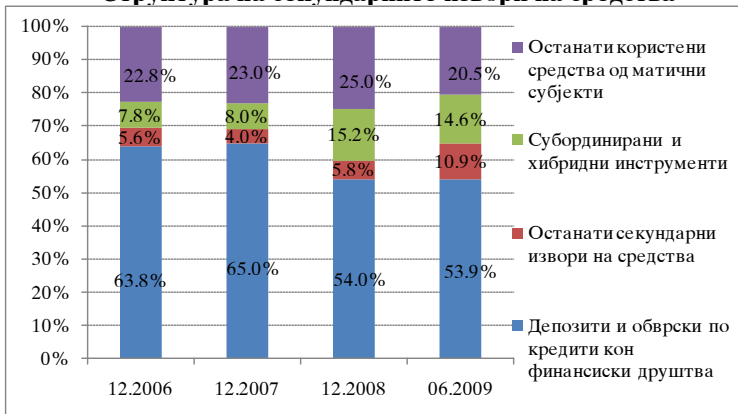
Во структурата на секундарните извори на средства во првото полугодие од 2009 година не се забележаа значителни промени. Иако со најмало значење во структурата на секундарните извори на средства, „останатите секундарни извори на средства“ остварија најголем полугодишен процентуален пораст 102,0%. Тоа се должи на зголемените обврски на една банка врз основа на кредити кон секторот „држава“³⁴. Депозитите и заемите од

Графикон бр. 62
Концентрација на депозитите на банкарскиот систем и за одделните банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

Графикон бр. 63
Структура на секундарните извори на средства

Извор: НБРМ, врз основа на податоците добиени од банките.

³³ При утврдување на стапката на ликвидност до 30 дена во денари и во девизи, банката ги вклучува трансакциските сметки и депозитите по видување во износ од: 30%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, не надминува 30%, во износ од 35%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, изнесува над 30%, но не надминува 50% и во износ од 40%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, надминува 50%. При утврдувањето на стапката на ликвидност до 180 дена во денари и во девизи, банката ги вклучува трансакциските сметки и депозитите по видување во износ од: 40%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, не надминува 30%, во износ од 45%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, изнесува над 30%, но не надминува 50% и во износ од 50%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, изнесува над 30%, но не надминува 50% и во износ од 50%, доколку нивото на концентрација во денари, односно во девизи, надминува 50%. Притоа, нивото на концентрација се мери согласно со учеството на депозитите на најголемите 20 депоненти и лицата поврзани со нив во вкупните депозити на банките, одделно во денари и во девизи.

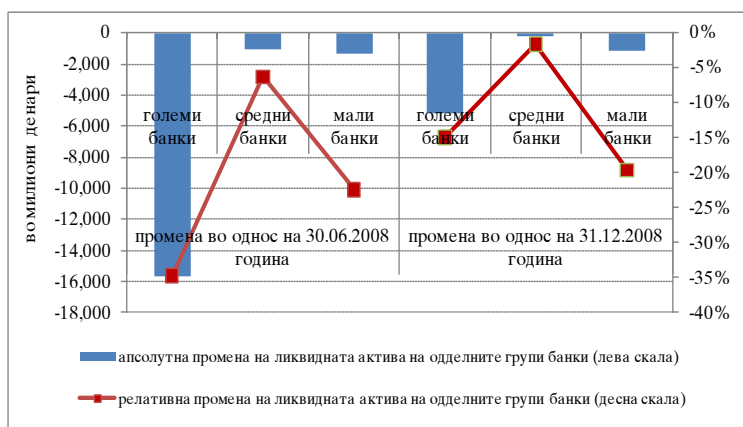
³⁴ Врз основа на кредитна линија од странство, користена преку Министерството за финансии.

финансиските друштва се зголемија за 8%, додека субординираните и хибридни инструменти се зголемија за 4,2%, во однос на крајот на 2008 година. Користените средства од матичните субјекти (вклучувајќи ги и субординираните и хибридни инструменти на матичните субјекти) го зголемија своето учество во структурата на секундарните извори на средства. Најголем дел од овие средства (50,2%) се во форма на депозити, при што 79,5% од овие депозити се кај една банка.

3.2.3. Ликвидност на одделните групи банки

Надолниот тренд на ликвидната актива во првото полугодие на 2009 година беше карактеристичен за сите групи банки. Притоа најголемо намалување се забележа кај групата големи банки којашто е и носител на намалувањето на ликвидната актива на ниво на целиот банкарски систем. Кај оваа група банки намалувањето на ликвидната актива е поизразено во однос на 30.06.2008 година (нејзината ликвидна актива се намали за 15.636 милиони денари, или за 34,7%).

Графикон бр. 64
Апсолутна и релативна промена на ликвидната актива на одделните групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Во текот на првото полугодие на 2009 година, речиси сите показатели за ликвидност по одделни групи банки се влошени (анекс бр. 8 - Показатели за ликвидноста по одделни групи банки). Најзначително влошување на овие показатели се забележува кај групата мали банки. Но, тие сè уште се на повисоко ниво во однос на показателите кај останатите две групи банки. Од друга страна, на 30.06.2009 година, показателите за ликвидност на групата големи банки и понатаму се на најниско ниво. Единствено, кај групата средни банки, вредноста на нивните кредити и понатаму го надминува износот на нивните вкупни депозити, при што најголем удел има една банка.

Стрес-тест симулации за отпорноста на банкарскиот систем на ликвидносни шокови

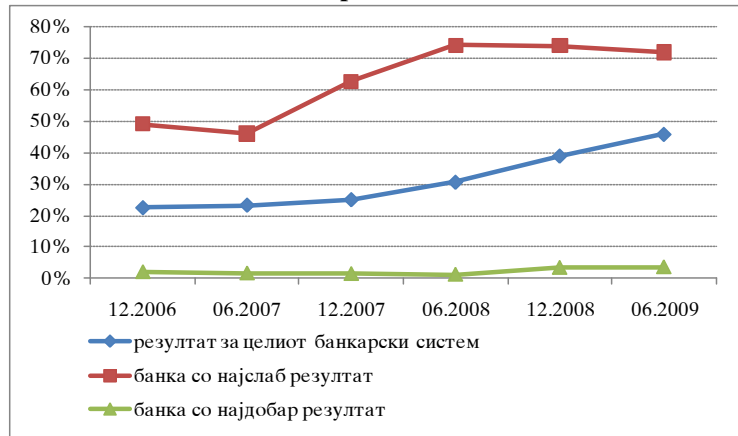
Стрес-тест анализата на 30.06.2009 година покажа дека банките и во услови на евентуалните неповолни шокови можат да ја одржуваат ликвидноста на задоволително ниво. Сепак надолниот тренд на ликвидната актива предизвика влошување на резултатите од двете сценарија коишто се користат во рамки на оваа анализа.

Така, при симулација на повлекување на 20% одеднаш од депозитите на населението надвор од банкарскиот систем, ликвидната и високоликвидната актива на банкарскиот систем би се намалиле за 45,9% и 59,7%, соодветно, наспроти

нивното намалување за 39,0% и 52,3%, соодветно на крајот на 2008 година. Кај одделните банки ликвидната актива би се намалила во интервал од 3,7% до 72,0%, додека нивната високоликвидна актива би се намалила од 3,7% до 120% (кај една банка високоликвидната актива не е доволна за покривање на одливот).

Влијанието врз ликвидноста на банките е поизразено при симулацијата на повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти на секоја банка одделно. При ова сценарио, кај шест банки се јавува недостаток на ликвидна актива за покривање на обврските врз основа на депозити на дваесетте најголеми депоненти.

Графикон бр. 65
Резултати од стрес-тест симулацијата за повлекување одеднаш на 20% од депозитите на населението надвор од банкарскиот систем

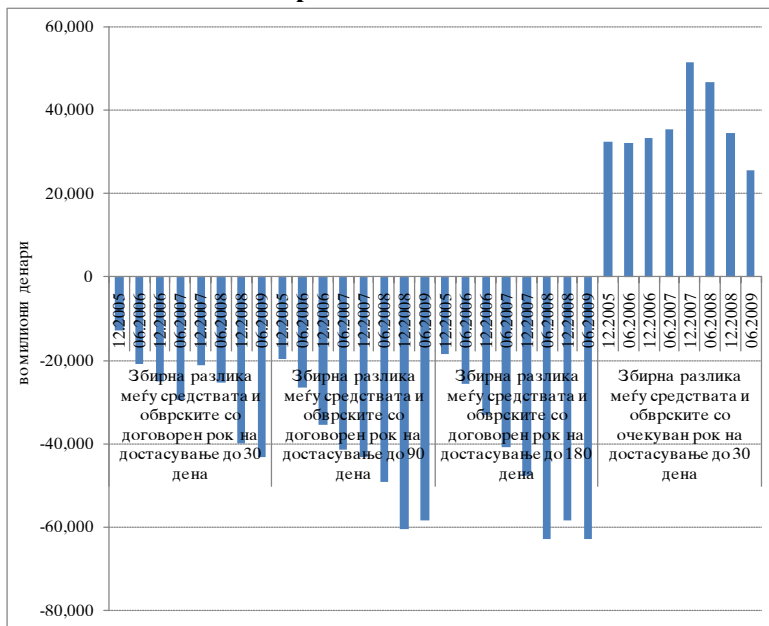

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.2.4. Рочна структура на средствата и обврските на банките

Во првото полугодие на 2009 година, иако со побавно темпо, продолжи продлабочувањето на јазот меѓу средствата и обврските, од аспект на нивната договорна рочност. Ваквата состојба е најмногу очигледна кај збирната неусогласеност меѓу средствата и обврските со договорна рочност до 180 дена. Во однос на 31.12.2008 година, збирниот јаз до 180 дена се зголеми за 4.571 милион денари, или за 7,8%. Исклучок од ваквите движења се забележува кај средствата и обврските со договорна рочност до 90 дена, каде што јазот се намали за 1.860 милиони денари. **И покрај неусогласеноста во договорната рочна структура на средствата и обврските, банките успеваат целосно да одговорат на сите одливи на средства пред сè како резултат на високиот степен на стабилност на нивните краткорочни извори на средства.** Според очекувањата на банките, постои усогласеност на рочноста на средствата и обврските до 30 дена, иако позитивниот јаз се намали за 9.005 милиони денари во однос на 31.12.2008 година.

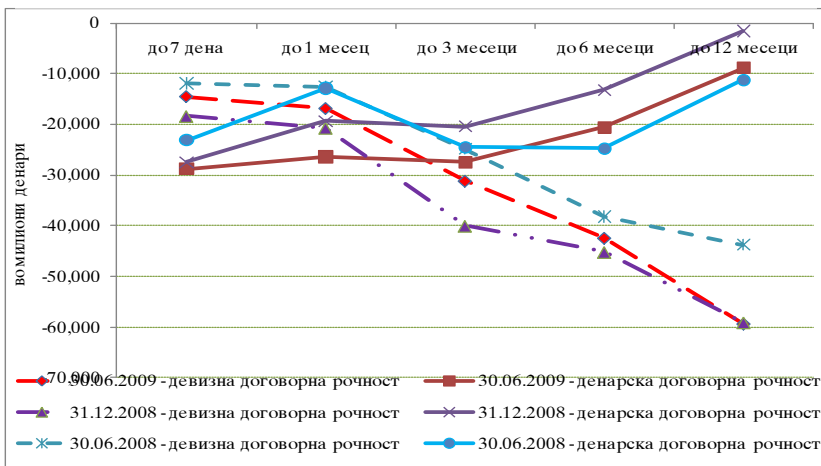
Графикон бр. 66
Динамика на збирната разлика меѓу договорната и очекуваната рочност на средствата и обврските за различни рочни сегменти

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од страна на банките

Усогласеноста на договорната рочност на средствата и обврските во девизи на банките се подобри во првата половина од 2009 година. Наспроти тоа се продлабочи рочната неусогласеност меѓу средствата и обврските во денари. Во сите рочни сегменти, збирната договорна неусогласеност на средствата и обврските во девизи се намали. Тоа, пред сè е одраз на зголеменото пласирање средства во странски банки на краток рок. Наспроти тоа, се зголемува разликата меѓу

Графикон бр. 67
Збирна договорна преостаната рочна (не)усогласеност на средствата и обврските на банкарскиот систем според валутата

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

договорната рочност на средствата и обврските во денари, и тоа најмногу во рочниот сегмент до шест месеци.

На 30.06.2009 година, според очекувањето на банките, нивото на стабилно депозитно јадро е зголемено. Тоа, во одредена мера, може да се должи и на подобрените согледувања на банките во однос на идните макроекономски движења и крајните ефекти од светската криза. Процентот на стабилни депозити според очекувањата на банките, на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 88,8%, што во однос на 31.12.2008 година е повисоко за 4,5 процентни поени. Исто така, на 30.06.2009 година според очекувањата на банките, во рок до седум дена би се одлеале 11,2% од вкупните депозити по видување, што во однос на крајот на 2008 година претставува намалување за 4,3 процентни поени. Оттука, банките и натаму очекуваат висока стабилност на депозитите по видување.

3.3. Валутен ризик

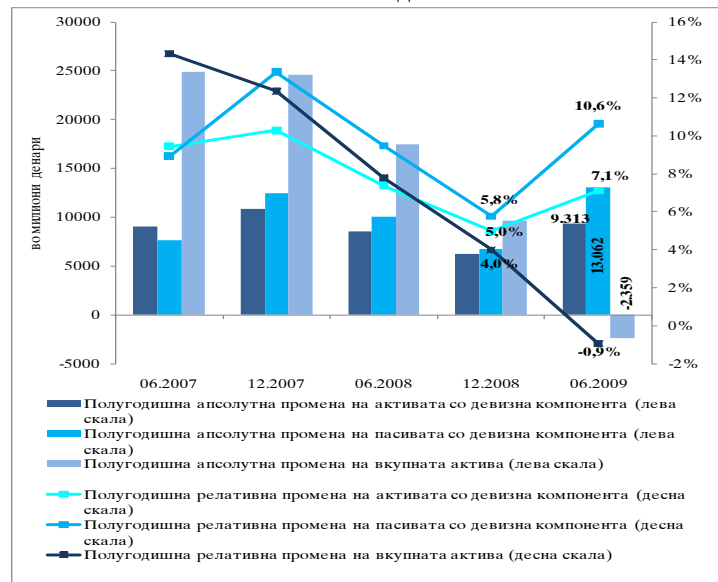
Високата застапеност на девизната компонента во вкупната актива и пасива на банките во Република Македонија се задржа и во првото полугодие од 2009 година. Изразените психолошки притисоци од неизвесноста предизвикана од меѓународната економска криза и очекувањата за можните ефекти врз домашната економија доведоа до дополнително зајакнување на девизната компонента, особено кај депозитната база. Тоа претставува негативен ефект од аспект на зголемување на евроизацијата во македонската економија. Сепак, тоа доведе до намалување на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента, односно до нивна поголема усогласеност. Во првото полугодие од 2009 година, банките управуваат со валутниот ризик главно во рамките на пропишаните лимити за агрегатната девизна позиција.

3.3.1. Валутна структура на активата и пасивата

Наспроти намалувањето на вкупната актива на банките во првата половина од 2009 година, девизната компонента на вкупните средства и обврски³⁵ забележа раст. Притоа, пасивата со девизна компонента оствари подинамичен раст во споредба со растот на активата со девизна компонента, што предизвика значително стеснување на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента. Во текот на првата половина од 2009 година, активата со девизна компонента оствари полугодишен раст од 7,1% и на 30.06.2009 година достигна износ од 140.341 милион денари. Од друга страна, со остварената полугодишна стапка на раст од 10,6%, на 30.06.2009

година, пасивата со девизна компонента достигна ниво од 135.879 милиони денари. Наспроти ваквите движења, во првите шест месеци од 2009 година, денарската актива и пасива на банките се намалија за 11.672 милиона денари (односно за 9,8%) и 15.421 милион денари (односно за 12,1%), соодветно, што предизвика и пад на вкупната актива (пасива) на банкарскиот систем.

Графикон бр. 68
Полугодишна промена на вкупната актива и на активата и пасивата на банките со девизна компонента

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од банките

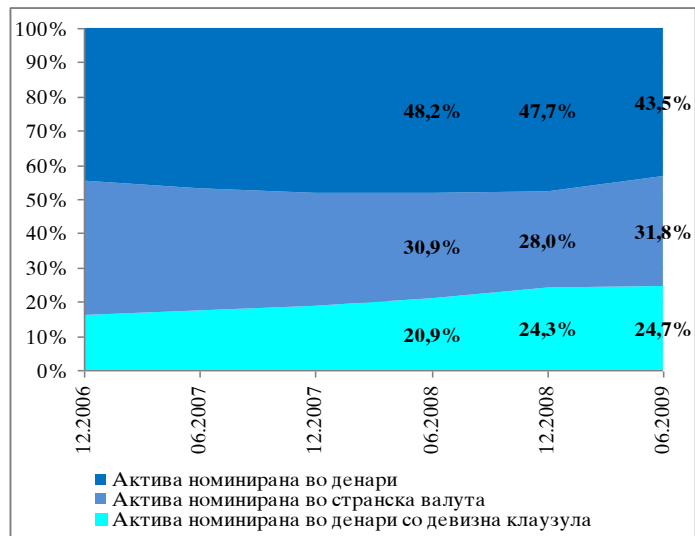
³⁵ Извор: Извештај за изложеноста на валутен ризик по позиции (образец ОДП- п). Забелешка: Девизната компонента на активата и пасивата на банките ги опфаќа ставките од активата и пасивата номинирани во странска валута и во денари со девизна клаузула. Согласно со Упатството за спроведување на Одлуката за управување со валутниот ризик, при пополнувањето на Извештајот за валутен ризик по позиции банките се должни да ги прикажуваат билансните позиции класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ на нето-основа, односно намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Билансните позиции класифицирани во категориите на ризик „А“ и „Б“ се прикажуваат на бруто-основа, односно не се намалуваат за износот на извршената исправка на вредноста.

Полугодишниот пораст на активата со девизна компонента, при едновремено намалување на денарската актива предизвика зголемување на учеството на девизната компонента во вкупната актива на банките. На 30.06.2009 година, активата со девизна компонента учествуваше со 56,5% во вкупната актива на банките, што претставува пораст од 4,2 процентни поена, во споредба со крајот на 2008 година. Полугодишниот пораст на учеството на девизната компонента во вкупната актива на банките произлегува најмногу од растот на учеството на ставките во странска валута во вкупната актива на банките, од 28% на 31.12.2008 година, на 31,8% на крајот на првото полугодие од 2009 година. Ваквите движења во валутната структура на активата во најголема мера се должат на растот на пласманите во странска валута, задолжителната резерва во девизи издвоена кај НБРМ и краткорочните депозити номинирани во странска валута кај НБРМ. Од друга страна, благајничките записи на НБРМ, државните записи во денари и денарските парични средства на банките забележаа полугодишен пад.

Изразената валутна трансформација на депозитите на банките услови зголемување на учеството на девизната компонента во вкупната пасива на банките. На 30.06.2009 година, учеството на пасивата со девизна компонента во вкупната пасива на банкарскиот систем изнесуваше 54,7% и во споредба со 31.12.2008 година забележа раст за 5,7 процентни поени. На полугодишна основа (31.12.2008-30.06.2009), ставките номинирани во странска валута го зголемија учеството во пасивата на банките, за 4,6 процентни поени, со што дадоа најголем придонес за проширување

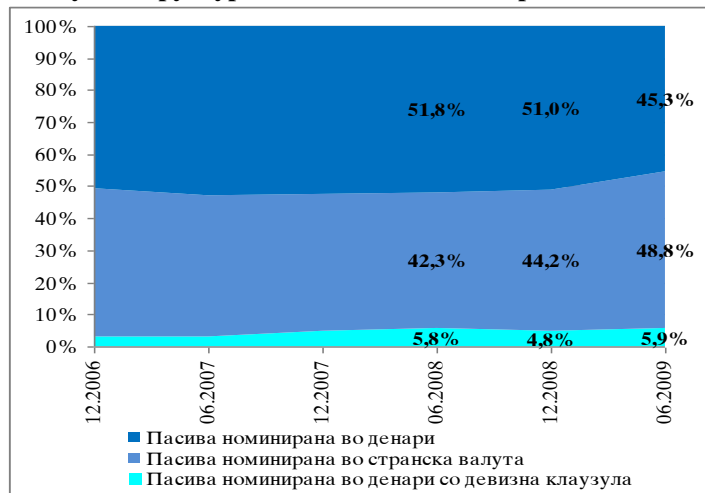
на учеството на девизната компонента во вкупната пасива на банкарскиот систем.

Графикон бр. 69
Валутна структура на активата на банкарскиот систем

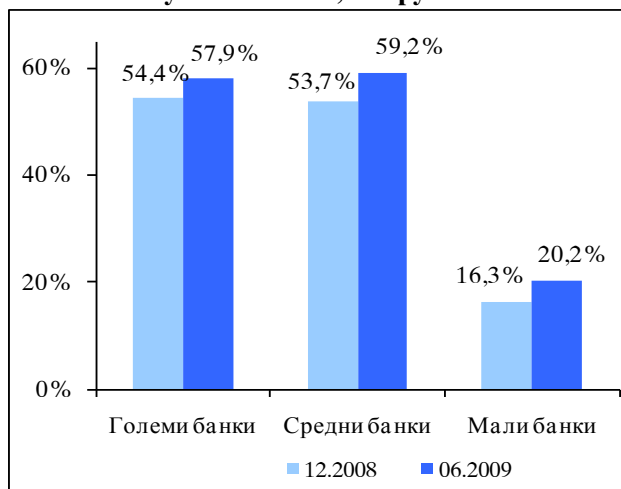
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 70
Валутна структура на пасивата на банкарскиот систем

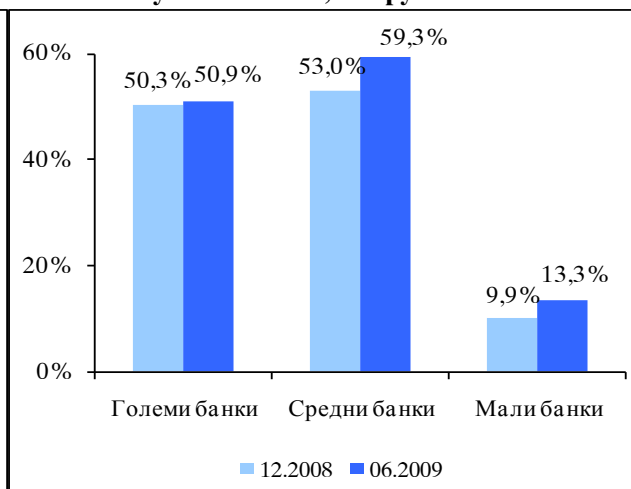

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 71
Учество на активата со девизна компонента во
вкупната актива, по групи банки

Графикон бр. 72
Учество на пасивата со девизна компонента во
вкупната пасива, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

По одделни групи банки, учеството на девизната компонента во вкупната актива и пасива е највисоко кај групата средни банки. На полугодишна основа (31.12.2008-30.06.2009), застапеноста на девизната компонента во вкупната актива и пасива бележи зголемување кај сите групи банки.

Табела бр. 26
Валутна структура на активата и пасивата со девизна компонента и на јазот помеѓу нив

Валути	31.12.2008			30.06.2009		
	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента	Валутна структура на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента	Валутна структура на активата со девизна компонента	Валутна структура на пасивата со девизна компонента	Валутна структура на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента
Евро	88,4%	88,8%	83,5%	89,6%	89,9%	85,3%
Американски долар	7,5%	8,0%	0,1%	6,7%	7,0%	-2,0%
Швајцарски франк	2,2%	1,6%	9,6%	1,8%	1,4%	12,3%
Останато	1,9%	1,6%	6,8%	1,9%	1,8%	4,4%
Вкупно	100%	100%	100%	100%	100%	100%

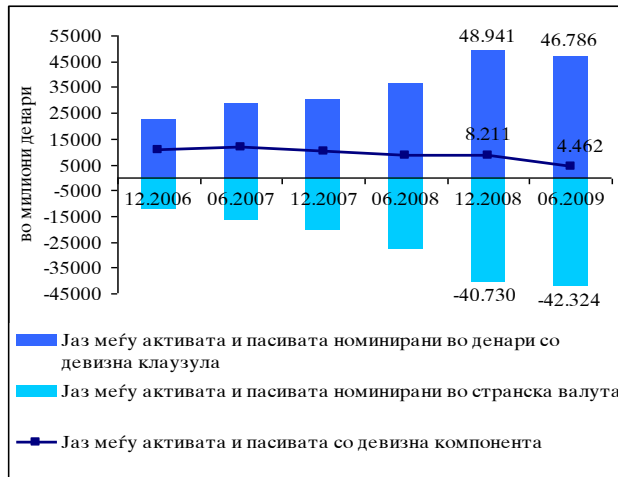
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Валутната структура на активата и пасивата со девизна компонента и на јазот помеѓу нив не бележи позначителни промени. Имено, во првата половина од 2009 година продолжи да јакне доминантното учество на еврото во билансите на банките, за сметка на намалувањето на учеството на останатите валути. Притоа, јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента на ниво на банкарскиот систем е позитивен во сите валути, со исклучок на американскиот долар и британската фунта, каде што активата е помала во споредба со соодветните компоненти од пасивата на банките.

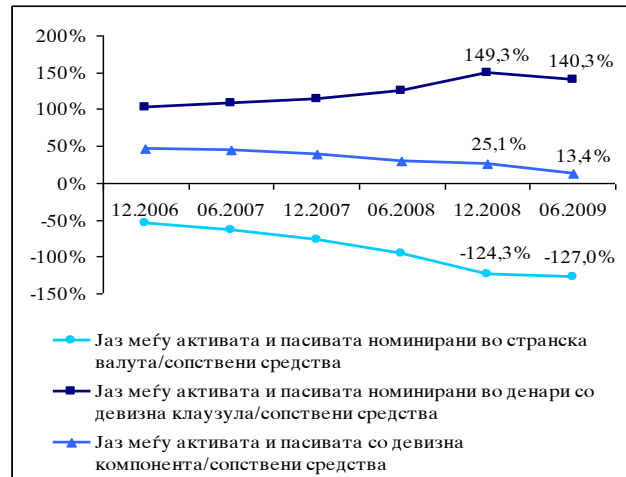
Постојаното намалување на јазот помеѓу активата и пасивата со девизна компонента придонесе за релативно високо ниво на усогласеност помеѓу активата и пасивата со девизна компонента. Ова намалување, паралелно со порастот на сопствените средства на банките, предизвика надолен тренд на нивниот сооднос. На 30.06.2009 година, јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента изнесуваше 4.462 милиона денари, што претставува намалување за 45,7% во однос на крајот на 2008 година. Истовремено,

јазот изнесуваше 13,4% од сопствените средства на банките, што е полугодишно намалување од 11,7 процентни поени.

Графикон бр. 73
Структура на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента

Графикон бр. 74
Учество на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента во сопствените средства на банките

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со девизна компонента на ниво на банкарскиот систем и понатаму се должи на позитивната разлика меѓу средствата и изворите на финансирање номинирани во денари со девизна клаузула. Наспроти тоа, продолжи зголемувањето на негативниот јаз меѓу средствата и обврските номинирани во странска валута. Помалата застапеност на депозитите со девизна клаузула во изворите на финансирање, наспроти активното користење на девизните клаузули во кредитните производи на банките се главните причини за позитивниот јаз меѓу активата и пасивата номинирани во денари со девизна клаузула. Во услови на зголемена заостреност на кредитните политики на банките во првата половина од 2009 година (што придонесе за забавен раст на кредитната активност во денари со девизна клаузула), наспроти валутната трансформација на депозитното јадро (трансформација на денарските депозити во денарски депозити со девизна клаузула), позитивниот јаз меѓу средствата и обврските номинирани во денари со девизна клаузула забележа намалување за 2.155 милиони денари, и на 30.06.2009 година го достигна нивото од 46.786 милиони денари (денарската актива со девизна клаузула забележа полугодишен раст за 0,8%, додека денарската пасива со девизна клаузула се зголеми за 22,2%). Негативниот јаз меѓу активата и пасивата на банките номинирани во странска валута се должи, пред сè, на склоноста на нефинансиските субјекти да штедат во странска валута, при едновремена помала склоност на банките да пласираат средства во странски банки и при присутен регулаторен режим за пласмани во девизи кон нефинансиски лица во земјата. Засилената трансформација на денарските депозити во девизни депозити од една страна, и поумерениот апсолутен раст на пласманите во странски банки (во споредба со растот на девизните депозити), како и стагнантното движење на девизните кредити на нефинансиските субјекти (коишто бележат полугодишен раст од само 0,6%) од друга страна, во првите шест месеци од 2009 година предизвикаа продлабочување на јазот меѓу средствата и обврските номинирани во странска валута, за 1.594 милиони денари (на 30.06.2009 година, јазот меѓу активата и пасивата на банките номинирани во странска валута изнесуваше - 42.324 милиони денари).

3.3.2. Отворена девизна позиција во одделна валута и агрегатна девизна позиција на банките

Согласно со регулативата, банките се должни да го почитуваат лимитот за агрегатната девизна позиција³⁶, пресметан во однос на сопствените средства. На 30.06.2009 година, четири банки од групата средни банки имаа агрегатна кратка девизна позиција, додека сите останати банки имаа агрегатна долга девизна

позиција. Општо гледано, управувањето со валутниот ризик од страна на банките е во рамки на пропишаните лимити³⁷ за агрегатната девизна позиција. Односот на агрегатната девизна позиција со сопствените средства кај најголем дел од банките изнесува до 30%. Според анализата по одделни валути, кај најголем број од банките соодносот помеѓу отворената девизна позиција по одделни валути и сопствените средства се движи до 5%.

Табела бр. 27
Распоред на банките според учеството на агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Агрегатна девизна позиција/Сопствени средства	Број на банки	
	Агрегатна долга позиција	Агрегатна кратка позиција
под 5%	4	1
од 5% до 15%	3	
од 15% до 30%	5	3
над 30%	1	

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Табела бр. 28
Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства

Отворена девизна позиција по одделни валути/Сопствени средства	Број на банки							
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато	
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка
под 5%	4	3	9	7	10	4	13	2
од 5% до 10%	1				1		1	
од 10% до 20%	4	2						
од 20% до 30%	1	1						
над 30%	1							

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

³⁶ Агрегатната девизна позиција го претставува поголемиот износ помеѓу агрегатната кратка девизна позиција и агрегатната долга девизна позиција (во апсолутна вредност) на банката, односно вкупната изложеност на банката на валутен ризик.

³⁷ Од 01.01.2009 година започна да се применува новата Одлука за управување со валутниот ризик. Согласно со новата Одлука, агрегатната девизна позиција може да изнесува најмногу до 30% од сопствените средства на банката, за разлика од претходно, кога пропишаниот лимит изнесуваше 50% за долгата, односно 10% за кратката агрегатна девизна позиција. Исто така, со оваа Одлука повеќе не постојат пропишани лимити за девизната позиција на банките по одделна валута, туку секоја банка е должна да ги утврди таквите лимити во рамки на своите интерни политики. Дополнително, со оваа Одлука се опфатени и вонбилансните позиции во утврдувањето на отворената девизна позиција. Притоа се вклучуваат следниве вонбилансни позиции: неотповикливи гаранции, непокриени акредитиви и слични инструменти коишто се класифицирани во категориите на ризик „Г“ и „Д“ и/или за кои банката е сигурна дека ќе изврши плаќање и постои веројатност дека нема да може да ги наплати и вонбилансни позиции (акредитиви, гаранции и сл.) во корист на банката, од кои банката со сигурност очекува дека ќе оствари наплата (прилив).

3.4. Ризик од несолвентност³⁸

Посилниот полугодишен пораст на сопствените средства, во споредба со порастот на активата пондерирана според ризиците, доведе до подобрување на показателите за солвентноста на банкарскиот систем на Република Македонија. Стапката на адекватност на капиталот го продолжи растот што започна од претходното полугодие и сè уште е двојно повисока од законски пропишаното минимално ниво од 8%.

Реинвестираната добивка и субординираните инструменти претставуваа најзначајните извори за зголемување на сопствените средства на банките, во првата половина од 2009 година. Сепак растот на сопствените средства во првите шест месеци од 2009 година бележи извесно забавување во споредба со изминатите две полугодија, што се должи главно на две причини. Прво, во услови на ниско ниво на расположливи ликвидни средства кај потенцијалните инвеститори, сопствениците и раководството на банките не се одлучија за зголемување на сопствените средства по пат на нови емисии на акции. Од друга страна, во првата половина од 2009 година се забележува извесен пораст на тековната загуба и неиздвоената исправка на вредноста на побарувањата³⁹, како ставки коишто го „нагризуваат“ основниот капитал на банките.

Во првото полугодие од 2009 година, банките продолжија да водат кредитна политика со повисоко ниво на затегнатост, што придонесе за забавен раст на кредитната активност и следствено на тоа, за забавување на растот на активата пондерирана според кредитниот ризик. Дополнително на тоа, валутната трансформација на депозитното јадро на банките и последователното стеснување на јазот меѓу активата и пасивата со девизна компонента придонесоа за намалување на активата пондерирана според валутниот ризик.

3.4.1. Сопствени средства и актива пондерирана според ризиците

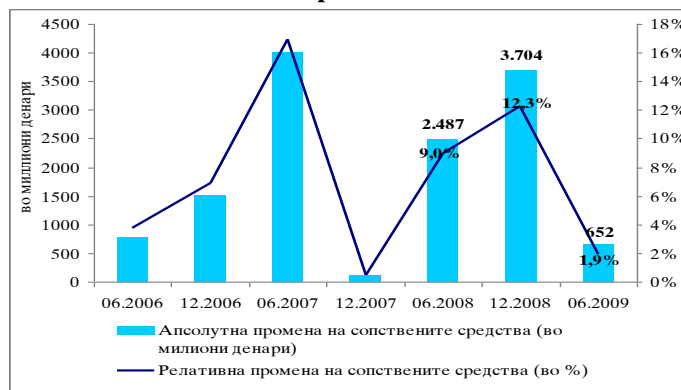
Во првата половина од 2009 година, сопствените средства на банкарскиот систем продолжија да растат, иако со послаб интензитет. Скромниот пораст на сопствените средства се случува во услови на отсуство на нови емисии на акции од страна на банките, но е последица и на релативно високите износи на тековна загуба и неиздвоена исправка на вредност, забележани кај одделни банки, во првата половина од 2009 година. На 30.06.2009 година, сопствените средства изнесуваа 34.564 милиони денари, што е пораст за 652 милиона денари (или за 1,9%) во однос на крајот на 2008 година. Најголем придонес за нивниот пораст (од околу 88%) имаше основниот капитал, којшто се зголеми за 573 милиони денари. Ова зголемување во најголема мера се должи на распределувањето на добивката за 2008 година во резерви и задржана добивка од страна на банките коишто остварија позитивен финансиски резултат во минатата година.

³⁸ Измените и дополнувањата во Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“, бр. 159/2007), а коишто се однесуваат на пазарните ризици што произлегуваат од портфолиото за тргување се применуваат од 01.01.2009 година. Исто така, од 2009 година почна да се применува ново Упатство за спроведување на Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“, бр. 43/2009), што доведе до одредени структурни промени на сопствените средства.

³⁹ Во јули 2009 година, банките ја издвоиле пресметаната исправка на вредноста и посебната резерва во целост.

Дополнително на тоа, во првата половина од 2009 година продолжи да се зголемува користењето на субординираните инструменти. Тие се зголемија на нето-основа за дополнителни 106 милиони денари (или за 2,3%), придонесувајќи со 16,3% во вкупниот полугодишен пораст на сопствените средства. Наспроти ваквите движења, на 30.06.2009 година, тековната загуба и неиздвоената исправка на вредноста, како одбитни ставки од основниот капитал на банките, се поголеми за 350 милиони денари (или за 65%) во споредба со крајот на 2008 година, што беше една од причините за забавениот раст на сопствените средства на банкарскиот систем⁴⁰ (анекс бр. 14 - Структура и промени на сопствените средства на ниво на банкарскиот систем).

Графикон бр. 75
Полугодишна промена на сопствените средства на ниво на банкарскиот систем

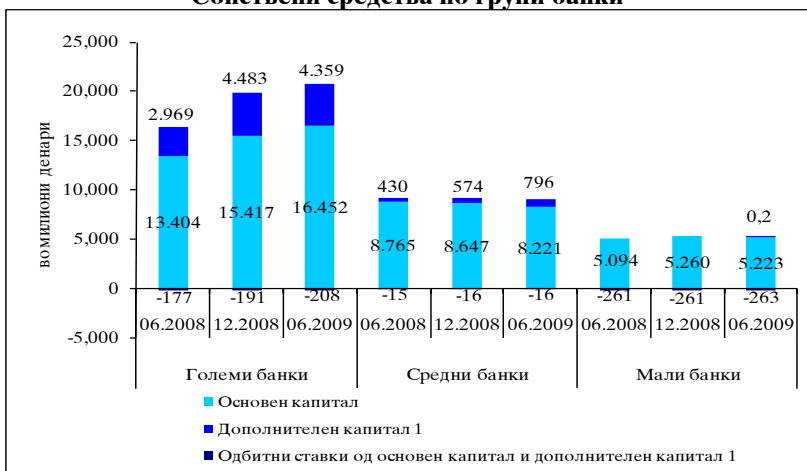

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Релативно квалитетната структура и понатаму е една од основните карактеристики на сопствените средства на банките. Основниот капитал, со учество од 86,5% е доминантна ставка во структурата на вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Во негови рамки, најголем дел (70,4%) отпаѓа на вредноста на обичните и некумулативните приоритетни акции и остварената премија на овие акции. Дополнителниот капитал 1 и понатаму има релативно мало учество во сопствените средства на банките (14,9%). Најголемо значење во формирањето на дополнителниот капитал 1 имаат субординираните инструменти, на коишто отпаѓаат 92,1% од вкупниот дополнителен капитал на банките. И покрај зголеменото користење на субординираните инструменти, тие сè уште имаат релативно мало структурно учество во сопствените средства на банките (13,7%).

Групата големи банки ја задржа доминантната позиција во структурата на сопствените средства и беше главен двигател на нивниот пораст. Од друга страна, сопствените средства на групата средни и мали банки забележаа полугодишно намалување. Намалувањето на сопствените средства кај овие групи банки произлегува од високата тековна загуба којашто беше забележана кај нив во првото полугодие од 2009 година.

Графикон бр. 76
Сопствени средства по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

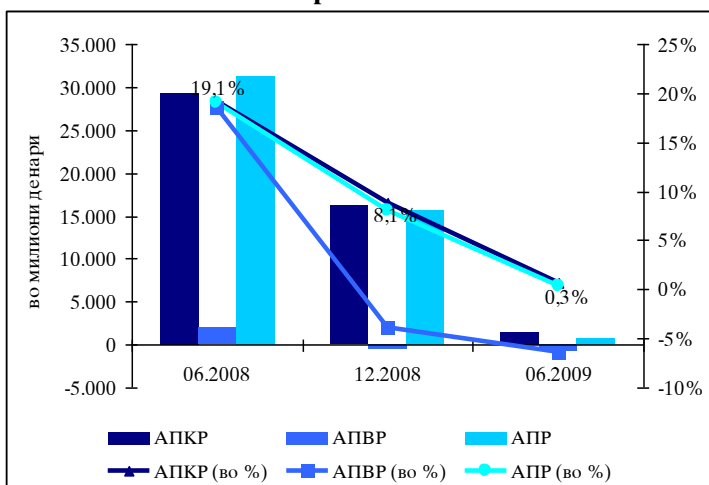
⁴⁰ Во полугодишниот пораст на тековната загуба и неиздвоената исправка на вредноста, како одбитни ставки од основниот капитал на банките, порастот на неиздвоената исправка на вредноста учествува со 81,9% и е концентриран кај четири банки.

Истовремено, кај групата средни банки беше забележан висок износ на неиздвоена исправка на вредноста, што како одбитна ставка го намалува износот на основниот капитал. На 30.06.2009 година, групата големи банки создаде 59,6% од вкупните сопствени средства на банките, наспроти учеството на групата средни и мали банки од 26% и 14,4%, соодветно. Покрај тоа, сопствените средства кај групата големи банки забележаа и полугодишен пораст за 895 милиони денари (или за 4,5%), додека сопствените средства на групата средни и мали банки на полугодишна основа, се намалија за 2,2% и 0,8%, соодветно. Со полугодишен пораст на дополнителниот капитал 1 од 38,8% (или за 222 милиона денари), групата средни банки речиси во целост го услови неговиот пораст на ниво на целиот банкарски систем (користење субординиран инструмент кај една банка од групата средни банки). Сепак, и понатаму, кај групата големи банки постои највисок степен на „зависност“ од дополнителниот капитал 1 во финансирањето на вкупните активности (на 30.06.2009 година, дополнителниот капитал 1 претставува 21,2% од сопствените средства на групата големи банки) (анекс бр. 15 - Структура и промена на сопствените средства, по групи банки)⁴¹.

Во првата половина од 2009 година, активата пондерирана според ризиците бележи раст, но со послаб интензитет. Ваквото движење, од една страна, се должи на забавениот раст на активата пондерирана според кредитниот ризик што соодветствува со забавената динамика на кредитната активност на банките. Од друга страна, тоа е резултат и на намалениот јаз меѓу активата и пасивата со девизна компонента што придонесе за намалување на активата пондерирана според валутниот ризик. Активата пондерирана според ризиците, во однос на 31.12.2008 година се зголеми за 658 милиони денари, или за 0,3% и на крајот на првото полугодие од 2009 година изнесуваше 210.525 милиони денари (анекс бр. 16 - Стапка на адекватност на капиталот).

Притоа, активата пондерирана според кредитниот ризик забележа полугодишен пораст од 0,7% (или за 1.441 милион денари). Само за споредба, во истиот период минатата година, таа растеше со полугодишна динамика од 19,1%. Наспроти тоа, во првото полугодие од 2009 година, активата пондерирана според валутниот ризик се намали за 6,4%, или за 783 милиони денари (за споредба, во првото полугодие од 2008 година, активата пондерирана според валутниот ризик се зголеми за 18,6%). Ваквите движења, во првите шест месеци од 2009 година, условија зајакнување на доминантното учество на активата пондерирана според кредитниот ризик во вкупната актива пондерирана според ризиците, од 94,2% на крајот на 2008 година, на 94,6% на 30.06.2009 година.

Графикон бр. 77
Полугодишна промена на АПКР, АПВР и АПР на ниво на банкарскиот систем

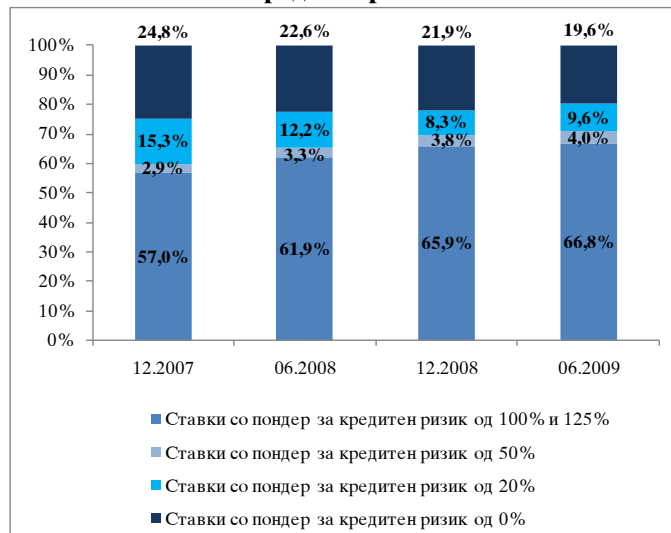

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.
АПКР: актива пондерирана според кредитниот ризик.
АПВР: актива пондерирана според валутниот ризик.
АПР: актива пондерирана според ризиците.

⁴¹ Со состојба на 30.06.2009 година, дополнителниот капитал 1 беше присутен кај групата мали банки единствено во форма на ревалоризациски резерви.

Трендот на трансформација на пониско каматоносната актива во актива којашто носи поголема камата продолжи и во текот на првите шест месеци од 2009 година. Во споредба со изминатиот период, кога ваквата трансформацијата беше насочена кон зголемување на активностите коишто значат преземање значително повисок ризик, во првата половина од 2009 година, банките повеќе беа ориентирани кон зголемување на активностите коишто носат значително поумерен ризик. Сепак, во структурата на вкупните активности изложени на кредитен ризик доминираат и понатаму ставките што се резултат на кредитното портфолио на банките (оние со највисоки пондери за ризик од 100% и 125%). Во првата половина од 2009 година, најголем пораст од 2.975 милиони денари (или за 12,9%) забележаа активностите на банките коишто при пресметката на активата пондерирани според кредитниот ризик се пондерираат со 20% (пред сè побарувањата од првокласни банки и побарувањата обезбедени со неотповикливи, безусловни гаранции и хартии од вредност издадени од овие банки). Истовремено, ставките што се резултат на кредитната активност на банките (ставките со пондери за ризик од 100% и 125%) забележаа само благ пораст од 0,3%. Наспроти ваквите движења, ставките со пондер од 0% (благајничките записи и паричните средства, депозитите кај НБРМ и златото) забележаа полугодишно намалување за 11,4%.

Графикон бр. 78
Структура на вкупните активности изложени на кредитен ризик

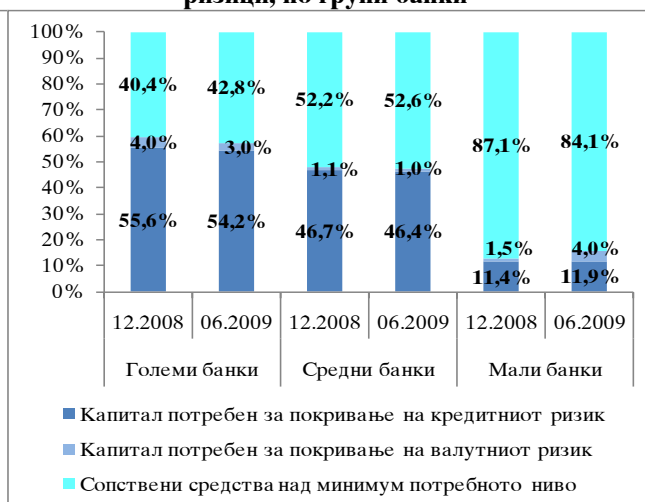

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Графикон бр. 79
Распределба на сопствените средства по одделни ризици, на ниво на банкарскиот систем

Графикон бр. 80
Распределба на сопствените средства по одделни ризици, по групи банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

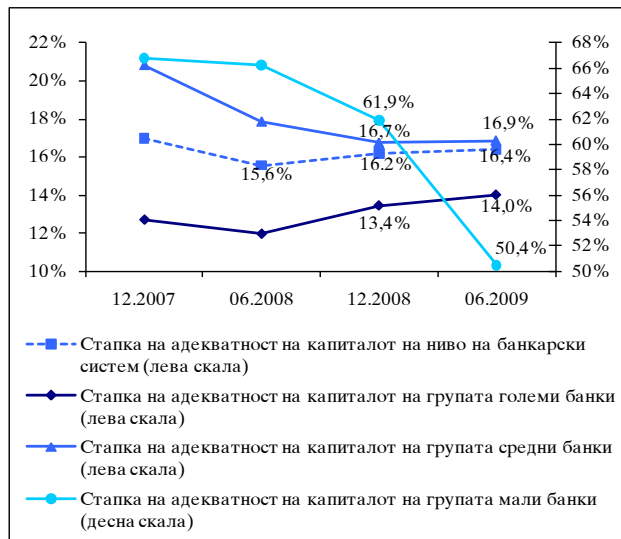
Посилниот полугодишен пораст на сопствените средства, во споредба со порастот на активата пондерирана според ризиците, предизвика извесно зголемување на учеството на сопствените средства над минималното потребно ниво⁴² во вкупните сопствени средства на банките. Главен носител на ваквите движења беа банките од групата големи и средни банки. Во првата половина од 2009 година, учеството на сопствените средства над минималното потребно ниво во вкупните сопствени средства на банките забележа пораст за 0,8 процентни поени, за сметка на намалување на учеството на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (за 0,5 процентни поени) и на учеството на капиталот потребен за покривање на валутниот ризик (за 0,3 процентни поени). Ваквите движења беа условени од полугодишното зголемување на учеството на сопствените средства над минималното потребно ниво во вкупните сопствени средства кај групата големи банки (за 2,4 процентни поени) и кај групата средни банки (за 0,4 процентни поени). Групата мали банки располага со највисоко ниво (84,1%) на сопствени средства коишто се над нивото потребно за покривање на ризиците. Ваквата состојба е одраз на релативно високото ниво на капитализираност, наспроти релативно помалата кредитна активност на оваа група банки.

3.4.2. Показатели за солвентноста на банкарскиот систем

При побавен раст на активата пондерирана според ризиците, во споредба со растот на сопствените средства, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем го продолжи нагорниот тренд којшто започна во претходното полугодие. На 30.06.2009 година, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем изнесуваше 16,4%, што претставува полугодишен раст за 0,2 процентни поена (на годишна основа стапката на адекватност на капиталот забележа пораст од 0,8 процентни поени).

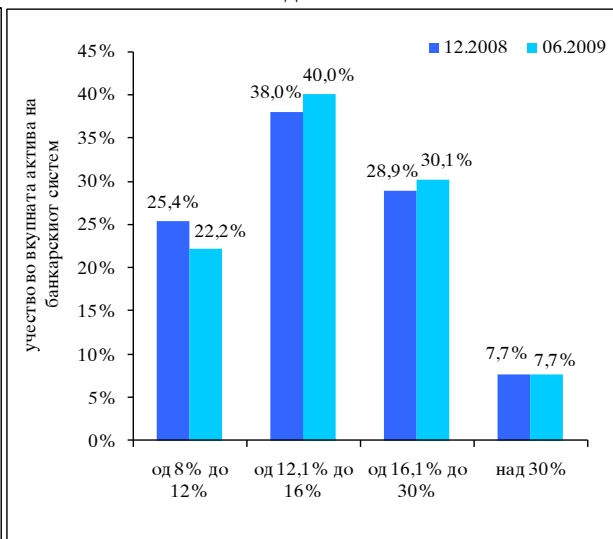
Графикон бр. 81

Движење на стапката на адекватност на капиталот

Графикон бр. 82

Распределба на активата на банките според стапката на адекватност на капиталот

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

⁴² Минималното потребно ниво на сопствените средства се пресметува како збир од капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (8% од активата пондерирана според кредитниот ризик) и капиталот потребен за покривање на валутниот ризик (8% од активата пондерирана според валутниот ризик). Разликата меѓу вкупните сопствени средства и минималното потребно ниво на сопствените средства го претставува нивото на сопствените средства над минималното потребно ниво.

Исто како и во претходните периоди, групата големи банки имаше најниска стапка на адекватност на капиталот (14%), додека кај групите средни и мали банки стапката на адекватност на капиталот изнесуваше 16,9% и 50,4%, соодветно. Во однос на 31.12.2008 година, адекватноста на капиталот се намали единствено кај малите банки (за 11,5 процентни поени).

Во првата половина од 2009 година, се зголеми учеството на банките со повисока стапка на адекватност на капиталот во вкупната актива на банкарскиот систем. Притоа, за сметка на намаленото учество на банките со стапка на адекватност на капиталот во интервал од 8% до 12% во вкупната актива на банкарскиот систем, беше зголемено учеството на банките со стапка на адекватност на капиталот во интервал од 12,1% до 30%.

Показателот за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците (Tier - 1 ratio) бележи стагнантно движење. На 30.06.2009 година, овој показател изнесуваше 14% и е напроменет во однос на 31.12.2008 и 30.06.2008 година. Намалувањето на основниот капитал кај групите средни и мали банки, коешто беше апсорбирано со порастот на оваа категорија кај групата големи банки, придонесе за стагнантно движење на овој показател.

Графикон бр. 83

Движење на показателот за учеството на основниот капитал во активата пондерирана според ризиците

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

Солвентната позиција на големите банкарски групи од евро-зоната⁴³

Засилувањето на финансиската криза при крајот на 2008 година ги поттикна банките од евро-зоната да вложат поголеми напори за унапредување на својата капитална позиција, како еден од основните предуслови за идно стабилно функционирање. Во текот на 2008 година, вкупниот капитал за регулаторни цели (total regulatory capital), на анализиран примерок од петнаесет големи банкарски групи од евро-зоната, се намали за 4%, додека во истиот период, нивната вкупна актива пондерирана според ризиците забележа пад од 13%. Притоа, особено значајно е подобрувањето на квалитетот на вкупниот капитал за регулаторни цели на анализираните банкарски групи, што се согледува преку годишниот пораст (31.12.2007-31.12.2008 година) на основниот капитал (tier 1 capital) за 6%, при едновремено намалување на дополнителниот капитал (supplementary capital) за 28%. Ваквите движења условија подобрување на основните показатели за солвентноста на анализираниот примерок на банкарски групи. Така, стапката на адекватност на капиталот на петнаесетте анализирани банкарски групи се зголеми од 10,3% на 31.12.2007 година, на 11,4% на 31.12.2008 година, додека нивниот показател за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците забележа годишен раст од 7,3% на 8,9%.

⁴³ При изработката на овој прилог е користен Прегледот на финансиската стабилност на Европската централна банка за јуни 2009 (Financial Stability Review, European Central Bank, June 2009).

Табела бр. 29

Показатели за солвентоста на големите банкарски групи од евро-зоната и износ на нивните составни делови (во милиони евра)

	Основен капитал	Дополнителен капитал	Вкупен капитал за регулаторни цели	Вкупна актива пондерирана според ризиците	Tier 1 ratio	Стапка на адекватност на капиталот		Tier 1 ratio	Стапка на адекватност на капиталот
31.12.2007	340.611	189.412	479.897	4.643.836	7,3%	10,3%	31.12.2007	7,8%	10,6%
31.12.2008	360.757	136.278	461.898	4.039.954	8,9%	11,4%	31.12.2008	8,8%	12,0%
Годишна промена	6%	-28%	-4%	-13%	2,2 п.п.	1,1 п.п.	31.03.2009	8,7%	11,5%

Извор: Извештај за финансиската стабилност, ЕЦБ, јуни 2009.

Забелешка: Податоците од левата табела се однесуваат на примерок од 15 големи банкарски групи од евро-зоната (последен расположлив податок за 31.12.2008 година), додека податоците од десната табела се однесуваат на примерок од 20 големи банкарски групи од евро-зоната (последен расположлив податок за 31.03.2009 година).

И покрај подобрената капитална позиција на големите банкарски групи од евро-зоната (во споредба со крајот на 2007 година), сè повеќе владее мислењето дека стабилното функционирање на анализираните банкарски групи не би било доведено во прашање ако показателот за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците (т.н. Tier 1 ratio) изнесува 10%. За постигнување на овој праг (зголемување на показателот за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците за дополнителен 1,1 процентен поен) потребна е докапитализација на банкарските групи со дополнителни 47 милијарди евра, или пак намалување на нивната актива пондерирана според ризиците за 469 милијарди евра, што претставува значаен иден предизвик пред кој се исправени големите банкарски групи од евро-зоната. Во првиот квартал од 2009 година, големите банкарски групи не го достигнаа посакуваниот праг, со оглед на намалувањето на показателот за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците за анализиран примерок од дваесет големи банкарски групи од евро-зоната, од 8,8% на крајот на 2008 година, на 8,7% на 31.03.2009 година (истовремено, стапката на адекватност на капиталот за анализираниот примерок на банкарски групи забележа квартален пад од 12% на 11,5%).

Извесното подобрување на капиталната позиција на големите банкарски групи во евро-зоната (во споредба со крајот на 2007 година) е делумно резултат на мерките за поддршка на банкарските системи, преземени од страна на владите на развиените земји. Пакетот мерки за поддршка на банкарските системи, покрај докапитализација на банките⁴⁴ опфаќа и мерки за гарантирање на обврските на банките⁴⁵, како и пакет-мерки за поддршка на средствата (активата) на банките⁴⁶.

⁴⁴ Докапитализацијата од страна на властите на земјите од евро-зоната се спроведува по пат на стекнување приоритетни акции или хибридни инструменти издадени од страна на банките на кои им е неопходна капитална инјекција.

⁴⁵ Властите на земјите од евро-зоната ја зголемија покриеноста на нивните фондови за осигурување депозити на ниво од 50.000 евра по поединечна депозитна сметка. Покрај тоа, во многу земји властите ги гарантираат обврските на банките врз основа на новоиздадени должнички хартии од вредност.

⁴⁶ Мерките за поддршка на активата на банките се јавуваат во три форми: пренос на средствата кон друга институција; мерки за гарантирање на средствата на банките при што тие остануваат во рамките на билансите на банките, без да се изврши нивно преместување; или комбинација на претходните две.

Табела бр. 30

Вкупен обем на предвидени мерки (за кои властите се обврзале да ги преземат) и остварени мерки за поддршка на банкарските системи во Европа (во милијарди евра)

Регион	Докапитализација		Гарантирање на обврски		Поддршка на средствата (активата)		Учество на вкупниот обем на предвидени мерки во БДП (во %)
	Согласно утврдената шема	Надвор од шемата	Гарантирање на обврски по основ на долж. хар. од вред.	Друг вид гаранции	Согласно утврдената шема	Надвор од шемата	
Европа	103,4 (251)	56,6	543,7 (2.136)	236,8 (-)	585,4 (877)	26,2	27,3%
Европска унија	99,4 (247)	56,6	543,7 (2.096)	236,8 (-)	544,2 (836)	26,2	27,9%
Евро зона	59,1 (172)	54,1	396,8 (1.677)	235 (-)	23,7 (198)	26,2	23,7%

Извор: Извештај за финансиската стабилност, ЕЦБ, јуни 2009.

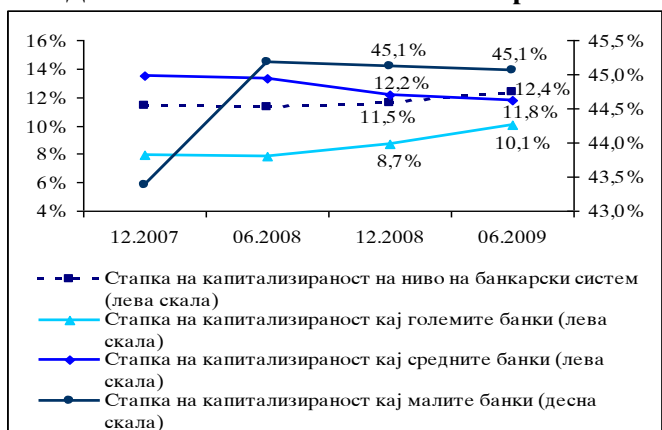
Забелешка: Податоците се на збирна основа почнувајќи од октомври 2008 година, до 28 мај 2009 година. Податоците во заградите се однесуваат на обемот на предвидена поддршка (согласно со најавите на властите).

Имајќи предвид дека извршената докапитализација на банкарските системи, со помош на властите на земјите од евро-зоната, е често спроведувана по пат на издавање приоритетни акции (кај поодделни големи и сложени банкарски групи од евро-зоната оваа мерка обезбеди околу 43% од порастот на нивниот вкупен капитал) во јавноста сè почесто се поставува прашањето дали ваквиот начин на докапитализација претставува вистински процес на намалување на нивото на задолженост (т.н. „deleveraging“) на големите банкарски групи. Имено, иако ваквите мерки обезбедуваат подобрување на солвентната позиција на банките, сепак доминира ставот дека капиталот врз основа на приоритетни акции го нема истиот капацитет за апсорбирање на евентуалните идни загуби, во споредба со капиталот врз основа на обични акции.

Во првата половина од 2009 година, стапката на капитализираност⁴⁷ на банкарскиот систем се зголеми, како резултат на порастот на овој показател кај групата големи банки. На 30.06.2009 година, стапката на капитализираност на банкарскиот систем изнесуваше 12,4%, што претставува пораст од 0,9 процентни поени во споредба со крајот на 2008 година (на годишна основа, стапката на капитализираност бележи раст од 1,1 процентен поен).

Во услови на тековната финансиска криза, заради пообјективна процена на финансиската сила и отпорноста на големите комерцијални банки, супервизорските органи од повеќе развиени земји пристапија кон утврдување на уште еден показател за солвентноста, којшто се заснова на соодносот меѓу акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции (т.н. „tangible common equity“ што претставува извесно стеснување на дефиницијата за акционерскиот капитал на банките)⁴⁸ и материјалните средства (т.н.

Графикон бр. 84
Движење на стапката на капитализираност

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од банките

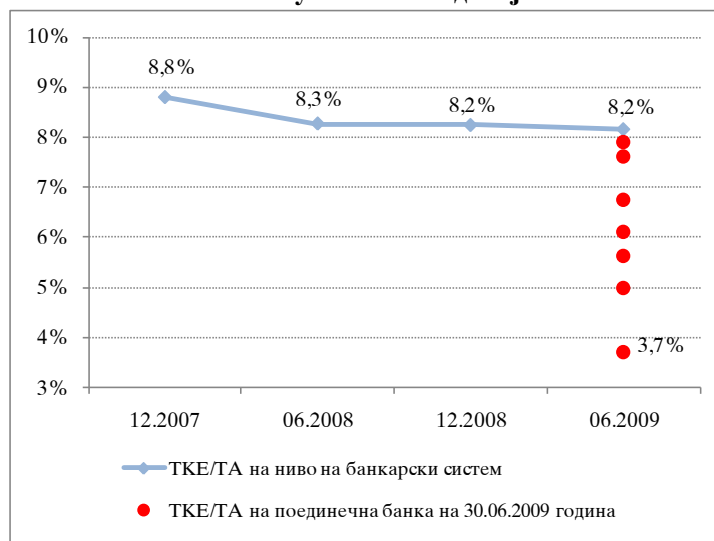
⁴⁷ Стапката на капитализираност претставува сооднос на капиталот и резервите на банките со нивните вкупни извори на средства.

⁴⁸ Акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции (т.н. „Tangible common equity“) се добива кога сметководствената вредност на акционерскиот капитал на банката ќе се намали за износот на сите оние средства коишто при евентуална ликвидација на банката би имале мала, или не би имале никаква вредност (нематеријалните средства), како и за износот на книговодствената вредност на капиталот на банката врз

„tangible assets“⁴⁹). На 30.06.2009 година, показателот за соодносот меѓу акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции и материјалните средства како најконзервативен показател за солвентноста на банките изнесуваше 8,2% за банкарскиот систем на Република Македонија и во споредба со 31.12.2008 година остана непроменет. Анализирани по поединечна банка, овој показател се движи во интервал од 3,7% до 68,2%. За споредба, овој показател кај европските банки се движи во интервал од 2-4%⁵⁰.

Пресметката на показателот за соодносот меѓу акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции и материјалните средства има особено големо значење за поголемите комерцијални банки во светот, коишто од една страна во своите активи имаат релативно високи износи на нематеријални средства (особено гудвил) коишто во услови на криза имаат мала или немаат вредност, а од друга страна, значително го користат капиталот врз основа на приоритетни акции, којшто се смета за покровок извор за финансирање на банкарските активности (второво дојде особено до израз во услови на глобалната финансиска криза кога властите на развиените земји преземаат мерки за докапитализација на големите комерцијални банки по пат на издавање приоритетни акции). Од друга страна, при пресметката на овој показател не се земаат предвид ниту резервите и задржаната добивка на банките, иако тие се во целост и неограничено расположливи за покривање на

Графикон бр. 85
Движење на показателот ТКЕ/ТА, за банкарскиот систем на Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоци доставени од банките
ТКЕ: Tangible common equity
ТА: Tangible assets

Забелешка: Во графиконот, црвените точки го претставуваат нивото на показателот ТКЕ/ТА на одделните банки, на 30.06.2009 година. Притоа се прикажани само банките кај кои нивото на показателот ТКЕ/ТА е под нивото на овој показател за целиот банкарски систем.

основа на приоритетни акции. Имено, нематеријалните средства, во услови на финансиска криза, имаат многу мала или немаат никаква вредност и со нивното одбивање од сметководствената вредност на акционерскиот капитал се овозможува отстранување на субјективните елементи при утврдувањето на вредноста на банката, односно при проценувањето на нејзиниот капацитет за апсорбирање на евентуалните загуби. Од друга страна, имајќи ги предвид карактеристиките на приоритетните акции (пр. во случај на ликвидација на банката, имателите на приоритетните акции имаат предност пред имателите на обичните акции; имателите на овие акции главно имаат право да добиваат дивиденда, според одредена стапка итн.), капиталот на банките врз основа на приоритетните акции се смета за покровок извор на финансирање, во споредба со капиталот врз основа на обични акции.

⁴⁹ Материјалните средства (т.н., „Tangible assets“) се добиваат кога вкупната актива ќе се намали за износот на нематеријалните средства. Показателот за соодносот меѓу акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции и материјалните средства се смета за најконзервативен показател за капацитетот на банките за апсорбирање на евентуалните загуби и во услови на глобалната финансиска криза доби предност во однос на стапката на адекватност на капиталот и показателот за учеството на основниот капитал на банкарскиот систем во активата пондерирана според ризиците.

⁵⁰ Извор: Извештај за финансиската стабилност за мај 2009, Централна банка на Турција (Financial Stability Report- May 2009, Central Bank of the Republic of Turkey).

ризиките и загубите за време на работењето на банките, како и за покривање на загубите и обврските на банките кон нивните доверители во случај на стечај, односно ликвидација на банките, што претставува уште една потврда за релативно високата конзервативност на показателот за учеството на акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции во материјалните средства, како показател за солвентноста на банките. На 30.06.2009 година, во Република Македонија нематеријалните средства претставуваат само 0,3% од вкупната актива на банките, додека капиталот врз основа на приоритетни акции учествува со само 0,7% во вкупниот акционерски капитал, што од своја страна придонесува кон тоа показателот за соодносот меѓу акционерскиот капитал во материјална форма врз основа на обични акции и материјалните средства на ниво на банкарскиот систем да биде на релативно високо ниво во споредба со европските банки. Од друга страна, резервите и задржаната добивка на банкарскиот систем во Република Македонија (коишто при пресметката на показателот не се земени предвид) учествуваат со високи 28,6% во вкупните сопствени средства и претставуваат значаен апсорбер на евентуални идни загуби од работењето на банките.

Стрес-тест симулации за отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови со состојба на 30.06.2009 година

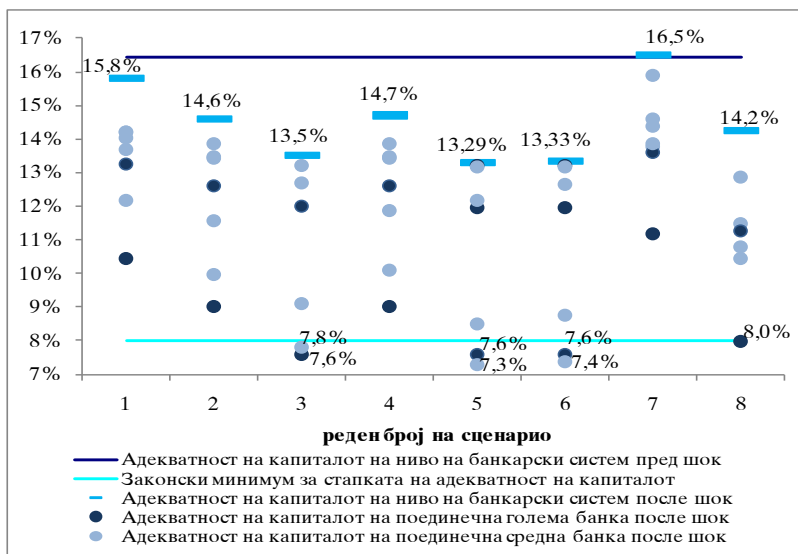
Во првата половина од 2009 година, спроведените стрес-тест симулации¹ за отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на евентуалните надворешни шокови, покажаа дека банкарскиот систем и поодделните банки и понатаму се релативно отпорни на влијанието на овие шокови. Сепак, при спроведувањето на поекстремните сценарија се забележува намалување на стапката на адекватност на капиталот под 8%, како кај одделни банки, така и на ниво на банкарскиот систем.

Резултатите од спроведената стрес-тест анализа покажуваат дека стапката на адекватност на капиталот, на ниво на банкарскиот систем, се намалува под 8% во случај на екстремните деветто (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 150% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 30%) и десетто сценарио

(истовремена прекласификација во категоријата на ризик „Д“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти). Имено, при спроведувањето на деветтото сценарио,

Графикон бр. 86

Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички шокови, со состојба на 30.06.2009 година (од првото до осмото сценарио)

Извор: интерни пресметки на НБРМ, врз основа на податоците доставени од банките.

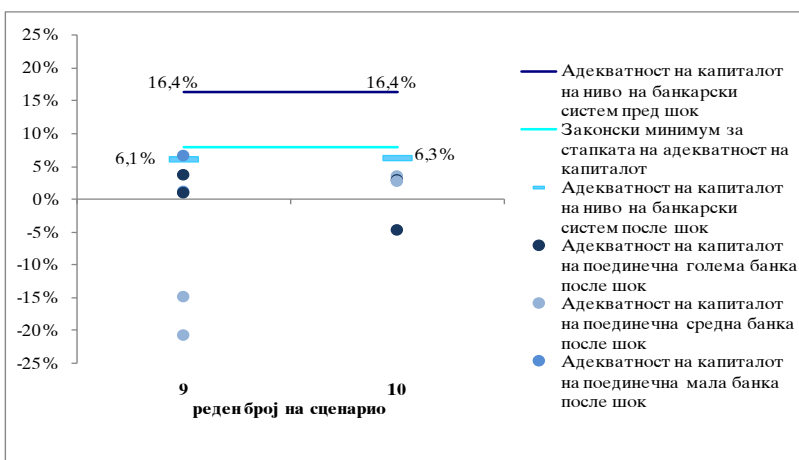
Забелешка: Во графиконот одделните точки ги претставуваат резултатите од стрес-тест симулациите (стапката на адекватност на капиталот по шок) за одделните банки, при што се прикажани само банките чиј резултат е под адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, по симулираниот шок.

стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се сведува на ниво од 6,1% (од почетните 16,4%, пред спроведувањето на шокот), додека при спроведувањето на десеттото сценарио адекватноста на капиталот се намалува на ниво од 6,3%.

Анализирано по одделни банки, при примената на третото (изолиран кредитен шок), петтото и шестото сценарио, стапката на адекватност на капиталот се намалува под 8% кај две банки (кај една банка од групата големи и кај уште една банка од групата средни банки), додека при примената на екстремните деветто и десетто сценарио, стапката на адекватност на капиталот се намалува под 8% кај шест банки (при примената на деветтото сценарио адекватноста на капиталот се намалува под 8% кај две банки од групата големи банки, две банки од групата средни банки и кај две банки од групата мали банки, додека при примената на десеттото сценарио

стапката на адекватност на капиталот се намалува под законскиот минимум од 8%, кај две банки од групата големи банки и кај четири банки од групата средни банки).

Графикон бр. 87
Резултати од стрес-тест симулациите за отпорноста на банкарскиот систем и одделните банки на хипотетички екстремни шокови, со состојба на 30.06.2009 година (деветто и десетто сценарио)

Извор: интерни пресметки на НБРМ, врз основа на податоци доставени од банките

Забелешка: Во графиконот одделните точки ги претставуваат резултатите од стрес-тест симулациите (стапката на адекватност на капиталот после шок) за одделните банки, при што се прикажани само банките чиј резултат е под законскиот минимум за стапката на адекватност на капиталот од 8%. Поради сличноста во висината на стапката на адекватност на капиталот после шок, кај некои банки се јавува преклопување на точките како кај деветтото, така и кај десеттото сценарио.

¹Оваа стрес-тест анализа се темели врз примената на десет хипотетички сценарија, од кои:

- три сценарија за изолиран кредитен шок, (зголемување на кредитната изложеност класифицирана во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за: 10%, 30% и 50%),
- четврто сценарио како комбинација на кредитен и каматен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 30% и пораст на домашните каматни стапки за 5 процентни поени),
- петто сценарио како комбинација на кредитен и девизен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20%),
- шесто сценарио како комбинација на шокови на страната на кредитниот ризик, девизниот ризик и ризикот на каматна стапка (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 50%, депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 20% и зголемување на домашните каматни стапки за 5 процентни поени),
- седмо сценарио, апрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар во висина од 20%,
- осмо сценарио, истовремена прекласификација во категоријата на ризик „В“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти)
- деветто сценарио како комбинација на кредитен и девизен шок (зголемување на кредитната изложеност во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“ за 150% и депрецијација на девизниот курс на денарот во однос на еврото и американскиот долар за 30%) и
- десетто сценарио, истовремена прекласификација во категоријата на ризик „Д“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти).

3.5 Профитабилност⁵¹

Во првите шест месеци од 2009 година, вкупната добивка на банките во Република Македонија изнесуваше 646 милиони денари. Нивното профитабилно работење се потпира на другите редовни приходи, со оглед на тоа дека нето каматниот приход и нето-приходите од провизии се недоволни да ги покријат расходите врз основа на оштетување на средствата и оперативните трошоци. Од вкупно осумнаесет банки, седум банки прикажаа загуба, чиешто учество во вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 10,7%. За споредба, во првите шест месеци од 2008 година, четири банки остварија загуба, а нивното учество во активата на ниво банкарскиот систем изнесуваше 6%.

Во првото полугодие од 2009 година, профитабилноста на банките во Република Македонија бележи влошување во споредба со истиот период 2008 година. Добивката е намалена за 74,3%, што се должи на позасиленото зголемување на исправката на вредноста⁵² и на оперативните трошоци⁵³ од растот на нето каматниот приход, како и намалувањето на нето-приходите од провизии, вонредните приходи⁵⁴ и другите редовни приходи⁵⁵.

Намалената профитабилност на банкарскиот систем главно се должи на преполовената добивка кај групата големи банки и работењето со загуба на групата средни банки. Во однос на првата половина од 2008 година, добивката на групата големи банки е намалена за 1.014 милиони денари, или за 45,2%. Групата средни банки, продолжи да прикажува загуба, којашто на крајот на првите шест месеци од 2009 година го достигна нивото од 509 милиони денари. За споредба, на крајот од првите шест месеци од 2008 година, групата средни банки прикажа добивка од 280 милиони денари. Зголемената исправка на вредноста (особено кај групата средни банки) и зголемените оперативни трошоци, како и намалените приходи од провизии условија значителен пад на добивката кај групата големи банки и загуба кај групата средни банки. Кај групата големи банки, намалените вонредни приходи дополнително придонесуваат за влошување на профитабилноста. На крајот на првото полугодие од 2009 година, зголемените оперативни трошоци и намалените вонредни приходи беа основните фактори за загубата на групата

⁵¹ Значајно влијание врз поодделни билансни движења и структурата на билансите на банкарскиот сектор имаше почетокот на примената на новата сметководствена рамка за банките, којашто е подготвена во согласност со меѓународните стандарди за финансиско известување и за сметководство. Од своја страна, оваа регулатива предизвика потреба за прилагодување на еден дел од подзаконската прудентна банкарска регулатива. Со оглед на овие регулаторни промени, а особено поради длабочината на промените, предизвикани со новата сметководствена рамка, во одредени случаи беше значително отежната прецизната споредбена анализа.

⁵² Во исправката на вредноста се опфатени: исправката на вредноста на финансиските средства на нето-основа, неизвршената (дополнително утврдена) исправка на вредноста, ослободувањето на исправката на вредноста на приходите од камати, посебната резерва за вонбилансна изложеност на нето-основа.

⁵³ Во оперативните трошоци се опфатени: трошоците за вработените, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозити, други резервирања и останатите расходи на дејноста, освен вонредните расходи.

⁵⁴ Во вонредните приходи се вклучени и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања по главница и камата.

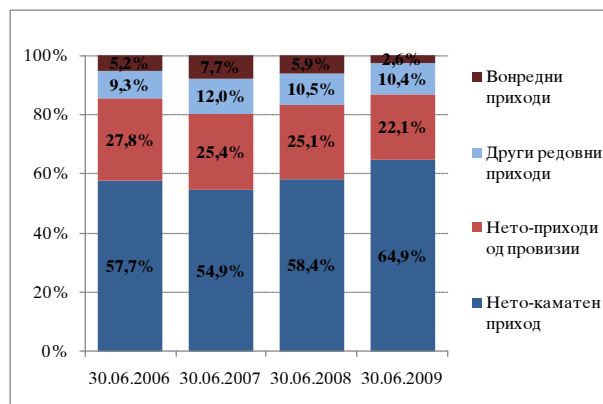
⁵⁵ Во другите редовни приходи се опфатени: нето-приходите од тргување, нето-приходите од други финансиски инструменти евидентирани по објективната вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, добивката од продажба на финансиските средства расположливи за продажба, капиталните добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на останатите резервирања, приходите по други основи и загубите од продажба на финансиски средства расположливи за продажба.

мали банки, во износ од 74 милиони денари. Оваа загуба е за седумпати поголема од загубата на крајот на првото полугодие од 2008 година (анекс бр. 2 - Биланс на успех на ниво на банкарскиот систем).

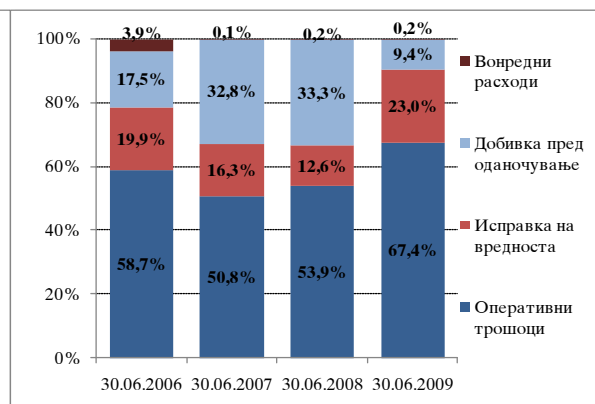
3.5.1 Структура на приходите и расходите на банкарскиот систем на Република Македонија

Во првата половина од 2009 година, банкарскиот систем на Република Македонија оствари вкупни приходи во износ од 6.863 милиони денари, што е помалку за 691 милион денари, или за 9,1% во однос на првите шест месеци од 2008 година. Намалувањето на вкупните приходи се должи на намалувањето на сите негови компоненти, со исклучок на нето каматниот приход, којшто забележа значително забавен раст. Ваквата динамика предизвика да се намали структурното учество на дел од приходните компоненти, но и покрај тоа структурата на вкупните приходи остана речиси неизменета. Со тоа, **нето каматниот приход ја зацврсти доминантната позиција во структурата на приходите на банките**, при што го зголеми своето учество за 6,5 процентни поени. На годишна основа, нето каматниот приход забележа раст од 44 милиони денари или за 1,0%, што претставува значително забавување во однос на растот во истиот период минатата година. Така, споредбено (јуни 2008 во однос на јуни 2007 година), стапката на раст на нето каматниот приход изнесуваше 18,7%, односно 694 милиони денари. **Нето-приходите од провизии, иако со намалено учество, се вториот приход по значајност во структурата на вкупните приходи.** Сепак, во споредба со првите шест месеци од 2008 година, овие приходи забележаа намалување за 385 милиони денари, или за 20,3%⁵⁶, со што најмногу придонесоа за намалувањето на вкупните приходи. **Другите редовни приходи не забележаа промена во учеството во вкупните приходи.** Тие, во споредба со останатите приходни категории, забележаа најмал пад од 10,2% (или за 81 милион денари) и се значајна поддршка за профитабилното работење на банките во првото полугодие од 2009 година. **Вонредните приходи, иако со најмало структурно учество, значително придонесоа за намалување на вкупните приходи.** Тие, на годишно ниво, се намалија за 268 милиони денари, или за 60,1%.

Графикон бр. 88
Структура на вкупните приходи на банките

Графикон бр. 89
Користење на вкупните приходи на банките

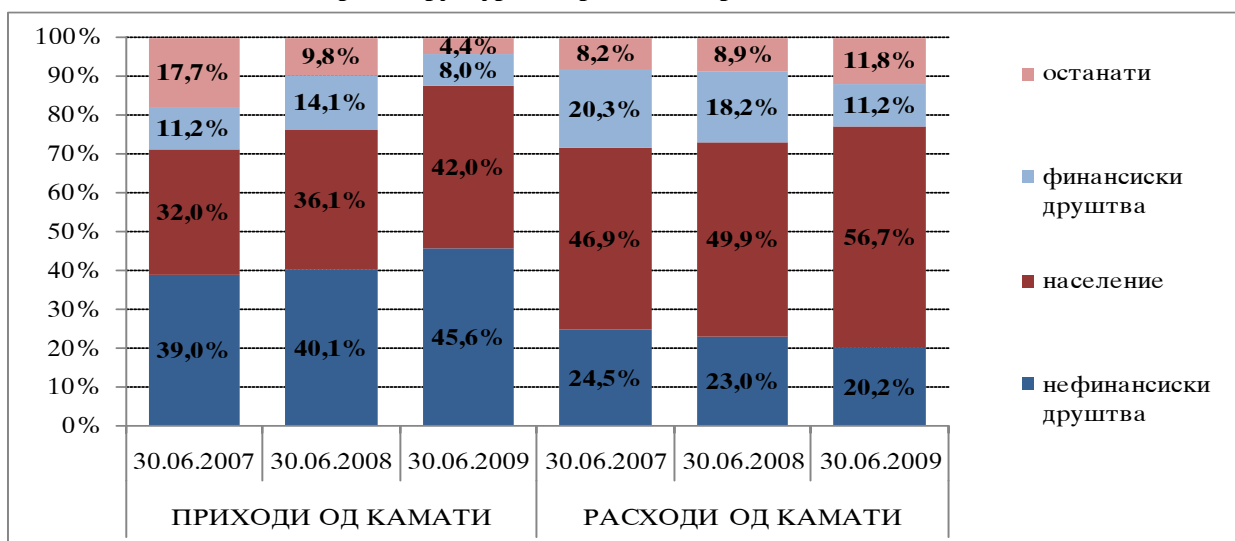
Извор: НБРМ, врз основа на податоците поставени од страна на банките.

⁵⁶ Одредено влијание врз висината на приходите од провизии може да има и примената на новата регулативна рамка, од 01.01.2009 година. Имено, со примената на новата сметководствена рамка за банките и новата Одлука за управување со кредитниот ризик, се вовеле категоријата „акумулирана амортизација“. Претходно (кај дел од банките) наплатените провизи врз основа на кредити се прикажуваа како приход од провизии во полн износ, без да се врши разграничување на приходите во текот на траењето на кредитот. Со новата регулатива, ваквата провизија претставува каматен приход којшто се приходува во текот на траењето на кредитот.

Најголем дел од вкупните приходи на банките продолжи да се користи за покривање на оперативните трошоци. Во споредба со првите шест месеци од 2008 година, оперативните трошоци на банките се зголемија за 554 милиони денари, или за 13,6%. Со порастот на оперативните трошоци, се намали нивната покриеност со вкупните редовни приходи од 174,5% (во јуни 2008 година), на 144,5% (во јуни 2009 година). Во структурата на оперативните трошоци, трошоците за вработените и понатаму имаат значително учество (42,1%), а повеќе од една четвртина од вкупните приходи на банките се користи за покривање на овие трошоци. Трошоците за услуги се следната категорија по големина во структурата на оперативните трошоци, формирајќи 23,9% од нив. Во првата половина од 2009 година, учеството на исправката на вредноста во вкупните приходи е повисоко речиси за двапати, во споредба со првите шест месеци од 2008 година. Со намалувањето на квалитетот на кредитите, исправката на вредноста на средствата (во споредба со првото полугодие од 2008 година) забележа највисок апсолутен (626 милиони денари) и релативен пораст (65,7%), во споредба со останатите анализирани категории. **Со порастот на оперативните трошоци и на исправката на вредноста, значително се намали делот од приходите на банкарскиот систем што останува како тековна добивка.**

Според секторската поделба, приходите од нефинансиските друштва и населението имаат речиси подеднаква улога во формирањето на приходите од камати. Тие учествуваат со 87,6% во структурата на каматните приходи, што е пораст за 11,4 процентни поени во споредба со учеството на крајот на првото полугодие од 2008 година. Притоа, се забележува постојано зголемување на учеството на приходите од овие два сектора во структурата на приходите од камати, што во услови на забавен раст на кредитите, во голема мера се објаснува со порастот на активните каматни стапки. **Во структурата на каматните расходи, учеството на расходите од камати на населението е највисоко** и постојано се зголемува, додека на расходите од камати на нефинансиските друштва се намалува. Ваквата структура се должи на доминантното учество на депозитите од домаќинствата (65,4% - јуни 2009 година) во структурата на вкупните депозити на нефинансиските субјекти, на зголемените пасивни каматни стапки со цел да се привлечат нови заштеди од населението, но и на негативната годишна стапка на промена на депозитите на претпријатијата.

Графикон бр. 90
Секторска структура на приходите и расходите од камати

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.5.2 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банките

Наведените движења на приходите и расходите и следствено, на добивката, доведоа до влошување на показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.

Табела бр. 31

Показатели за профитабилноста и ефикасноста во работењето на банките

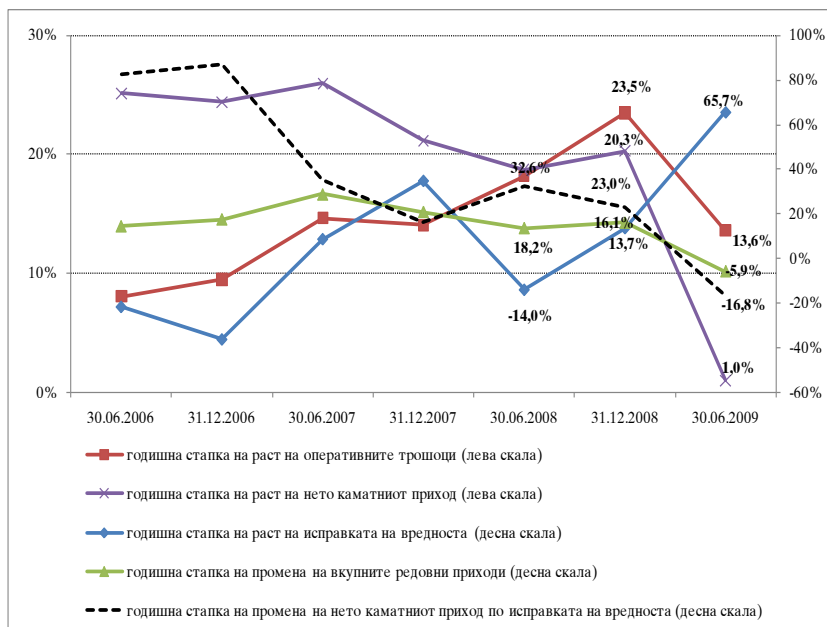
Показател	Банкарски систем		Големи банки		Средни банки		Мали банки	
	30.06.2008	30.06.2009	30.06.2008	30.06.2009	30.06.2008	30.06.2009	30.06.2008	30.06.2009
Стапка на поврат на просечна актива (ROAA)	2.2%	0.5%	2.9%	1.5%	0.9%	-1.4%	-0.2%	-1.2%
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	19.1%	4.3%	36.5%	15.9%	6.5%	-11.8%	-0.4%	-2.6%
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи* (Cost-to-income показател)	57.3%	69.2%	48.0%	56.9%	73.4%	91.3%	79.7%	100.8%
Некаматни расходи/вкупни редовни приходи*	61.7%	74.2%	51.3%	60.8%	78.8%	97.7%	93.3%	111.4%
Трошоци за плати/вкупни редовни приходи*	23.6%	29.1%	19.6%	23.9%	29.8%	38.0%	38.1%	45.4%
Исправка на вредноста /нето каматен приход	21.6%	35.4%	17.6%	25.4%	25.0%	57.5%	50.0%	32.3%
Нето каматен приход/просечна актива	3.8%	3.6%	3.6%	3.5%	4.3%	3.7%	3.8%	3.6%
Нето каматен приход/вкупни редовни приходи*	62.1%	66.7%	61.0%	65.6%	63.8%	70.2%	65.5%	61.6%
Нето каматен приход/некаматни расходи	100.6%	89.9%	118.9%	107.8%	81.0%	71.9%	70.2%	55.2%
Добивка/вкупни редовни приходи*	35.3%	9.7%	48.8%	27.9%	13.0%	-26.7%	-2.9%	-19.6%
Број на вработени	5,726	6,094	2,921	3,053	2,365	2,496	440	545
Активa по вработен (во милиони денари)	42.1	40.8	55.1	54.0	28.7	28.4	28.2	23.4
Добивка по вработен (во милиони денари)	0.4	0.1	0.8	0.4	0.1	(0.2)	(0.02)	(0.1)
Оперативни трошоци по вработен (во милиони денари)	0.7	0.8	0.8	0.8	0.7	0.7	0.6	0.7

*Забелешка: Вкупните редовни приходи се пресметани како збир од нето каматните приходи, нето-приходите од провизии и надоместоци, нето-приходите од тргување, нето-приходите од курсни разлики и останатите приходи од дејноста со исклучок на вонредните приходи.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на поврат на активата (ROAA) и стапката на поврат на капиталот (ROAE) забележаа пад за 1,7 процентни поени и 14,8 процентни поени, соодветно, во однос на првите шест месеци од 2008 година. Ваквиот надолен тренд главно се должи на позасилениот пад на добивка, од забавениот раст на активностите на банките. Најголемо влијание врз намалувањето на добивката имаше растот на исправката на вредноста поради влошениот квалитет на кредитното портфолио на банките, како и растот на оперативните трошоци. Поради значително повисоката годишна стапка на пораст на исправката на вредноста од стапката на пораст на нето каматниот приход, како

Графикон бр. 91
Годишни стапки на пораст на главните компоненти на профитабилност

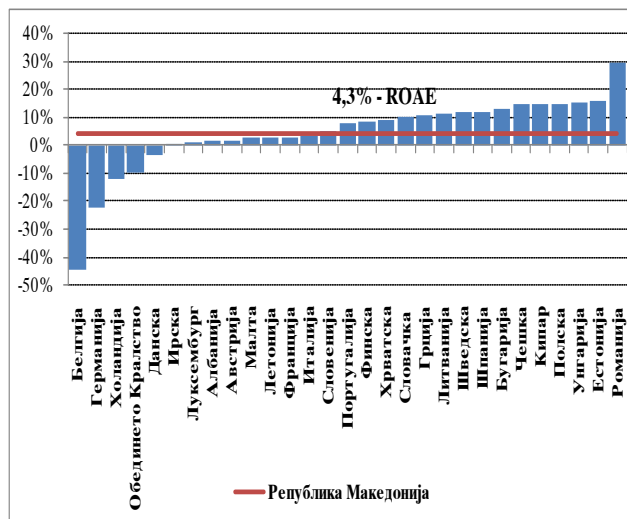
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

и намалувањето на вкупните редовни приходи, значителен дел од приходите од редовните активности се искористи за покривање на расходите поради влошениот квалитет на кредитното портфолио.

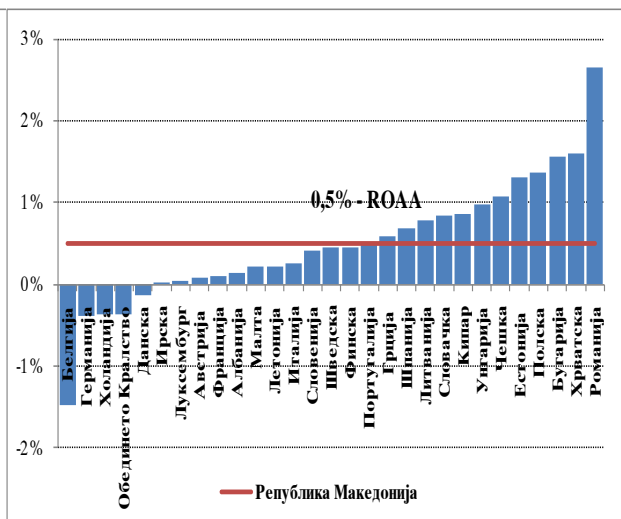
Така, во првото полугодие од 2009 година, повеќе од една третина од нето каматниот приход се користи за покривање на исправката на вредноста, што е повеќе за 13,8 процентни поени во однос на истиот период лани. Паралелно со тоа, зголемените оперативни трошоци на банките предизвикаа и намалување на оперативната ефикасност во работењето на банките. Така, показателот за односот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи (показателот „cost-to-income“) се зголеми од 57,3% (во првата половина од 2008 година), на 69,2% (во првата половина од 2009 година). Влошувањето на оперативната ефикасност се потврдува и преку намалената покриеност на некаматните расходи со нето каматен приход за 10,7 процентни поени, со што овој показател се сведе на 89,9%. Намалената профитабилност и оперативна ефикасност придонесе кон намалување на учеството на добивката во вкупните редовни приходи за 3,6 пати во однос на првите шест месеци од 2008 година, со што се сведе на 9,7% (во првите шест месеци од 2009 година).

Според вредноста на показателот за повратот на капиталот, банкарскиот систем на Република Македонија се наоѓа во долниот дел од групата анализирани земји⁵⁷ со позитивна стапка на поврат на капиталот. Наспроти ова, показателот за поврат на активата е сличен како и во банкарските системи од земјите од опкружувањето.

Графикон бр. 92
Споредба на повратот на капиталот, по
одделни земји

Графикон бр. 93
Споредба на повратот на активата, по
одделни земји

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките, Извештајот за стабилноста на банкарскиот сектор на ЕУ (EU banking sector stability), август 2009 и интернет-страниците на националните централни банки.

⁵⁷ Показателите за повратот на капиталот и активата за Република Македонија се пресметани со состојба на 30.06.2009 година, за Бугарија, Хрватска и Албанија се за 31.03.2009 година, а за сите останати земји се пресметани за 31.12.2008 година.

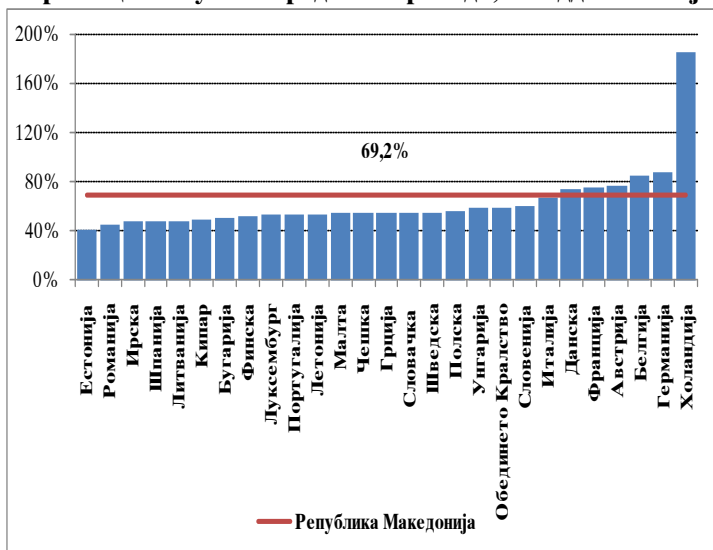
Банкарскиот систем на Република Македонија се одликува со релативно пониска оперативна ефикасност, во однос на поголем број од анализираните земји.

Нето каматната маргина⁵⁸ на ниво на банкарскиот систем забележа пад, што се должи на посилен годишен пораст на просечната каматносна актива од порастот на нето каматниот приход. На крајот на првото полугодие од 2009 година, каматноските средства се повисоки за 3,1% во однос на крајот на првото полугодие од 2008 година, додека во однос на крајот на 2008 година, забележаа пад од 0,7%, со што беше прекинат досегашниот процес на реструктурирање на некаматносна во каматносна актива. Сепак, каматноските средства се за 12.780 милиони денари поголеми од каматноските обврски, што овозможува создавање соодветен износ на каматна маргина за покривање на некаматните расходи на банките. Исто така, приходите и расходите по камата по единица каматносна актива и пасива се зголемија, што главно се должи на порастот на активните и пасивните каматни стапки.

На годишно ниво, нето каматната маргина се намали кај сите групи банки. Сепак, групата средни и мали банки остварија повисока нето каматна маргина во однос на просечната стапка за вкупниот банкарски систем.

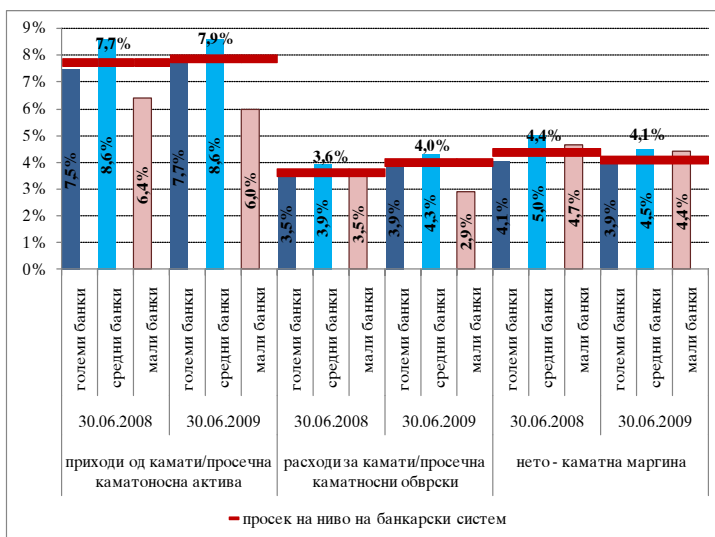
⁵⁸ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос помеѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива.

Графикон бр. 94
Споредба на показателот за односот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи, по одделни земји

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките, Извештајот за стабилноста на банкарскиот сектор на ЕУ, август 2009.

Графикон бр. 95
Нето каматна маргина

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Расчленување (декомпозиција) на каматниот распон

Расчленувањето на каматниот распон, односно неговото разложување на составните трошочни компоненти со цел да се измери нивниот релативен придонес за ширината на каматниот распон, се изврши со користење на следнава формула:

$$i^l - i^d = o + l + i^d r / (1 - r) + d + p + \tau \quad | \quad p - o - l - i^d r / (1 - r) - d$$

каде што,

i^l - активна каматна стапка;

i^d - пасивна каматна стапка;

o - однос меѓу оперативните трошоци и вкупните бруто-кредити (оперативните трошоци се пондерираат со учеството на вкупните бруто-кредити во вкупната актива);

l - однос меѓу исправката на вредноста и вкупните бруто-кредити;

r - стапка на задолжителна резерва;

d - однос меѓу премиите за осигурување депозити и вкупните бруто-кредити;

τ - стапка на данокот на добивка;

p - профитна маргина од кредитната активност на банките (се пресметува како остаток по пресметката на останатите компоненти).

Табела бр. 32

Расчленување (декомпозиција) на каматните распони во Македонија, за првата половина од 2008 и 2009 година

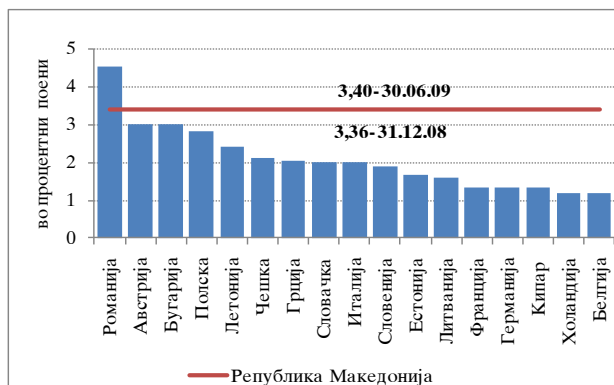
Декомпозиција на каматниот распон	30.06.2008		30.06.2009	
	во процентни поени	Процентуално учество на компонентите во каматниот распон	во процентни поени	Процентуално учество на компонентите во каматниот распон
Каматен распон	5,18	100,0%	4,77	100,0%
Трошковни компоненти (фактори)	5,53	106,7%	5,77	121,0%
Оперативни трошоци	3,22	62,0%	3,40	71,2%
Исправка на вредноста за покривање на загуби поради оштетување	1,39	26,8%	1,50	31,5%
Премии за осигурување на депозити	0,49	9,5%	0,37	7,8%
Задолжителна резерва	0,43	8,3%	0,50	10,6%
Профитна маргина од кредитната активност на банките, пред оданочување	-0,34	-6,7%	-1,00	-21,0%
Данок на добивка	0,00	0,0%	0,00	0,0%
Профитна маргина од кредитната активност на банките	-0,34	-6,7%	-1,00	-21,0%

Извор: пресметки на НБРМ врз основа на податоците доставени од банките.

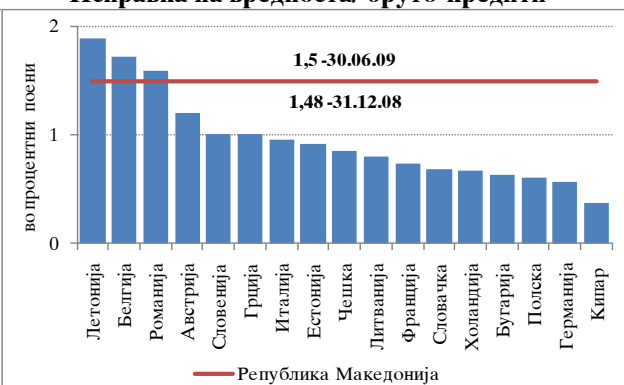
Анализата покажува дека каматниот распон не е доволен да се покријат трошочните компоненти, со што профитната маргина од кредитната активност на банките е негативна. Негативната профитна маргина од кредитната активност на банките се должи на повеќе заемни фактори: 1/ растот на оперативните трошоци; 2/ забавената кредитна активност; 3/ влошениот квалитет на кредитното портфолио, односно зголемената исправка на вредноста. Наведените фактори, и покрај растот на активните каматни стапки, придонесуваат стеснувањето на каматниот распон да биде на товар на профитната маргина од кредитната активност на банките.

Од трошочните компоненти, најголем дел од каматниот распон се однесува на оперативните трошоци, по што следи исправката на вредноста. Споредено на годишно ниво, се забележува пораст на учеството на оперативните трошоци и на исправката на вредноста во каматниот распон, за 0,2 и за 0,1 процентен поен, соодветно. Споредбата на придонесот на оперативните трошоци и на исправката на вредноста во создавањето на каматниот распон со одделни земји, покажува дека Република Македонија се наоѓа во близина на земјите коишто имаат високо учество на овие две трошочни компоненти во формирањето на каматниот распон.

Графикон бр. 96
Оперативни трошоци / бруто-кредити

Графикон бр. 97
Исправка на вредноста/ бруто-кредити

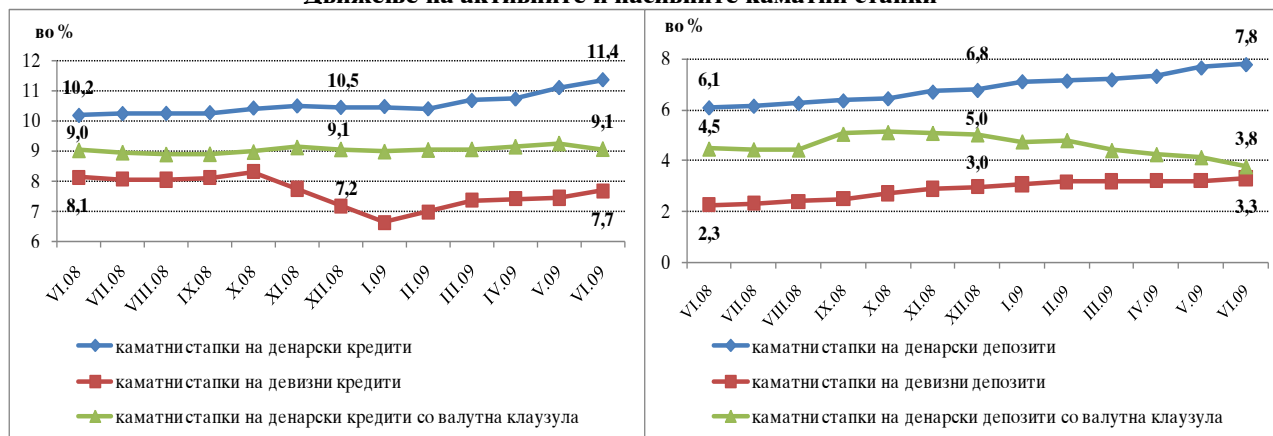
Извор: пресметки на НБРМ врз основа на податоците доставени од банките и Извештајот за стабилноста на банкарскиот сектор на ЕУ, ЕЦБ, август 2009 година.

Забелешка: податоците за сите земји се пресметани за 2008 година, со исклучок на податоците за Република Македонија коишто се однесуваат на првата половина од 2009 година и на 2008 година.

3.5.3 Движење на каматните стапки⁵⁹

Во првата половина од 2009 година, каматната политика на банките во Република Македонија беше под влијание на продлабочените ефекти од глобалната економска криза и соодветните мерки на монетарната политика. Најзабележителен пораст имаа каматните стапки на денарските кредити и депозити, коишто во споредба со јуни 2008 година, се зголемија за 1,2 процентни поена и 1,7 процентни поени, соодветно. Истовремено, каматните стапки на девизните депозити забележаа пораст од 1 процентен поен.

Графикон бр. 98
Движење на активните и пасивните каматни стапки

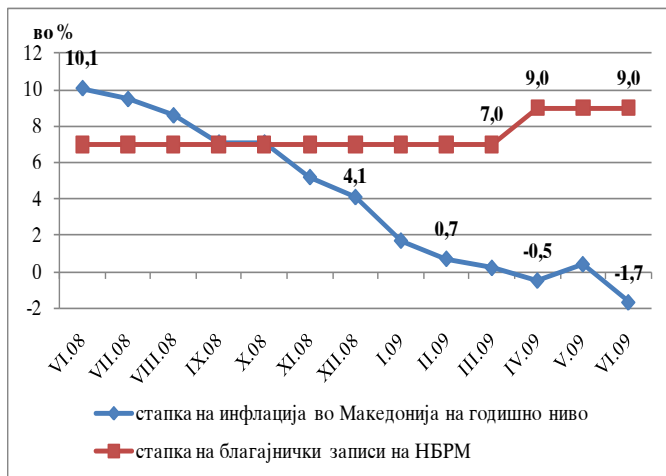

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁹ Во овој поднаслов се образложени движењета на каматните стапки на ниво на банкарскиот систем, додека движењата на каматните стапки по групи банки е прикажано во анексот бр. 18.

Растот на пасивните каматни стапки главно беше под влијание на стимулативната каматна политика од страна на банките со цел да се задржат постојните и да се привлечат нови штедачи. Притоа, растот на девизните пасивни каматни стапки, во услови на постојан пад на каматните стапки на меѓународните финансиски пазари, може да се објасни и со потребата од задржување и зголемување на депозитната база на банките при нејзина изразена валутна трансформација, карактеристична за последната година. Наспроти ова, дестимулативната политика на банките во однос на каматните стапки за денарските депозити со девизна клаузула, може да се објасни меѓу другото и со фактот што овие производи во одредена мера го „отежнуваат“ управувањето со активата и пасивата на банките (од аспект на влијанието врз изложеноста на банките на валутниот ризик, ликвидносниот ризик и ефектот врз нивната профитабилност).

Графикон бр. 99
Движење на каматната стапка на благајнички записи и на инфлација

Извор: НБРМ.

Порастот на пасивните каматни стапки имаше влијание врз порастот на активните каматни стапки (пред сè на денарските активни каматни стапки). Зголемувањето на активните каматни стапки беше и под значително влијание на продлабочените ефекти од глобалната економска криза, коишто се манифестираа преку негативните очекувања за: вкупната економска активност, кредитната способност на кредитобарателите, зголемената ризичност на кредитното портфолио на банките, очекувањата за перспективата на гранката на која ѝ припаѓа претпријатието, ризикот од нереализирање на обезбедувањето. Паралелно, каматната политика на банките беше и под влијание на мерките на монетарната политика во земјата (зголемувањето на каматната стапка на благајнички записи на почетокот на април 2009 година за 2 процентни поена, со што достигна ниво од 9%). Повеќето од овие фактори беа идентификувани и од страна на банките во Анкетата за кредитната активност за вториот квартал од 2009 година. Дополнително на ова, стабилизирањето на стапката на инфлација во првата половина од 2009 година, при што таа се спушти под 2%, а во два месеци (април и јуни 2009 година) беше и негативна, придонесе порастот на каматните стапки на реално ниво во суштина да биде поголем.

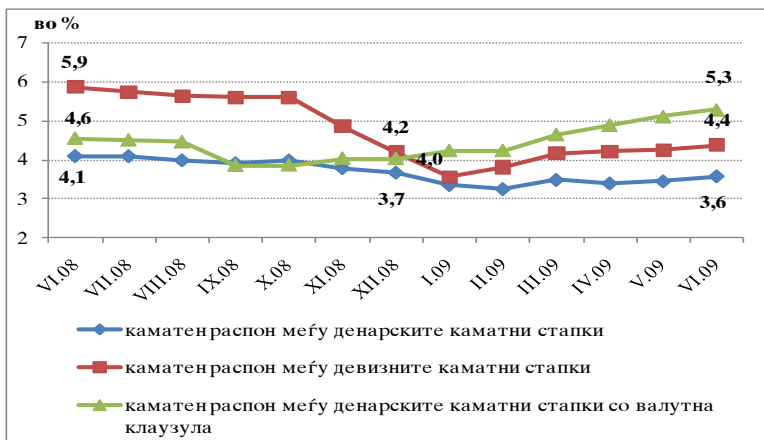
Во првите шест месеци од 2009 година, најизразено стеснување имаше распонот

меѓу девизните каматни стапки, додека стеснувањето на распонот на денарските каматни стапки беше со послаб интензитет. Од друга страна, распонот меѓу денарските каматни стапки со валутна клаузула се прошири.

Така, споредено на годишно ниво (јуни 2009 со јуни 2008 година), каматниот распон меѓу девизните каматни стапки забележа пад за 1,5 процентни поени, што се објаснува со растот на пасивните девизни каматни стапки, наспроти

падот на каматните стапки на девизните кредити. Како резултат на посилниот раст на денарските пасивни каматни стапки од растот на активните каматни стапки, каматниот распон меѓу денарските каматни стапки се намали само за 0,5 процентни поени. Од друга страна, каматниот распон меѓу денарските каматни стапки со валутна клаузула се зголеми за 0,7 процентни поени, што се должи на растот на денарските каматни стапки со валутна клаузула на кредитите, наспроти падот на денарските каматни стапки со валутна клаузула на депозитите.

Графикон бр. 100
Движење на каматниот распон во банкарскиот систем во Република Македонија

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

II. БАНКАРСКАТА СУПЕРВИЗИЈА ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД 2009 ГОДИНА

1. Регулаторна рамка на банкарската супервизија

Во доменот на унапредување на регулаторната рамка на банкарската супервизија, во првата половина од 2009 година, НБРМ изврши измени и дополнувања на следниве подзаконски акти:

- Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и соодветното Упатство;
- Одлуката за управување со кредитниот ризик и соодветното Упатство;
- Одлуката за управување со ликвидносниот ризик и соодветното Упатство;
- Одлуката за сигурноста на информативниот систем на банката.

Исто така, во овој период беше донесена и Одлуката за начинот и постапката за воспоставување и примена на програмата на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот.

1.1. Измени на методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот

Развојот на финансискиот пазар и сè поголемото присуство на информатичката технологија во секојдневното извршување на активностите на банките во Република Македонија придонесоа за појава на ризик од загуби настанати како резултат на грешки, измами, крајби или други слични непредвидени настани. Сите овие настани претставуваат изложеност на оперативен ризик чијашто материјализација може да предизвика значајни негативни ефекти врз целокупното работење на банките, особено доколку не биде обезбеден соодветен износ на капитал за негово покривање.

Од тие причини, согласно со акцискиот план на НБРМ за постепено воведување на Новата базелска капитална спогодба - Базел 2, во обем и длабочина што ќе бидат соодветни на карактеристиките на банкарскиот систем и условите на банкарскиот пазар во Република Македонија, на почетокот на 2009 година беше заокружена регулативата којашто предвидува обврска за утврдување на потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик од страна на банките. Согласно со Базел 2, оперативниот ризик е ризик од загуба поради несоодветни лица, несоодветни или слаби интерни процеси и системи или надворешни настани. Оваа дефиниција го вклучува правниот ризик како изложеност на прекршочни санкции, глоби или други казни заради преземени супервизорски мерки или приватни тужби. Дефиницијата на оперативниот ризик дадена од Базелскиот комитет не ги вклучува репутациониот и стратемскиот ризик.

Со измените на **Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот** се предвидува можноста за банките да изберат помеѓу два пристапа за утврдување на капиталот потребен за покривање на оперативниот ризик, и тоа: пристапот на базичен индикатор и стандардизираните пристап. Овие два пристапа се разликуваат според нивото на софистицираност на начинот на утврдување на потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик. При пресметките, кај двата пристапа се поаѓа од утврдување на т.н. базичен индикатор, што подразбира поврзување на големината на оперативниот ризик со остварените приходи и расходи на банката од редовното работење. Дополнително на ова, кај стандардизираните пристап, банката е должна да го подели своето работење во осум деловни линии (финансирање на правни лица, тргување и

продажба, банкарство на мало, комерцијално банкарство, платен промет и порамнување, услуги како агент, управување со актива и брокерски услуги на мало), при што базичниот индикатор се утврдува врз основа на приходите и расходите од редовното работење на банката за секоја одделна деловна линија каде што тие настанале. Со оглед на разликите во нивото на ризичност и можноста за остварување загуби кај одделни активности што ги врши банката, ваквата поделба на работењето на банките на осум деловни линии овозможува посоодветно поврзување на нивото на ризик и нивото на потребен капитал. Исто така, за разлика од пристапот на базичен индикатор, чијашто примена не е условена со исполнување одредени критериуми, банката може да го користи стандардизираниот пристап, само доколку исполнува низа критериуми, како што се: поделба на активностите по деловни линии според утврдени принципи и донесување соодветна политика; обезбедување целосно документиран систем за управување со оперативниот ризик; редовна независна проверка на системот за управување со оперативниот ризик од страна на службата за внатрешна ревизија и/или друштво за ревизија и сл.

Имајќи ја предвид новината што се воведува со оваа Одлука и потребата за соодветна подготовка од страна на банките заради нејзина ефикасна примена, предвидена е одложена примена на одредбите коишто се однесуваат на утврдувањето на потребниот капитал за покривање на оперативниот ризик, почнувајќи од 31.12.2011 година.

1.2. Измени на методологијата за управување со кредитниот ризик

Со **Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за управување со кредитниот ризик** попрецизно се определува начинот на вршење класификација и утврдување исправка на вредноста на вложувањата на банките во хартии од вредност расположливи за продажба. За овие изложености на кредитен ризик не се врши класификација според категоријата на ризик, туку во случај кога банката ќе оцени дека вложувањето е оштетено, ќе пресмета и ќе издвои исправка на вредноста еднаква на негативната разлика помеѓу објективната вредност и амортизираната набавна вредност.

Воедно, со оваа Одлука се воведува обврска за банките, во рамките на своите системи за управување со кредитниот ризик, да го дефинираат прифатливото ниво на покриеност на изложеноста на кредитен ризик кон физички лица со соодветен извор на отплата (висина на плата и други приходи). При дефинирањето на прифатливото ниво, банките треба да ги имаат предвид и релевантните показатели за движењето на трошоците за живот. Воедно, банките се должни на редовна основа да ја следат структурата на своето кредитно портфолио кон секторот „население“ според висината на изворот на отплата.

1.3. Измени на методологијата за управување со ликвидносниот ризик

Со **Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за управување со ликвидносниот ризик**, се овозможува банките да ги вклучуваат своите пласмани во инструментите на монетарната политика на Народната банка (со исклучок на задолжителната резерва во девизи), без оглед на нивната валута, во пресметките на стапките за утврдување на потребното минимално ниво на денарска или девизна ликвидност. Можноста за користењето на инструментите на НБРМ, без оглед на нивната валута, во исполнувањето на стапките за ликвидност, произлегува оттаму што тие имаат карактер на парични еквиваленти, односно се високоликвидни инструменти коишто лесно и без поголеми трошоци можат да се претворат во ликвидност во друга валута.

1.4. Измени на методологијата за сигурноста на информативниот систем на банката

Со Одлуката за изменување и дополнување на Одлуката за сигурноста на информативниот систем на банката попрецизно се дефинираат друштвата коишто вршат услуги на банките во доменот на функционирањето на нивните информативни системи. Во смисла на оваа Одлука, под друштво за услуги на банката за информативниот систем се подразбира:

- а) друштво за помошни услуги на банка чијашто претежна дејност е управување и водење систем за обработка на податоци и коешто врз основа на писмен договор, ги обработува и ги чува податоците за банката при извршувањето на банкарските и финансиските активности; и/или
- б) надворешно лице, кое врз основа на писмен договор, ги обработува и ги чува податоците за банката при извршувањето на банкарските и финансиските активности.

1.5. Програма на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот

Согласно со Законот за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, надзорните органи во Република Македонија надлежни за супервизија на спроведувањето на мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот од страна на субјектите утврдени со овој Закон, имаат право подетално да ја пропишат содржината на Програмата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот. Имајќи го предвид значењето на банкарскиот систем во борбата против спречувањето перење пари и финансирање на тероризмот, од особено значење е да се обезбедат услови за единствена и ефикасна примена на одредбите на Законот за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам, од страна на сите банки во земјата. Од тие причини, со **Одлуката за начинот и постапката за воспоставување и примена на програмата на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот** точно се утврдува начинот на примена на овој Закон, при што се поаѓа од природата на активностите коишто ги вршат банките и нивните карактеристики од аспект на можноста да бидат вклучени во перење пари и финансирање на тероризмот.

Со Одлуката се пропишуваат следниве позначајни аспекти на мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање тероризам:

- Точно утврдување на начинот на анализа на клиентот и формирање профил на ризик за секој клиент во рамките на кој се утврдува нивото на ризик од перење пари и финансирање тероризам поврзан со тој клиент;
- Вршење засилена анализа за одделни клиенти или видови деловен однос (политички изложени лица, кореспондентски банки, приватно банкарство, клиенти кои не се физички присутни при склучувањето или одвивањето на деловниот однос и слично);
- Утврдување на документите и податоците коишто банката е должна да ги чува;
- Точно утврдување на задачите и одговорностите на одговорното лице за спречување перење пари и финансирање тероризам;
- Воспоставување и примена на ефикасен план за обука на вработените во банката за сите значајни аспекти на перењето пари и финансирањето на тероризмот;

- Вклучување на активностите за ревизија на процесот на спречување перење пари и финансирање тероризам во годишниот план на ревизии на Службата за внатрешна ревизија.

2. Активности на банкарската супервизија

2.1. Лиценцирање - издавање дозволи и согласности на банките и штедилниците

Како резултат на редовните активности на НБРМ во доменот на лиценцирање на банките, во текот на првата половина од 2009 година, беа издадени следниве дозволи и согласности:

Вид на дозвола/согласност (банки)	издадени	одбиени	запрени
Именување членови на Управен одбор	13	/	2
Именување членови на Надзорен одбор	6	/	/
Измена на Статут	10	/	/
Издавање согласност за започнување со вршење финансиски активности	1	1	/
Измена на седиште на банка	3	/	/
Стекнување акции во банка чиј номинален износ надминува 5%, 10%, 20%, 33%, 50% и 75% од вкупниот број издадени акции со право на глас	1	/	/
Увид во записник на НБРМ	6	1	1
Вкупно	40	2	3

Вид на дозвола/согласност (штедилници)	издадени	одбиени	запрени
Преобразба на штедилница во банка	/	1	/
Измена на договор/изјава на друштво	3	/	/
Именување управител/директор	2	/	/
Вкупно	5	1	/

2.2. Супервизија на работењето на банките и штедилниците

Во првото полугодие од 2009 година беа извршени вкупно шеснаесет непосредни контроли на работењето на банките во Република Македонија. Од нив, седум беа контроли на ризиците во работењето на банките, додека девет контроли се однесуваа на усогласеноста на нивното работење со прописите.

Од извршените контроли на ризиците, три контроли во својот фокус го имаа целокупното работење на банките. Целта на овие контроли беше утврдување на профилот на ризик на банките, преку оценка на нивото на изложеност на одделните ризици со кои се

соочуваат банките, оценка на квалитетот на управувањето со ризиците, како и процена на очекуваната насока на движење на поодделните ризици од работењето во следниот период. Делумен карактер имаа четири контроли, од кои три претставуваа контроли на информативната сигурност на банките и начинот на управување со ризикот од несоодветност на информативните системи (ИТ-ризик), додека една контрола во својот фокус го имаше кредитниот ризик и ризикот од концентрација. Оцената на начинот на кој банките управуваат со ризиците од работењето опфати и проверка на примената на новите стандарди за организацијата и управувањето со банките произлезени од промените во регулаторната рамка коишто настанаа во текот на 2007 и 2008 година.

Примарен фокус на теренските контроли на ризиците беше процената на системот на внатрешни контроли и соодветноста на воспоставените системи за управување со ризиците, најмногу од аспект на нивната поддршка на растот на активностите карактеристични за 2007 и 2008 година. Во таа насока, со оглед на тоа дека растот на банките во најголем дел беше во доменот на кредитната поддршка на населението, посебно внимание беше ставено на начинот на кој банките управуваат со кредитниот ризик што произлегува од овој вид кредитна активност. Посебно внимание беше посветено на сегментот на следење на преземениот кредитен ризик и мерењето на кредитните загуби, со оглед на потенцијалното влијание на светската економска криза, а со тоа и можноста од поголема материјализација на кредитниот ризик во идниот период. Кредитниот раст подразбираше зголемена изложеност и на други ризици, како што се оперативниот ризик, ризикот од промена на каматните стапки, ликвидносниот ризик и ризикот од промената на девизните курсеви, коишто исто така беа во фокусот на теренските контроли на работењето на банките.

Од извршените теренски контроли може да се заклучи дека банките главно соодветно ги мерат загубите од одобрените кредити и дека солвентноста и ликвидноста на контролираните банки не е загрозна. Меѓутоа, кај некои од контролираните банки беа утврдени слабости во начинот на функционирањето на системот на внатрешни контроли, управувањето со ризиците и корпоративното управување. Беше утврдено дека органите на контролираните банки не успеале во целост да ги исполнат законски поставените задачи (што доведе до одредени неусогласености во нивното работење со Законот за банките) и не успеале да воспостават интегриран систем на управување со ризиците. Дополнително, со контролите беа утврдени слабости во системите на банките за спречување перење пари и финансирање тероризам, посебно во делот што се однесува на анализата на клиентите и идентификувањето и следењето на сомнителните трансакции.

Најчести неусогласености коишто се утврдени кај банките, согласно со контролите на усогласеноста на работењето со прописите, произлегуваат од Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити, Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам и одредени аспекти од регулативата којашто го уредува вршењето на платен промет со странство.

На почетокот на 2009 година отпочна примената на Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи и новата регулатива за управување со кредитниот ризик. Потребата да се утврди ефективност на примената на одредени позначајни аспекти од оваа регулатива, за кои е оценето дека би можеле да предизвикаат позначајни финансиски ефекти во билансите на банките или претставуваат значителни измени во системите на банките, беше основа за

иницирање делумни контроли. Контролите коишто се планира да се спроведат кај сите банки, започнаа на крајот на првото полугодие од 2009 година.

2.3. Преземени корективни активности кон банките и штедилниците

Во рамките на своите законски овластувања, а со цел да се одржат стабилноста и сигурноста на одделните банкарски институции и на банкарскиот систем во целина, НБРМ презема корективни активности кон банките и штедилниците кај кои се утврдени незаконитости, неправилности и неуредности во работењето.

Во првата половина од 2009 година, НБРМ изрече две писмени предупредувања кон една банка и една штедилница и две препораки кон две банки. Како резултат на утврдено непочитување на Законот за банките и соодветните подзаконски акти, во овој период беа водени и две постапки за посредување кон една банка и одговорните лица во банката и други лица сторители на прекршок и кон една штедилница и нејзините одговорни лица. Поради неуспешноста на една постапка за посредување во една банка, беше поднесено барање за поведување прекршочна постапка кон лица со посебни права и одговорности, а како последица на неуспешноста на една постапка за порамнување беше поднесено барање за поведување прекршочна постапка кон одговорно лице во една банка. Во анексот бр. 19 на овој Извештај е даден детален преглед на писмените предупредувања и препораки изречени од страна на НБРМ во текот на првата половина на 2009 година.

Покрај постапките за посредување и поведените прекршочни постапки за неусогласености со Законот за банките, согласно со законските овластувања, НБРМ спроведува постапки за порамнување и поведува прекршочни постапки кон банки и штедилници и според Законот за девизно работење, Законот за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити и Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризмот. Врз оваа основа, во периодот од 01.01.2009 година до 30.06.2009 година, беа спроведени вкупно 91 постапка за порамнување со сторители на прекршоци кај банки и штедилници. Од нив, 29 постапки произлегуваат од претходно иницирани постапки пред надлежните судови, коишто согласно со измените во регулативата за прекршоците, се вратени кај НБРМ на спроведување постапка на порамнување. Од вкупните спроведени постапки за порамнување, 79 се успешно спроведени, додека за 12 се поднесени барања за поведување прекршочна постапка, со оглед на негативниот исход на постапката за порамнување.

АНЕКСИ

Биланс на состојба - АКТИВА

Анекс бр. 1

во милиони денари

АКТИВА	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ПАРИЧНИ СРЕДСТВА, ПАРИ, ЗЛАТО И САЛДА КАЈ НБРМ	17.002	7.427	935	25.364
Денарски парични средства	7.534	3.389	647	11.570
Девизни парични средства	1.561	733	114	2.409
Благородни метали и други парични средства	0	1	0	1
Чекови и меници	10	15	0	25
Задолжителна резерва и задолжителни депозити	7.896	3.289	173	11.358
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА ТРГУВАЊЕ	822	158	0	980
Харити од вредности и други финансиски инструменти во денари чувани за тргување	569	3	0	572
Харити од вредности и други финансиски инструменти во странска валута чувани за тргување	65	91	0	156
Харити од вредности и други финансиски инструменти во денари со валутна клаузула чувани за тргување	187	64	0	251
ДЕРИВАТИ ЗА ТРГУВАЊЕ ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ	0	0	0	0
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ ПРЕКУ БИЛАНСОТ НА УСПЕХ	0	0	0	0
ВГРАДЕНИ ДЕРИВАТИ И ДЕРИВАТНИ СРЕДСТВА ЧУВАНИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИК	0	0	0	0
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЧУВАНИ ДО ДОСПЕВАЊЕ	3.781	1.221	1.181	6.183
Инструменти на пазарот на пари чувани до доспевање издадени од државата	0	69	0	69
Инструменти на пазарот на пари чувани до доспевање издадени од централната банка	0	1.095	976	2.071
Осиганати должнички инструменти чувани до доспевање издадени од државата	3.475	58	205	3.738
Осиганати должнички инструменти чувани до доспевање издадени од банки и шведилицы	306	0	0	306
ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА РАСПОЛОЖЛИВИ ЗА ПРОДАЖБА	6.979	4.311	1.715	13.004
Инструменти на пазарот на пари расположливи за продажба издадени од државата	1.711	1.108	528	3.348
Инструменти на пазарот на пари расположливи за продажба издадени од централната банка	3.835	2.809	815	7.458
Инструменти на пазарот на пари расположливи за продажба издадени од банки и шведилицы	0	60	0	60
Осиганати должнички инструменти расположливи за продажба издадени од државата	942	150	69	1.162
Осиганати должнички инструменти расположливи за продажба издадени од банки и шведилицы	306	0	0	306
Осиганати должнички инструменти расположливи за продажба издадени од осиганати финансиски друштва	0	13	0	13
Сопственички инструменти расположливи за продажба издадени од нефинансиски друштва	8	38	9	55
Сопственички инструменти расположливи за продажба издадени од банки и шведилицы	8	28	253	288
Сопственички инструменти расположливи за продажба издадени од осиганати финансиски друштва	166	104	35	305
Сопственички инструменти расположливи за продажба издадени од нерезиденти	2	2	6	10
ПЛАСМАНИ КАЈ ЦЕНТРАЛНАТА БАНКА	1.223	187	22	1.433
Депозити кај Централната банка	1.223	187	22	1.433
ПЛАСМАНИ ВО ФИНАНСИСКИ ДРУШТВА	18.850	8.494	4.745	32.089
Смејки кај домашни банки	1.380	1.243	702	3.324
Смејки кај домашни банки	1.386	1.244	703	3.333
Исправка на вредности на смејки кај домашни банки	-6	-1	-2	-9
Смејки кај странски банки	16.361	6.332	1.549	24.242
Смејки кај странски банки	16.362	6.335	1.549	24.246
Исправка на вредности на смејки кај странски банки	-1	-2	-1	-4
Депозити во нерезидентни-финансиски друштва	37	79	2	118
Депозити во нерезидентни-финансиски друштва	37	79	2	118
Кредити на домашни банки	0	130	2.405	2.535
Кредити на домашни банки	0	130	2.437	2.568
Исправка на вредности (оштетување на средствата) на кредити на домашни банки	0	0	-33	-33
Кредити на шведилицы	990	0	0	990
Кредити на шведилицы	993	0	0	993
Исправка на вредности (оштетување на средства) на кредити на шведилицы	-3	0	0	-3
Кредити на друштва за осигурување	0	1	0	1
Кредити на друштва за осигурување	0	1	0	1
Кредити на други финансиски друштва	24	123	0	147
Кредити на други финансиски друштва	24	134	0	159
Исправка на вредности на кредити на други финансиски друштва	-1	-11	0	-11
Кредити на нерезидентни-финансиски друштва	0	576	74	650
Кредити на нерезидентни-финансиски друштва	0	576	74	650
Побарувања по оштетени побарувања (факторинг и форфейтирање) од нерезидентни финансиски друштва	8	0	0	8
Побарувања по оштетени побарувања (факторинг и форфейтирање) од нерезидентни финансиски друштва	9	0	0	9
Исправка на вредности на побарувања по оштетени побарувања (факторинг и форфейтирање) од нерезидентни финансиски друштва	-1	0	0	-1
Сомнителни и спорни побарувања од финансиски друштва	51	10	13	74
Сомнителни и спорни побарувања од финансиски друштва	77	32	120	228
Исправка на вредности на сомнителните и спорни побарувања од финансиски друштва	-26	-22	-106	-155

Биланс на состојба - АКТИВА (продолжува)

Анекс бр. 1
во милиони денари

ПЛАСМАНИ ВО НЕФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	108.596	44.244	2.832	155.673
Кредити на нефинансиски друштва	64.639	23.484	1.234	89.356
Кредити на нефинансиски друштва	67.250	24.043	1.283	92.576
Акумулирана амортизација на кредити на нефинансиски друштва	-62	-110	-3	-174
Исправка на вредноста на кредити на нефинансиски друштва	-2.550	-450	-46	-3.045
Кредити на сектор - држава	112	21	0	134
Кредити на сектор - држава	113	21	0	134
Кредити на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	60	25	1	86
Кредити на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	62	25	1	88
Исправка на вредноста на кредити на непрофитните институции кои им служат на домаќинствата	-2	0	0	-2
Кредити на домаќинствата	42.289	18.370	1.454	62.113
Кредити на домаќинствата	42.660	18.905	1.487	63.052
Акумулирана амортизација на кредитите на домаќинствата	-164	-119	-1	-284
Исправка на вредноста на кредитите на домаќинствата	-206	-416	-32	-654
Побарувања за плаќање извршени по дадени авали на хартии од вредност и гаранции	12	5	14	32
Побарувања за плаќање извршени по дадени авали на хартии од вредност и гаранции	12	8	14	34
Исправка на вредноста на побарувањата за плаќање извршени по дадени авали на хартии од вредност и гаранции	0	-2	0	-2
Побарувања по откупуени побарувања (факторинг и форфейтирање) на нефинансиски друштва	10	78	0	88
Побарувања по откупуени побарувања (факторинг и форфейтирање) на нефинансиски друштва	10	78	0	88
Пласмани на нефинансиски друштва - нерезидентни	1	39	3	43
Пласмани на нефинансиски друштва - нерезидентни	1	39	3	43
Пласмани на домаќинства - нерезидентни	0	0	1	1
Пласмани на домаќинства - нерезидентни	0	0	1	1
Сомнителни и спорни побарувања од нефинансиски субјекти	2.344	2.442	133	4.919
Сомнителни и спорни побарувања од нефинансиски субјекти	9.905	3.978	798	14.681
Исправка на вредноста на сомнителните и спорни побарувања од нефинансиски субјекти	-7.561	-1.536	-665	-9.762
Група исправка на вредноста на портфолиото на мали кредити	-871	-220	-8	-1.100
ПОБАРУВАЊА ВРЗ ОСНОВА НА КАМАТИ	776	428	44	1.248
Побарувања врз основа на камати од кредити и пласмани во денари	300	180	19	499
Побарувања за камати врз основа на кредити и пласмани во странска валута	150	74	3	227
Побарувања врз основа на камати на кредити во денари со девизна клаузула	270	161	16	447
Побарувања врз основа на камати од хартии од вредност во денари	32	11	6	49
Побарувања врз основа на камати од хартии од вредност во денари до валутна клаузула	9	0	0	10
Побарувања врз основа на камати од останими финансиски инструменти	7	3	0	10
Побарувања врз основа на камати на депозити во странска валута	7	0	0	7
Побарувања врз основа на камати на сомнителни и спорни побарувања	0	-2	0	-2
ВЛОЖУВАЊА ВО ПРИДРУЖЕНИ ДРУШТВА, ПОДРУЖНИЦИ И ЗАЕДНИЧКИ ВЛОЖУВАЊА	156	0	0	156
Вложувања во придружени друштва	125	0	0	125
Вложувања во подружници	31	0	0	31
ОСТАНАТА АКТИВА	732	764	111	1.607
Побарувања врз основа на провизи и надоместоци	49	58	16	123
Сомнителни и спорни побарувања врз основа на провизи и надоместоци	8	2	0	10
Одложени даночни средства	2	0	0	2
Други средства	65	76	8	149
Побарувања од кувачи и други побарувања	426	340	51	817
Одложени приходи, однапред платени трошоци и времени сметки	181	289	36	506
ПРЕЗЕМЕНИ СРЕДСТВА ВРЗ ОСНОВА НА НЕПЛАТЕНИ ПОБАРУВАЊА	1.565	716	402	2.682
Преземени средства врз основа на неплатени побарувања	1.565	716	402	2.682
НЕМАТЕРИЈАЛНИ СРЕДСТВА	302	354	75	731
Основачки вложувања	0	0	1	1
Патенти, лиценци и концесии	114	124	11	249
Софтвер	678	359	107	1.144
Други права	7	137	2	146
Други сивки на нематеријални средства	27	26	9	62
Акумулирана амортизација на нематеријалните средства	-524	-292	-55	-871
Општеување на нематеријалните средства	0	0	0	0
ОСНОВНИ СРЕДСТВА (НЕДВИЖНОСТИ И ОПРЕМА)	3.951	2.865	1.031	7.848
Земјиниште	0	0	0	0
Градежни објекти	3.366	2.059	889	6.314
Опрема	3.106	1.759	448	5.313
Други сивки на недвижности и опрема	450	95	89	634
Недвижности и опрема во подготовка	235	186	81	502
Акумулирана амортизација на основните средства	-3.206	-1.234	-475	-4.915
Општеување на недвижностите и опремата	0	0	0	0
НЕТЕКОВНИ СРЕДСТВА КОИ СЕ ЧУВААТ ЗА ПРОДАЖБА	0	0	0	0
КОМИСИОНО РАБОТЕЊЕ	-21	2	-348	-367
Денарски побарувања по работи во име и за сметка на други	3.893	2.277	748	6.918
Побарувања по работи во име и за сметка на други во странска валута	387	1	504	891
Денарски обврски по работи во име и за сметка на други	-3.911	-2.095	-990	-6.997
Обврски по работи во име и за сметка на други во странска валута	-387	0	-609	-996
Оперативни трошоци за работење во име и за сметка на други	0	114	5	118
Приходи за работење во име и за сметка на други	-2	-295	-5	-301
НЕПРИЗНАЕНА ЗАГУБА ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ	0	-279	-8	-286
ВКУПНА АКТИВА	164.714	70.893	12.737	248.345

Биланс на состојба - ПАСИВА

Анекс бр. 1
во милиони денари

ПАСИВА	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ОБВРСКИ ЗА ТРГУВАЊЕ И ФИНАНСИСКИ ОБВРСКИ ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ ПРЕКУ БИЛАНСОТ НА УСПЕХ ОПРЕДЕЛЕНИ КАКО ТАКВИ ПРИ ПОЧЕТНОТО ПРИЗНАВАЊЕ	0	0	0	0
ДЕРИВАТНИ ОБВРСКИ ЧУВАНИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИК	0	0	0	0
ДЕПОЗИТИ НА ФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	6.195	8.663	428	15.286
Депозити на домашни банки	666	609	6	1.280
Депозити на штедилници	152	60	0	213
Депозити на осигурителни друштва	1.746	2.018	68	3.832
Депозити на пензиски фондови	412	721	30	1.163
Депозити на друштва финансиски друштва	961	243	106	1.310
Депозити на нерезидентни-финансиски друштва	1.625	4.710	206	6.541
Ограничени депозити и други депозити на финансиски друштва	634	302	11	947
ДЕПОЗИТИ ПО ВИДУВАЊЕ НА НЕФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	48.433	14.513	2.724	65.670
Тековни сметки и депозити по видување на нефинансиски друштва во денари	13.081	4.541	1.064	18.687
Тековни сметки и депозити по видување од сектор-држава во денари	994	21	65	1.079
Тековни сметки и депозити по видување на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата во денари	1.067	244	45	1.355
Тековни сметки и депозити по видување на домаќинствата во денари	9.486	2.898	472	12.856
Тековни сметки и депозити по видување на нерезидентни во денари	304	69	38	411
Тековни сметки и депозити по видување на нефинансиски друштва во сиранска валута	4.635	1.939	294	6.868
Тековни сметки и депозити по видување од сектор-држава во сиранска валута	14	0	0	14
Тековни сметки и депозити по видување на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата во сиранска валута	187	64	6	258
Тековни сметки и депозити по видување на домаќинствата во сиранска валута	15.272	3.991	458	19.720
Тековни сметки и депозити по видување на нерезидентни во сиранска валута	1.157	493	225	1.875
Ограничени депозити и други депозити на нефинансиските субјекти	2.237	253	56	2.546
КРАТКОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НА НЕФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	67.437	23.473	1.716	92.625
Денарски краткорочни депозити на нефинансиски друштва	4.420	2.227	255	6.902
Денарски краткорочни депозити на сектор-држава	112	92	1	205
Денарски краткорочни депозити на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	392	202	29	624
Денарски краткорочни депозити на домаќинства	15.298	3.296	486	19.080
Денарски краткорочни депозити на нефинансиски друштва-нерезидентни	36	1	0	36
Краткорочни депозити на нефинансиски друштва во сиранска валута	4.892	2.272	45	7.209
Краткорочни депозити во сиранска валута на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	33	0	0	33
Краткорочни депозити во сиранска валута на домаќинства	35.074	9.391	411	44.875
Краткорочни депозити во сиранска валута на нерезидентни - нефинансиски субјекти	187	502	29	719
Денарски краткорочни депозити со валутна клаузула на нефинансиски друштва	5.574	4.469	381	10.424
Денарски краткорочни депозити со валутна клаузула на сектор-држава	0	16	0	16
Денарски краткорочни депозити со валутна клаузула на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	0	81	0	81
Денарски краткорочни депозити со валутна клаузула на домаќинства	0	76	0	76
Денарски краткорочни депозити со валутна клаузула на нерезидентни - нефинансиски субјекти	0	0	49	49
Ограничени депозити на нефинансиски субјекти до една година	1.418	850	29	2.297

Биланс на состојба - ПАСИВА (продолжува)

Анекс бр. 1
во милиони денари

ДОЛГОРОЧНИ ДЕПОЗИТИ НА НЕФИНАНСИСКИ СУБЈЕКТИ	11.827	5.974	458	18.260
Денарски долгорочни депозити на нефинансиски друштва	594	192	6	792
Денарски долгорочни депозити на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	12	0	0	12
Денарски долгорочни депозити кои им служат на домаќинства	2.574	1.613	282	4.470
Денарски долгорочни депозити на нерезидентни - нефинансиски субјекти	0	5	0	5
Долгорочни депозити во странска валута на нефинансиски друштва	0	165	0	165
Долгорочни депозити во странска валута на домаќинства	5.559	3.046	86	8.691
Долгорочни депозити во странска валута на нерезидентни - нефинансиски субјекти	12	87	1	100
Денарски долгорочни депозити со валутна клаузула на нефинансиски друштва	92	40	0	132
Денарски долгорочни депозити со валутна клаузула на сектор - држава	0	61	0	61
Денарски долгорочни депозити со валутна клаузула на домаќинства	0	5	0	5
Ограничени депозити на нефинансиски субјекти над една година	2.984	760	83	3.827
ИЗДАДЕНИ ДОЛЖНИЧКИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	630	300	0	930
Издадени осиганати должнички хартии од вредност	630	300	0	930
ОБВРСКИ ПО КРЕДИТИ	4.810	7.219	1.399	13.427
Обврски по кредити кон финансиски друштва	1.430	2.538	84	4.052
Обврски по кредити кон сектор-држава	1.411	1.117	204	2.733
Обврски по кредити кон осиганати сектори-резидентни	0	22	0	22
Обврски по кредити кон нерезидентни	1.968	3.536	1.108	6.612
Обврски по финансиски лизинг кон финансиски друштва	0	0	3	3
Обврски по финансиски лизинг кон осиганати сектори-резидентни	0	5	0	5
КОМПОНЕНТА НА ОБВРСКИ ПО ОСНОВ НА ХИБРИДНИ ИНСТРУМЕНТИ	0	183	0	183
Компоненти на обврски по основ на хибридни инструменти во странска валута	0	183	0	183
СУБОРДИНИРАНИ ОБВРСКИ И КУМУЛАТИВНИ ПРИОРИТЕТНИ АКЦИИ	4.446	581	0	5.027
Субординирани обврски во странска валута	4.338	581	0	4.919
Кумулативни приоритетни акции	108	0	0	108
ОБВРСКИ ВРЗ ОСНОВА НА КАМАТИ	807	496	52	1.354
Обврски врз основа на камати од обврските по кредити	28	36	10	74
Обврски по камати од депозитите по видување и итековните сметки	54	35	1	91
Обврски по камати од орочени депозити	692	393	40	1.125
Обврски врз основа на камати од хибридни инструменти	0	4	0	4
Обврски врз основа на камати од субординиран долг	26	27	0	53
Обврски врз основа на камати од други инструменти	5	0	0	5
Обврски за камати за издадени хартии од вредност	2	0	0	2
ОСТАНАТИ ОБВРСКИ	1.385	799	152	2.335
Обврски врз основа на провизии и надоместии	1	2	3	6
Пресметани расходи, разграничени приходи и времени сметки	615	454	85	1.154
Осиганати обврски	769	343	64	1.175
ПОСЕБНА РЕЗЕРВА И РЕЗЕРВИРАЊА	903	97	15	1.015
Посебна резерва	903	97	15	1.015
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ	16.614	8.382	5.739	30.735
Акционерски капитал	8.746	7.058	5.270	21.074
Резервен фонд	5.092	1.230	861	7.183
Задржана добивка/акумулирана загуба	2.693	816	-277	3.232
Ревалоризациски резерви	82	1	14	97
Тековна загуба	0	-723	-129	-851
ТЕКОВНА ДОБИВКА	1.229	214	55	1.497
ВКУПНА ПАСИВА	164.714	70.893	12.737	248.345

во милиони денари

БИЛАНС НА УСПЕХ	Група големи банки	Група средни банки	Група мали банки	Вкупно
ПРИХОДИ ОД КАМАТИ	6.127	2.665	334	9.126
Приходи од камати од нефинансиски друштва	2.757	1.193	88	4.038
Приходи од камати од приватни нефинансиски друштва	2.742	1.182	88	4.011
Приходи од камати од јавни нефинансиски друштва	15	11	0	26
Приходи од камати од сектор-држава	193	82	37	312
Приходи од камати од централна влада	193	81	37	311
Приходи од камати од локална самоуправа	0	1	0	1
Приходи од камати од непрофитни институции кои им служат на домаќинствата	3	1	0	4
Приходи од камати од финансиски друштва	423	175	113	712
Приходи од камати од централна банка	225	128	66	419
Приходи од камати од банки	160	39	47	246
Приходи од камати од ипседелници	37	0	0	37
Приходи од камати од други финансиски друштва	1	9	0	10
Приходи од камати од домаќинства	2.414	1.225	81	3.721
Приходи од камати од самостојни вршијатели на дејност со личен труд	5	266	2	272
Приходи од камати од физички лица	2.410	959	80	3.449
Приходи од камати од нерезиденци	50	16	7	72
Приходи од камати од финансиски друштва-нерезиденци	50	16	7	72
Исправка на вредноста (загуби поради оштетување) на приходите од камати на нето основа	287	-27	8	268
РАСХОДИ ЗА КАМАТИ	-2.801	-1.221	-82	-4.105
Расходи за камати за нефинансиски друштва	-506	-305	-18	-829
Расходи за камати за приватни нефинансиски друштва	-446	-266	-16	-728
Расходи за камати за јавни нефинансиски друштва	-59	-39	-2	-101
Расходи за камати за сектор-држава	-19	-19	-1	-39
Расходи за камати за централна влада	-19	-19	-1	-38
Расходи за камати за локална самоуправа	0	-1	0	-1
Расходи за камати за фондови за социјално осигурување	0	0	0	0
Расходи за камати за непрофитните институции кои им служат на домаќинствата	-17	-8	-1	-26
Расходи за камати за финансиски друштва	-254	-199	-8	-461
Расходи за камати за централна банка	-1	0	0	-1
Расходи за камати за банки	-161	-79	-1	-240
Расходи за камати за ипседелници	-2	-1	0	-3
Расходи за камати за осигурувателни друштва	-45	-62	-2	-109
Расходи за камати за пензиски фондови	-11	-14	-1	-26
Расходи за камати за други финансиски институции	-35	-42	-4	-81
Расходи за камати за домаќинства	-1.781	-509	-39	-2.329
Расходи за камати за самостојни вршијатели на дејност со личен труд	-2	0	0	-2
Расходи за камати за физички лица	-1.779	-509	-39	-2.327
Расходи за камати за нерезиденци	-224	-181	-16	-421
Расходи за камати за нефинансиски друштва - нерезиденци	-27	-38	-3	-67
Расходи за камати за сектор држава - нерезиденци	-1	-1	0	-2
Расходи за камати за финансиски друштва - нерезиденци	-189	-135	-13	-337
Расходи за камати за домаќинства - нерезиденци	-8	-7	0	-15
НЕТО ПРИХОДИ ОД КАМАТИ	3.326	1.444	251	5.021
НЕТО ПРИХОДИ ОД ПРОВИЗИИ И НАДОМЕСТОЦИ	1.045	384	85	1.514
Приходи од провизии и надоместоци	1.214	507	125	1.846
Расходи од провизии и надоместоци	-170	-123	-40	-332
НЕТО ПРИХОДИ ОД ТРГУВАЊЕ	146	-4	6	148
Нето приходи од средствата и обврските за тргување	9	-4	0	5
Реализирани нето-приходи од средствата и обврските за тргување	8	-4	0	4
Нереализирани нето-приходи од средствата и обврските за тргување	1	0	0	1
Нето приходи од деривативните средства и обврски чувани за тргување	4	0	0	4
Реализирани нето приходи од деривативните средства и обврски чувани за тргување	4	0	0	4
Нето каматен приход од финансиските средства и обврски чувани за тргување	133	0	6	139
Приходи од камати од вложувањата во хартии од вредност чувани за тргување	133	3	6	142
Расходи за камати од финансиски обврски чувани за тргување	0	-3	0	-3
НЕТО ПРИХОДИ ОД ДРУГИ ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТИ	0	0	0	0
ЕВИДЕНТИРАНИ ПО ОБЈЕКТИВНА ВРЕДНОСТ	0	0	0	0
НЕТО ПРИХОДИ ОД КУРСНИ РАЗЛИКИ	192	110	17	318
Реализирани нето приходи од курсни разлики	163	-328	15	-151
Нереализирани нето приходи од курсни разлики	6	435	4	445
Нето приходи од девизно валутно работење	22	3	-1	24
ОСТАНАТИ ПРИХОДИ ОД ДЕЈНОСТА	409	153	61	623
Приходи врз основа на дивиденди и котирали вложувања	19	31	15	64
Добивка од продажба на финансиските средства расположливи за продажба	1	0	0	2
Котирали добивки реализирани од продажба на средства	17	1	0	18
Ослободување на посебната резерва за вонбилансна изложеност	233	36	20	290
Ослободување на останати резервирања	0	0	0	0
Приходи по други основи	96	47	22	164
Најлајстени претходно оштетени побарувања	39	29	4	73
Вонредни приходи	3	9	0	12
ЗАГУБИ ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ -ИСПРАВКА НА ВРЕДНОСТА НА ФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА	-1.101	-813	-91	-2.005
Исправка на вредноста (загуби поради оштетување) на финансиски средства	-4.108	-1.162	-294	-5.564
Исправка на вредноста (загуби поради оштетување) на финансиските средства на поединечна основа	-3.302	-1.012	-282	-4.595
Исправка на вредноста (загуби поради оштетување) на финансиските средства на групна основа	-807	-150	-12	-969
Ослободување на исправката на вредноста (загуби поради оштетување) на финансиските средства	3.008	627	211	3.846
Ослободување на исправката на вредноста (загуби поради оштетување) на финансиските средства на поединечна основа	3.002	614	207	3.822
Ослободување на исправката на вредноста (загуби поради оштетување) на финансиските средства на групна основа	6	14	4	24
Нереализирана исправка на вредноста	0	-279	-8	-286
ЗАГУБИ ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ НА НЕФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА	0	-1	0	-1
Исправка на вредноста (загуби поради оштетување) на нефинансиските средства	0	-1	0	-1
ТРОШОЦИ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ	-1.051	-725	-171	-1.947
АМОРТИЗАЦИЈА	-271	-193	-39	-503
ОСТАНАТИ РАСХОДИ НА ДЕЈНОСТА	-1.465	-864	-194	-2.523
Општии и административни трошоци	-791	-684	-153	-1.627
Премии за осигурување на депозити	-294	-88	-8	-390
Посебна резерва за вонбилансна изложеност	-280	-35	-20	-335
Останати резервирања	-2	-4	0	-6
Расходи по други основи	-96	-48	-9	-153
Вонредни расходи	-3	-4	-4	-11
ТЕКОВНА ДОБИВКА/ЗАГУБА	1.229	-509	-74	646

Структура на кредитите на нефинансиски субјекти

во милиони денари

Датум	Опис	Вкупно	Вкупно		Претпријатија		Население		Други комитенти	
			Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни	Денарски	Девизни
31.12.2008	Достасани кредити	1.907	1.403	504	1.025	470	377	34	1	1
	Краткорочни кредити	52.165	42.827	9.337	26.954	9.288	15.798	13	76	37
	Долгорочни кредити	102.501	75.400	27.101	32.810	22.745	42.458	4.036	131	320
	Нефункционални кредити	11.335	9.848	1.487	6.280	1.237	3.295	245	272	5
	Вкупно бруто кредити	167.908	129.478	38.430	67.069	33.739	61.928	4.328	480	363
	Резерви за потенцијални загуби	-13.636								
	Вкупно нето кредити	154.272								
30.06.2009	Достасани кредити	2.832	2.242	590	1.099	567	1.140	23	3	0
	Краткорочни кредити	40.406	31.472	8.934	26.349	8.919	5.114	9	10	6
	Долгорочни кредити	112.778	87.790	24.988	34.519	21.248	53.166	3.689	105	52
	Нефункционални кредити	14.681	11.182	3.499	6.388	3.156	4.732	343	62	-
	Вкупно бруто кредити	170.698	132.686	38.012	68.355	33.890	64.152	4.064	180	58
	Исправка на вредност	-14.566								
	Акумулирана амортизација на кредити	-459								
	Вкупно нето кредити	155.673								
Пораст 30.06.2009/ 31.12.2008	Апсолутен пораст на бруто кредити	2.790	3.208	-418	1.285	150	2.224	-264	-301	-305
	Пораст во %	1,7%	2,5%	-1,1%	1,9%	0,4%	3,6%	-6,1%	-62,6%	-84,0%
	Структура на порастот		115,0%	-15,0%	89,5%	10,5%	113,5%	-13,5%	49,7%	50,3%

Анекс бр.4

Структура на депозити на нефинансиски субјекти

во милиони денари

Опис (30.06.2009)	Вкупно	Вкупно			Население			Претпријатија			Останати сектори		
		Денари	Клаузула	Девизи	Денари	Клаузула	Девизи	Денари	Клаузула	Девизи	Денари	Клаузула	Девизи
Депозити по видување	65.670	34.698	0	30.972	12.884	-	19.744	18.949	0	9.014	2.865	-	2.214
Краткорочни депозити	92.625	27.549	10.750	54.326	19.332	76	45.991	7.348	10.517	7.531	870	157	804
Долгорочни депозити	18.260	6.376	342	11.542	4.731	5	10.326	1.546	276	430	98	61	786

Структурни карактеристики на изложеноста на кредитен ризик по одделни групи банки (сектор, валута и ставки кои ја сочинуваат изложеноста)

Структури на изложеноста на кредитен ризик		31.12.2008			30.06.2009			Промена на структурното учество (во процентни поени)		
		Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки	Големи банки	Средни банки	Мали банки
Секторска структура на изложеноста на кредитен ризик	Претпјатија и останати комитенти	49,8%	45,6%	19,6%	51,1%	45,8%	18,0%	1,3	0,2	-1,6
	Население и трговци поединци	30,8%	34,2%	16,2%	31,4%	33,3%	15,6%	0,6	-1,0	-0,6
	Финансиски институции и држава	19,4%	20,2%	64,2%	17,5%	21,0%	66,4%	-1,9	0,8	2,2
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0	0,0	0,0
Валутна структура на изложеноста на кредитен ризик	Денарска изложеност	48,2%	46,6%	56,5%	47,0%	40,2%	52,0%	-1,2	-6,3	-4,5
	Денарска изложеност со девизна клаузула	32,0%	25,9%	16,6%	22,2%	32,3%	17,6%	-9,7	6,4	1,0
	Девизна изложеност	19,8%	27,5%	26,9%	30,7%	27,4%	30,4%	10,9	-0,1	3,5
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0	0,0	0,0
Структура на изложеноста на кредитен ризик според одделните ставки на изложеност	Редовни кредити	66,5%	78,9%	57,6%	71,0%	75,8%	61,4%	4,5	-3,1	3,7
	Нефункционални кредити	4,4%	3,6%	8,0%	5,3%	5,9%	7,5%	0,9	2,3	-0,5
	Други побарувања и редовна камата	12,0%	9,4%	29,4%	6,7%	10,2%	26,4%	-5,3	0,8	-2,9
	Вонбилансни ставки	17,1%	8,2%	5,0%	17,0%	8,1%	4,6%	-0,1	0,0	-0,3
	Вкупно	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0	0,0	0,0

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик

во милиони денари

Позиции	31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	30.06.2006	31.12.2006	30.06.2007	31.12.2007	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009
A	91.394	100.541	108.913	119.118	143.707	174.139	198.617	212.827	215.279	217.024
B	12.025	14.495	16.487	20.564	21.931	24.535	25.484	30.039	32.467	26.240
B	4.826	5.074	4.473	4.328	3.807	3.711	4.469	4.706	6.531	7.690
Г	4.191	3.761	4.420	4.075	3.435	3.597	3.219	3.243	3.884	3.445
Д	6.744	6.593	6.403	6.978	6.308	6.341	5.867	6.064	6.517	8.854
Вкупна кредитна изложеност	119.179	130.464	140.696	155.063	179.188	212.323	237.656	256.879	264.677	263.252
Пресметани загуби поради оштетување на средствата	11.591	11.600	11.753	12.670	11.762	12.598	12.690	14.437	15.341	17.090
вкупно В,Г,Д	15.761	15.428	15.296	15.381	13.550	13.649	13.555	14.013	16.932	19.989
вкупно Г,Д	10.935	10.354	10.823	11.053	9.743	9.938	9.086	9.307	10.401	12.299
вкупно В и Г	9.017	8.835	8.893	8.403	7.242	7.308	7.688	7.949	10.415	11.135
% на В,Г,Д во вк. кред. изл.	13,22	11,83	10,87	9,92	7,60	6,43	5,70	5,46	6,40	7,59
% на Г,Д во вк. кред. изл.	9,18	7,94	7,69	7,13	5,40	4,68	3,82	3,62	3,93	4,67
% на В и Г во вк. кред. изл.	7,57	6,77	6,32	5,42	4,00	3,44	3,23	3,09	3,93	4,23
% на Г во вк. кред. изл.	3,52	2,88	3,14	2,63	1,90	1,69	1,35	1,26	1,47	1,31
% на Д во вк. кред. изл.	5,66	5,05	4,55	4,50	3,50	2,99	2,47	2,36	2,46	3,36
% на В во вк. кред. изл.	4,05	3,89	3,18	2,79	2,10	1,75	1,88	1,83	2,47	2,92
просечна ризичност (заг. оштет. /вк. излож.)	9,73	8,89	8,35	8,17	6,60	5,93	5,34	5,35	5,82	6,49
Сопствени средства	19.397	21.106	21.292	22.085	23.604	27.602	27.721	30.209	33.912	34.565
% на В,Г,Д во сопствени средства	81,25	73,10	71,84	69,64	57,40	49,45	48,90	30,81	49,93	57,83
% на Г,Д во сопствени средства	56,37	49,06	50,83	50,05	41,30	36,00	32,78	30,80	30,67	35,58
% на В и Г во сопствени средства	46,49	41,86	41,77	38,05	30,70	26,48	27,73	26,31	30,71	32,22
% на Г во сопствени средства	21,61	17,82	20,76	18,45	14,60	13,03	11,61	10,73	11,45	9,97
% на Д во сопствени средства	34,77	31,24	30,07	31,60	26,70	22,97	21,17	20,07	19,22	25,61
% на В во сопствени средства	24,88	24,04	21,01	19,60	16,10	13,44	16,12	15,58	19,26	22,25
% на нето В,Г,Д во сопствени средства	29,46	26,94	26,13	23,92	19,40	16,60	17,90	17,05	20,17	21,76
Адекватност на капиталот	23,03	23,10	21,32	19,61	18,30	17,98	17,00	15,55	16,16	16,42

Анекс бр. 7

Показатели за квалитетот на изложеноста на кредитен ризик кон трговци-поединци, физички лица кои не се сметаат за трговци и физички лица кои вршат трговска дејност од мал обем

Дејност	Просечно ниво на ризичност		Учество на В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик		Пресметани загуби поради оштетување на средствата / Изложеност класифицирана во В, Г и Д	
	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009	31.12.2008	30.06.2009
Земјоделство	4,0%	5,2%	4,7%	5,9%	85,0%	86,8%
Трговија	3,6%	7,9%	2,7%	8,5%	134,8%	92,8%
Други услужни дејности	4,5%	4,2%	4,4%	3,8%	101,7%	109,1%
Останати дејности	7,8%	5,8%	7,0%	4,0%	112,7%	145,1%
Вкупна изложеност кон трговци поединци	5,1%	6,1%	4,7%	5,9%	107,2%	102,6%

Показатели за ликвидноста по одделни групи банки

Показатели	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	Промена (во процентни поени)	
				Во однос на 30.06.2008	Во однос на 31.12.2008
Вкупни кредити/Вкупни депозити на нефинансиски субјекти	84,4%	92,8%	96,7%	12,3	3,9
- Големи банки	80,2%	89,2%	94,0%	13,8	4,8
- Средни банки	98,0%	105,0%	107,1%	9,2	2,1
- Мали банки	70,1%	75,7%	73,2%	3,2	-2,5
Ликвидна актива/Вкупна актива	29,9%	23,0%	20,5%	-9,4	-2,5
- Големи банки	29,5%	21,1%	18,0%	-11,5	-3,1
- Средни банки	26,1%	22,6%	22,8%	-3,3	0,2
- Мали банки	61,8%	55,1%	48,0%	-13,8	-7,1
Високоликвидна актива/Вкупна актива	19,0%	17,0%	15,8%	-3,2	-1,2
- Големи банки	17,7%	15,9%	12,8%	-4,9	-3,1
- Средни банки	17,6%	16,0%	19,5%	1,9	3,5
- Мали банки	47,9%	41,2%	39,3%	-8,6	-1,9
Ликвидна актива/Вкупни обврски	34,8%	26,2%	23,8%	-11,0	-2,4
- Големи банки	33,8%	23,3%	20,3%	-13,5	-3,0
- Средни банки	30,7%	25,8%	26,0%	-4,7	0,2
- Мали банки	151,8%	123,5%	121,1%	-30,7	-2,4
Ликвидна актива/Краткорочни обврски	39,5%	32,4%	29,4%	-10,1	-3,0
- Големи банки	35,9%	28,1%	24,5%	-11,4	-3,6
- Средни банки	40,3%	34,8%	35,7%	-4,6	0,9
- Мали банки	137,6%	121,6%	95,5%	-42,1	-26,1
Ликвидна актива/Вкупни депозити на нефинансиски лица	38,3%	31,1%	28,2%	-10,1	-2,9
- Големи банки	35,4%	26,6%	23,0%	-12,4	-3,6
- Средни банки	37,5%	34,9%	36,0%	-1,5	1,1
- Мали банки	123,7%	113,7%	94,5%	-29,2	-19,2
Високоликвидна актива/Краткорочни обврски	25,1%	24,0%	22,7%	-2,4	-1,3
- Големи банки	21,6%	21,2%	17,5%	-4,1	-3,7
- Средни банки	27,2%	24,6%	30,6%	3,4	6,0
- Мали банки	106,6%	90,7%	78,2%	-28,4	-12,5
Ликвидна актива/Депозити на население	66,6%	52,2%	44,1%	-22,5	-8,2
- Големи банки	58,9%	42,3%	34,3%	-24,6	-8,1
- Средни банки	73,0%	66,8%	62,9%	-10,1	-3,9
- Мали банки	260,3%	253,0%	207,5%	-52,9	-45,5
Високоликвидна актива/Депозити по видување	59,9%	57,0%	58,4%	-1,5	1,4
- Големи банки	51,1%	48,2%	43,3%	-7,8	-4,9
- Средни банки	71,6%	69,3%	93,4%	21,8	24,1
- Мали банки	148,2%	154,9%	139,1%	-9,2	-15,9

Договорна рочна структура на средствата и обврските на банкарскиот систем на 30.06.2009 година

		во милиони денари					
РЕДЕН БРОЈ	ОПИС	до 7 дена	од 8 до 30 дена	од 31 до 90 дена	од 91 до 180 дена	од 181 до 365 дена	Вкупно
СРЕДСТВА							
1	Парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали	15.299	89	22	0	0	15.410
2	Финансиски средства чувани за тргување	165	406	0	212	32	815
	инструменти на пазарот на пари	0	50	0	60	30	139
	други должнички инструменти	162	356	0	152	3	674
	сопственички инструменти	3	0	0	0	0	3
3	Деривативи за тргување	0	0	0	0	0	0
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0	0	0	0	0
5	Финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех, определни како такви при почетно признавање	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	кредити	0	0	0	0	0	0
6	Финансиски средства коишто се чуваат до достасување	690	1.746	69	201	291	2.997
	инструменти на пазарот на пари	629	1.229	69	0	0	1.926
	други должнички инструменти	61	517	0	201	291	1.070
7	Финансиски средства расположливи за продажба	2.077	5.247	1.588	631	1.816	11.359
	инструменти на пазарот на пари	2.035	5.194	1.544	391	1.228	10.390
	други должнички инструменти	0	0	44	240	321	606
	сопственички инструменти	42	54	0	0	267	362
	други инструменти	0	0	0	0	0	0
8	Кредити и побарувања	21.472	13.376	15.444	22.368	30.101	102.762
	меѓубанкарски трансакции	15.427	6.036	760	179	960	23.362
	депозити	10	204	0	0	0	214
	финансиски лизинг	0	0	0	0	0	0
	кредити	6.001	7.122	14.630	22.168	29.139	79.060
	други побарувања	34	14	55	22	2	126
9	Побарувања врз основа на камати	770	455	28	41	7	1.301
10	Побарувања врз основа на провизии и надоместоци	123	7	0	0	0	130
11	Останата неспомната билансна актива	670	201	38	27	60	996
12	ВКУПНИ СРЕДСТВА (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11)	41.266	21.527	17.189	23.480	32.307	135.769
ОБВРСКИ							
13	Трансакциски сметки	53.789	0	0	0	0	53.789
14	Финансиски обврски по објективна вредност преку билансот на успех	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	депозити	0	0	0	0	0	0
	обврски по кредити	0	0	0	0	0	0
	субординирани инструменти	0	0	0	0	0	0
15	Деривати за тргување	0	0	0	0	0	0
16	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0	0	0	0	0
17	Депозити	22.271	19.504	29.632	23.872	30.802	126.080
	депозити по видување	14.126	0	1	0	0	14.127
	орочени депозити	8.145	19.504	29.630	23.872	30.802	111.953
18	Обврски по кредити	344	187	456	1.334	1.232	3.553
19	Издадени должнички хартии од вредност	0	0	0	0	0	0
20	Обврски по камати	504	286	203	154	149	1.296
21	Обврски по провизии и надоместоци	4	1	0	0	0	6
22	Обврски по основ на финансиски лизинг	5	0	0	0	1	6
23	Друга неспомната билансна пасива	1.528	585	74	1	3	2.191
24	ВКУПНИ ОБВРСКИ (13+14+15+16+17+18+19+20+21+22+23)	78.445	20.562	30.365	25.361	32.186	186.920
ВОЊБИЛАНСНИ СТАВКИ							
25	Вонбилансна актива	164	13	105	241	241	764
26	Вонбилансна обврски	6.224	985	2.246	2.752	5.545	17.752
27	Нето вонбилансни ставки (25-26)	-6.061	-973	-2.140	-2.510	-5.304	-16.988
28	РАЗЛИКА (12-24+27)	-43.240	-8	-15.316	-4.391	-5.182	-68.138
29	ЗБИР НА РАЗЛИКАТА	-43.240	-43.248	-58.565	-62.956	-68.138	

Очекувана рочна структура на средствата и обврските на банкарскиот систем на 30.06.2009 година

		во милиони денари					
РЕДЕН БРОЈ	ОПИС	Очекувана рочност (билансна и вонбилансна евиденција)			Очекувана рочност (идни активности)		
		до 7 дена	од 8 до 30 дена	од 31 до 90 дена	до 7 дена	од 8 до 30 дена	од 31 до 90 дена
СРЕДСТВА							
1	Парични средства, парични еквиваленти, злато и	14.170	89	6	0	0	0
2	Финансиски средства чувани за тргување	165	406	0	0	120	0
	инструменти на пазарот на пари	0	50	0	0	0	0
	други должнички инструменти	162	356	0	0	120	0
	сопственички инструменти	3	0	0	0	0	0
3	Деривативи за тргување	0	0	0	0	0	0
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со	0	0	0	0	0	0
5	Финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех, определни како такви при почетно	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	кредити	0	0	0	0	0	0
6	Финансиски средства коишто се чуваат до достасување	690	1.746	69	5	10	0
	инструменти на пазарот на пари	629	1.229	69	5	10	0
	други должнички инструменти	61	517	0	0	0	0
7	Финансиски средства расположливи за продажба	1.943	4.731	1.170	-110	660	516
	инструменти на пазарот на пари	1.905	4.654	1.125	-110	660	476
	други должнички инструменти	0	24	44	0	0	40
	сопственички инструменти	39	54	0	0	0	0
	други инструменти	0	0	0	0	0	0
8	Кредити и побарувања	18.285	12.007	14.376	263	-2.758	-837
	меѓубанкарски трансакции	14.821	5.766	853	205	0	0
	депозити	16	192	2	0	0	0
	финансиски лизинг	0	0	0	0	0	0
	кредити	3.418	6.036	13.495	58	-2.758	-837
	други побарувања	31	14	26	0	0	0
9	Побарувања врз основа на камати	541	509	251	102	129	202
10	Побарувања врз основа на провизии и надоместоци	108	10	5	4	12	31
11	Останата неспомната билансна актива	576	201	38	1	0	0
12	ВКУПНИ СРЕДСТВА (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11)	36.479	19.700	15.914	266	-1.827	-88
ОБВРСКИ							
13	Трансакциски сметки	10.079	3.065	1.242	3.170	990	1.067
14	Финансиски обврски по објективна вредност преку билансот на успех	0	0	0	0	0	0
	инструменти на пазарот на пари	0	0	0	0	0	0
	други должнички инструменти	0	0	0	0	0	0
	сопственички инструменти	0	0	0	0	0	0
	депозити	0	0	0	0	0	0
	обврски по кредити	0	0	0	0	0	0
	субординирани инструменти	0	0	0	0	0	0
15	Деривати за тргување	0	0	0	0	0	0
16	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0	0	0	0	0
17	Депозити	5.242	8.376	10.267	1.153	3.092	5.863
	депозити по видување	1.578	26	34	242	10	171
	орочени депозити	3.665	8.350	10.233	911	3.082	5.692
18	Обврски по кредити	256	186	456	4	444	891
19	Издадени должнички хартии од вредност	0	0	0	0	0	0
20	Обврски по камати	274	282	202	1	43	193
21	Обврски по провизии и надоместоци	5	1	0	0	25	6
22	Обврски по основ на финансиски лизинг	5	0	0	0	0	0
23	Останата неспомната билансна пасива	1.174	578	73	57	0	0
24	Вкупни обврски (13+14+15+16+17+18+19+20+21+22+23)	17.035	12.488	12.241	4.384	4.593	8.020
ВОНБИЛАНСНИ СТАВКИ							
25	Вонбилансни средства	111	6	36	412	1.401	3.652
26	Вонбилансна пасива	928	337	719	-120	-9	-27
27	Нето вонбилансни ставки (25-26)	-818	-330	-683	532	1.411	3.680
28	РАЗЛИКА (12-24+27)	18.626	6.882	2.991	-3.586	-5.009	-4.429
29	ЗБИР НА РАЗЛИКАТА	18.626	25.508	28.499	-3.586	-8.596	-13.024

Структура на билансната и вонбилансната актива во странска валута и во денари со девизна клаузула, со состојба на 30.06.2009

Ред. број	Ставка	Износ (во милиони денари)	Структура (во %)
1	Парични средства, парични еквиваленти, злато и благородни метали	18.643	13,3%
2	Финансиски средства чувани за тргување	407	0,3%
3	Деривати за тргување	0	0,0%
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0,0%
5	Финансиски средства по објективна вредност преку билансот на успех, определени како такви при почетното признавање	0	0,0%
5.1	во странска валута	0	0,0%
5.2	во денари со девизна клаузула	0	0,0%
6	Финансиски средства кои се чуваат до достасување	3.907	2,8%
6.1	во странска валута	0	0,0%
6.2	во денари со девизна клаузула	3.907	2,8%
7	Финансиски средства расположливи за продажба	2.737	1,9%
7.1	во странска валута	14	0,0%
7.2	во денари со девизна клаузула	2.722	1,9%
8	Кредити и побарувања во странска валута	59.670	42,5%
8.1	депозити	23.259	16,6%
8.2	финансиски лизинг	0	0,0%
8.3	кредити	38.820	27,6%
8.4	други побарувања	15	0,0%
8.5	исправка на вредноста	-2.425	-1,7%
9	Кредити и побарувања во денари со девизна клаузула	54.121	38,5%
9.1	депозити	306	0,2%
9.2	финансиски лизинг	0	0,0%
9.3	кредити	55.678	39,6%
9.4	други побарувања	12	0,0%
9.5	исправка на вредноста	-1.875	-1,3%
10	Побарувања врз основа на камата во странска валута	224	0,2%
10.1	пресметана камата	381	0,3%
10.2	исправка на вредноста	-157	-0,1%
11	Побарувања врз основа на камата воденари со девизна клаузула	440	0,3%
11.1	пресметана камата	698	0,5%
11.2	исправка на вредноста	-258	-0,2%
12	Побарувања врз основа на провизии и надомести	15	0,0%
12.1	пресметани провизии и надомести	15	0,0%
12.2	исправка на вредноста	0	0,0%
13	Вложувања	0	0,0%
14	Останата неспомната билансна актива	176	0,1%
15	Вкупна билансна актива (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12+13+14)	140.341	99,9%
16	Вонбилансна актива	185	0,1%
17	Вкупна билансна и вонбилансна актива во странска валута и во денари со девизна клаузула (15+16)	140.525	100,0%

Структура на билансната и вонбилансната пасива во странска валута и во денари со девизна клаузула, со состојба на 30.06.2009

Ред. број	Ставка	Износ (во милиони денари)	Структура (во %)
1	Тековни сметки и други краткорочни обврски	21.509	15,8%
2	Финансиски обврски по објективна вредност преку билансот на успех	0	0,0%
2.1	во странска валута	0	0,0%
2.2	во денари со девизна клаузула	0	0,0%
3	Деривати за тргување	0	0,0%
4	Вградени деривати и деривати чувани за управување со ризик	0	0,0%
5	Депозити во странска валута	83.891	61,7%
5.1	финансиски институции	1.874	1,4%
5.2	нефинансиски институции	7.995	5,9%
5.3	физички лица	66.979	49,2%
5.4	нерезиденти	7.038	5,2%
5.5	останати клиенти	6	0,0%
6	Депозити во денари со девизна клаузула	11.927	8,8%
6.1	финансиски институции	835	0,6%
6.2	нефинансиски институции	10.794	7,9%
6.3	физички лица	81	0,1%
6.4	нерезиденти	61	0,0%
6.5	останати клиенти	157	0,1%
7	Обврски по кредити	11.337	8,3%
7.1	во странска валута	8.659	6,4%
7.2	во денари со девизна клаузула	2.678	2,0%
8	Издадени должнички хартии од вредност	630	0,5%
9	Обврски по камати во странска валута	770	0,6%
10	Обврски по камати во денари со девизна клаузула	50	0,0%
11	Обврски по провизии и надомести	0	0,0%
12	Финансиски лизинг	4	0,0%
13	Хибридни и субординирани инструменти во странска валута	5.103	3,8%
14	Хибридни и субординирани инструменти во денари со девизна клаузула	0	0,0%
15	Останата неспомната билансна пасива	657	0,5%
16	Вкупна билансна пасива (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10+11+12+13+14+15)	135.879	99,9%
17	Вонбилансна пасива	120	0,1%
18	Вкупна билансна и вонбилансна пасива во странска валута и во денари со девизна клаузула (16+17)	135.999	100,0%

Сопствени средства со состојба на 30.06.2009 година

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
ОСНОВЕН КАПИТАЛ		
1	Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по овие акции	21.043
1.1	Номинална вредност	17.368
1.1.1	Номинална вредност на обични акции	17.271
1.1.2	Номинална вредност на некумулативни приоритетни акции	97
1.2	Премија	3.675
1.2.1	Премија од обични акции	3.675
1.2.2	Премија од некумулативни приоритетни акции	0
2	Резерви и задржана добивка или загуба	9.888
2.1	Резервен фонд	6.745
2.2	Задржана добивка	3.773
2.3	Акумулирана загуба од претходни години	-630
2.4	Тековна добивка	0
2.5	Нереализирана загуба од сопственичките хартии од вредност расположливи за продажба	-0,2
3	Позиции како резултат на консолидација (позитивни ставки)	0
3.1	Малцинско учество	0
3.2	Резерви од курсни разлики	0
3.3	Останати разлики	0
4	Одбитни ставки	1.035
4.1	Загуба на крајот на годината или тековна загуба	602
4.2	Сопствени акции	0
4.3	Нематеријални средства	146
4.4	Нето негативни ревалоризациски резерви	0
4.5	Разлика меѓу висината на потребната и извршената исправка на вредноста/посебна резерва	0
4.6	Износ на неиздвоена исправка на вредноста и посебна резерва како резултат на сметководствено доцнење	286
5	Обични акции, резерви и задржана добивка и одбитни ставки	29.800
6	Износ на останати позиции кои можат да се вклучат во основниот капитал	97
I	ОСНОВЕН КАПИТАЛ	29.897
ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
7	Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија за овие акции	139
7.1	Номинална вредност на кумулативни приоритетни акции	123
7.2	Премија од кумулативни приоритетни акции	16
8	Ревалоризациски резерви	84
9	Хибридни капитални инструменти	183
10	Субординирани инструменти	4.749
11	Износ на субординирани инструменти кои можат да бидат дел од дополнителниот капитал I	4.749
II	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	5.155
ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I		
12	Вложувања во капитал на други банки или финансиски институции кои изнесуваат над 10% од капиталот на тие институции	322
13	Вложувања во субординирани и хибридни капитални инструменти на институциите од реден број 12	0
14	Збирен износ на вложувања во капиталот, субординираните и хибридниите инструменти и други инструменти кој надминува 10% од (I+II)	0
15	Директни вложувања во капиталот на друштва за осигурување и реосигурување и на друштва за управување со пензиски фондови	160
16	Вложувања во финансиски инструменти издадени од друштва од реден број 15 кои се вклучуваат во нивниот капитал	5
17	Износ на надминување на лимитите за вложувања во нефинансиски институции	0
18	Позиции како резултат на консолидација (негативни ставки)	0
III	ОДБИТНИ СТАВКИ ОД ОСНОВЕН КАПИТАЛ И ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I	488
IV	ОСНОВЕН КАПИТАЛ ПО ОДБИТНИ СТАВКИ	29.474
V	ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ I ПО ОДБИТНИТЕ СТАВКИ	5.091
ДОПОЛНИТЕЛЕН КАПИТАЛ 2		
19	Субординирани инструменти од дополнителниот капитал 2	0
20	Дополнителен капитал 1 и 2	5.091
21	Дозволен износ на дополнителен капитал 1 и 2	5.091
21.1	Дополнителен капитал 1	5.091
21.2	Дополнителен капитал 2	0
22	Вишок на основен капитал	12.632
22.1	Вишок на основен капитал (150%)	18.948
22.2	Вишок на основен капитал (250%)	31.580
VI	Дозволен износ на дополнителен капитал 2	0
СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА		
VII	Основен капитал	29.474
VIII	Дополнителен капитал 1	5.091
IX	Дополнителен капитал 2	0
X	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	34.564

Структура и промени на сопствените средства на ниво на банкарскиот систем

	Износ во милиони денари			Структура (во %)			Полугодишна промена (30.06.2009/31.12.2008)*			Годишна промена (30.06.2009/30.06.2008)*		
	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	30.06.2008	31.12.2008	30.06.2009	во милиони денари	во %	учество во промената	во милиони денари	во %	учество во промената
Сопствени средства	30.209	33.912	34.564	100,0%	100,0%	100,0%	652	1,9%	100,0%	4.356	14,4%	100,0%
Основен капитал	27.263	29.324	29.897	90,2%	86,5%	86,5%	573	2,0%	87,9%	2.634	9,7%	60,5%
-Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	20.462	21.371	21.043	67,7%	63,0%	60,9%	-328	-1,5%	-50,2%	581	2,8%	13,3%
-Резервен фонд и задржана добивка/акумулирана загуба	7.176	8.624	9.888	23,8%	25,4%	28,6%	1.264	14,7%	193,9%	2.712	37,8%	62,3%
-Одбитни ставки	375	671	1.035	1,2%	2,0%	3,0%	364	54,2%	55,8%	659	175,5%	15,1%
1. тековна загуба	223	538	602	0,7%	1,6%	1,7%	63	11,8%	9,7%	379	170,4%	8,7%
2. неиздвоена исправка на вредност и посебна резерва	0	0,1	286	0,0%	0,0%	0,8%	286	409102,5%	43,9%	286	/	6,6%
3. останати одбитни ставки	153	132	146	0,5%	0,4%	0,4%	14	10,5%	2,1%	-7	-4,3%	-0,2%
Дополнителен капитал I	3.399	5.057	5.155	11,3%	14,9%	14,9%	98	1,9%	15,1%	1.757	51,7%	40,3%
-Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија по основ на овие акции	297	230	139	1,0%	0,7%	0,4%	-91	-39,7%	-14,0%	-158	-53,3%	-3,6%
-Ревалоризациски резерви	/	/	84	/	/	0,2%	84	/	12,9%	84	/	1,9%
-Хибридни инструменти	0	184	183	0,0%	0,5%	0,5%	-1	-0,4%	-0,1%	183	/	4,2%
-Субординирани инструменти	3.102	4.643	4.749	10,3%	13,7%	13,7%	106	2,3%	16,3%	1.647	53,1%	37,8%
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал I	453	468	488	1,5%	1,4%	1,4%	19	4,1%	3,0%	35	7,7%	0,8%

* Намалувањето кај уплатените и запишаните обични и приоритетни акции и премиите врз основа на овие акции, на полугодишна и годишна основа, се должи на промените во сметководствената рамка кои почнаа да се применуваат од јануари 2009 година.

Структура и промена на сопствените средства по групи банки

во милиони денари

	Големи банки			Средни банки			Мали банки		
	30.06.2009			30.06.2009			30.06.2009		
	Износ во милиони денари	Структура (во %)	Полугодишна промена (30.06.2009/31.12.2008)*	Износ во милиони денари	Структура (во %)	Полугодишна промена (30.06.2009/31.12.2008)*	Износ во милиони денари	Структура (во %)	Полугодишна промена (30.06.2009/31.12.2008)*
Сопствени средства	20.603	100,0%	895	9.001	100,0%	-204	4.960	100,0%	-39
Основен капитал	16.452	79,9%	1.036	8.221	91,3%	-426	5.223	105,3%	-36
-Уплатени и запишани обични и некумулативни приоритетни акции и премија по акции	8.746	42,5%	-257	7.027	78,1%	-70	5.270	106,2%	0
-Резервен фонд и задржана добивка/акумулирана загуба	7.784	37,8%	1.310	2.015	22,4%	58	90	1,8%	-103
-Одбитни ставки	78	0,4%	17	821	9,1%	414	136	2,7%	-67
1. тековна загуба	0	0,0%	0	481	5,3%	137	121	2,4%	-74
2. неиздвоена исправка на вредност и посебна резерва	0	0,0%	0	279	3,1%	279	8	0,2%	8
3. останати одбитни ставки	78	0,4%	17	61	0,7%	-2	7	0,1%	-1
Дополнителен капитал I	4.359	21,2%	-124	796	8,8%	222	0	0,004%	0
-Уплатени и запишани кумулативни приоритетни акции и премија по основ на овие акции	108	0,5%	-71	31	0,3%	-21	0	0,0%	0
-Ревалоризациски резерви	84	0,4%	84	0	0,0%	0	0,2	0,004%	0,2
-Хибридни инструменти	0	0,0%	0	183	2,0%	-1	0	0,0%	0
-Субординирани инструменти	4.168	20,2%	-137	581	6,5%	243	0	0,0%	0
Одбитни ставки од основен капитал и дополнителен капитал I	208	1,0%	17	16	0,2%	0	263	5,3%	3

* Намалувањето кај уплатените и запишаните обични и приоритетни акции и премиите врз основа на овие акции, на полугодишна и годишна основа, се должи на промените во сметководствената рамка кои почнаа да се применуваат од јануари 2009 година.

Анекс бр. 16

Стапка на адекватност на капиталот со состојба на 30.06.2009 година

во милиони денари

Реден број	Опис	ВКУПНО
I	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД КРЕДИТНИОТ РИЗИК	
1	Билансна актива пондерирана според кредитниот ризик	174.257
2	Вонбилансна актива пондерирана според кредитниот ризик	24.864
3	Актива пондерирана според кредитниот ризик (1+2)	199.121
4	Капитал потребен за покривање на кредитниот ризик (8% од реден број 3)	15.930
II	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД ВАЛУТНИОТ РИЗИК	
5	Агрегатна девизна позиција	11.404
6	Нето-позиција во злато	0
7	Актива пондерирана според валутниот ризик (5+6)	11.404
8	Капитал потребен за покривање на валутиот ризик (8% од реден број 7)	912
III	АКТИВА ПОНДЕРИРАНА СПОРЕД РИЗИЦИ (3+7)	210.525
9	Капитал потребен за покривање на ризиците (4+8)	16.842
IV	СОПСТВЕНИ СРЕДСТВА	34.564
V	СТАПКА НА АДЕКВАТНОСТ НА КАПИТАЛОТ (IV/III)	16,42%

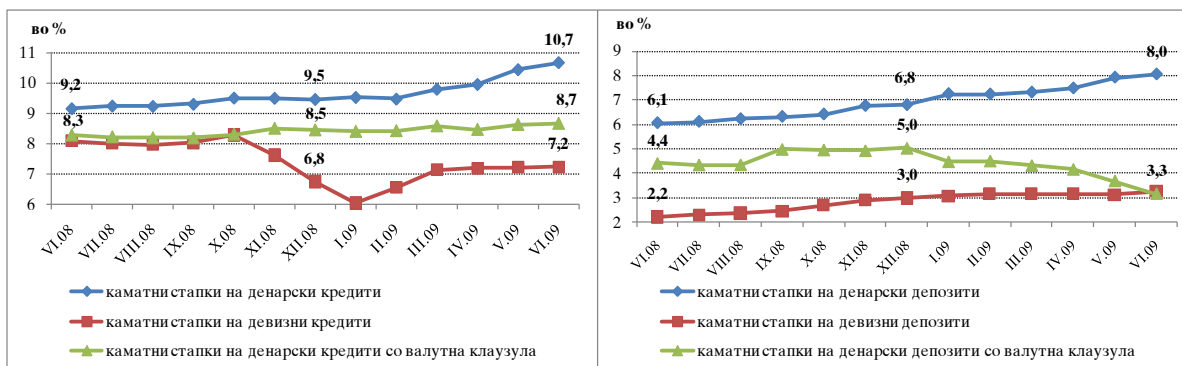
Анекс бр. 17

Преглед на банки по групи банки со состојба на 30.06.2009 година

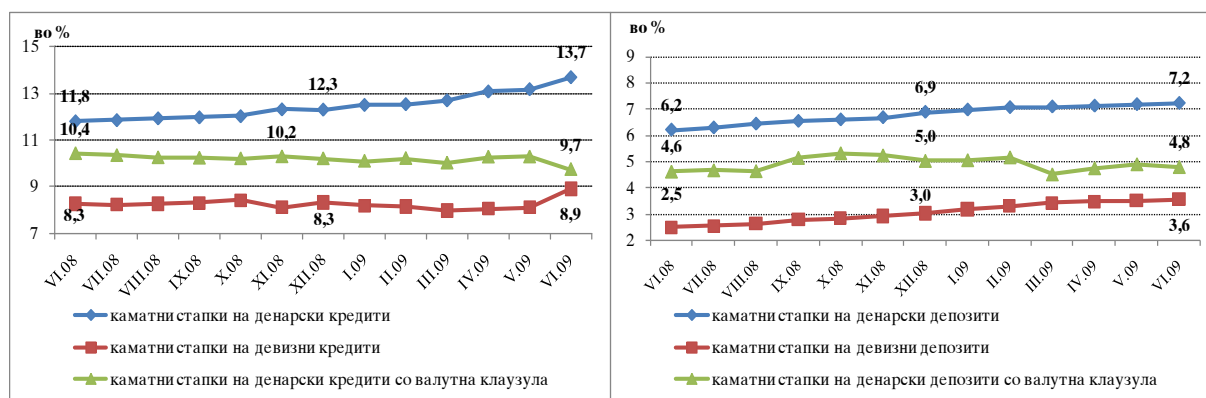
	Група големи банки (актива поголема од 15 милијарди денари)		Група средни банки (актива од 4,5 до 15 милијарди денари)		Група мали банки (актива помала од 4,5 милијарди денари)
1	Комерцијална банка АД Скопје	1	Алфа банка АД Скопје	1	Еуростандард банка АД Скопје
2	НЛБ Тутунска банка АД Скопје	2	Извозна и кредитна банка АД Скопје	2	Зираат банка АД Скопје
3	Стопанска банка АД Скопје	3	Инвестбанка АД Скопје	3	Капитал банка АД Скопје
		4	Охридска банка АД Охрид	4	Македонска банка за поддршка на развојот АД Скопје
		5	Прокредит банка АД Скопје	5	Поштенска банка АД Скопје
		6	Стопанска банка АД Битола	6	Статер банка АД Куманово
		7	ТТК банка АД Скопје	7	Централна кооперативна банка АД Скопје
		8	УНИ банка АД Скопје		

* Банките се по азбучен редослед

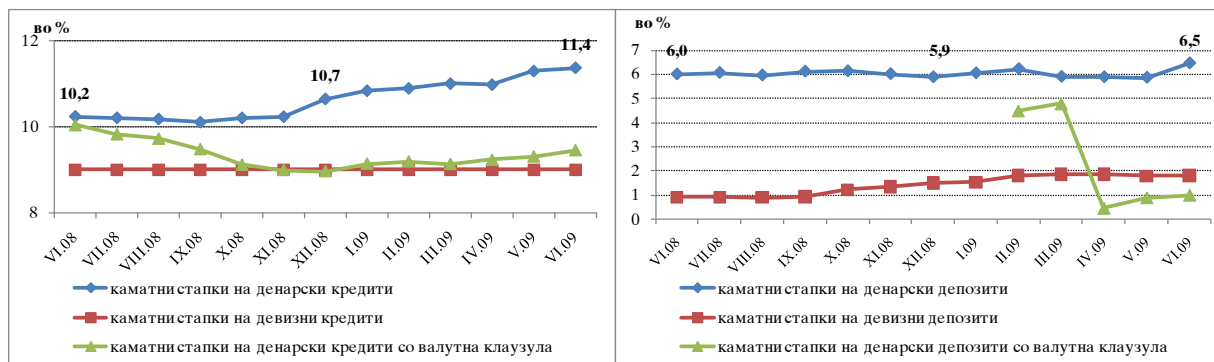
Активни и пасивни каматни стапки на групата големи банки

Активни и пасивни каматни стапки на групата средни банки

Активни и пасивни каматни стапки на групата мали банки

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Мерки изречени од страна на НБРМ во периодот од 01.01.2009 до 30.06.2009 година

Вид на мерка		
Писмено предупредување	Број на банки	Број на штедилници
Воспоставување соодветна сметководствена евиденција на обврските врз основа на депозити	1	
Образложенијата на барањата за продолжување на рокот на достасување на кредитите да се засноваат на анализа на причините поради кои се врши продолжување на рокот на достасување	1	
Укинување одлука за намера за намалување на основна главнина		1
Препорака	Број на банки	Број на штедилници
Одржување на седниците на Одборот за надгледување на информатичката технологија најмалку на тримесечна основа, а по потреба и почесто.	1	
Разгледување и верификување на стратегиите за развој на информатичката технологија, значајните оперативни планови, како и прашањата поврзани со поголемите набавки, од страна на Одборот за надгледување на информатичката технологија	1	
Следење на големината на ризикот на информатичката технологија од страна на органите на банка	1	
Соодветна распределба на задолженијата на вработените во Дирекцијата за информатичка технологија со почитување на принципот на двојна контрола	1	
Јакнење на капацитетот на Службата за внатрешна ревизија во делот на ревизијата на информатичката технологија преку постојана и соодветна обука на вработените	1	
Изготвување акциски план за надминување на утврдените нерегуларности и за спроведување на препораките дадени во записник од контрола	1	
Унапредување на системот за управување со кредитниот ризик со обврска за Службата за внатрешна ревизија да изврши оценка на	1	

постапувањето на банката во поглед на унапредувањето на системот на управување со овој ризик		
Унапредување на системот на известување на соодветните органи на банката во однос на сите ризици од работењето	1	
Одборот за управување со ризици да дефинира, а Надзорниот одбор да одобрува: <ul style="list-style-type: none"> - критични вредности на ликвидносните показатели коишто би претставувале основа за активирање на планот за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови; - прецизно одредени вонредни услови коишто ќе бидат сигнал за активирање на планот за управување со ликвидносниот ризик во вонредни услови и - прифатливо ниво на концентрација на депозитната база. 	1	
Оцена на системите за управување со ликвидносниот ризик од страна на Одборот за управување со ризици	1	
Известување на НБРМ за статусот на судските постапки коишто се водат против банката	1	
Вклучување на активностите за ревизија на управувањето со правниот ризик и репутацискиот ризик во опфатот на работа на Службата за внатрешна ревизија	1	
Унапредување на системот на управување со ризикот од перење пари и финансирање тероризам	1	